

ԳԱՐԵՒԵԼ
ՍՈՅԱՌԿՅԱԼ

ԵՊՈ

Կառավարություն
Երեք արարվածով

1870

«Պելու» կատակերգությունը նվիրված է մեծարգու պարոն Գեորգ Զմշլյանին հետևյալ առաջարկանոլ

ՍԻՐԵԼԻ ԳԵՈՐԳ

Դու վազուց խնդրում էիր ինձ՝ մեկ բան գրել քառունի նումար մեր Թիֆլիզի պատառեներին կյանից:

Երկար ժամանակ ես չեմ կարողանում գտնել ճյուրի առարկա, թեև ու պատմերը երեք մոլոց չեմ հնարինում:

Բայց պատահենունեմ վեսոնց զործը:

Մեկ օր քառունում ներկայացնում էին հանգուցյալ Փուղինյանցի Մոլիերից փոխադրած «Վուր տրաքվիս, պիտի պասկիս» կատակերգուրյունը, որի մեջ դու կատարում էիր Շամիրի դերը:

Քո հազուարը, դեմքը, շարժվածքը, խաղը, ձայնը այն դերի մեջ, նաևնկարծ մտունս ծագեցին հարց թե՝ ի՞նչպես կվարվեր Շամիրի նման մարդն այնպիսի դեմքում, եթե մեր հարստանարողներից մեկը փող պարտ լիներ երան և չկամմնար նանաշել իր պարունք:

Պելոյի հիմք զցվեց, մնացած իննն ըստ ինքյան եկավ. նամանավանդ այնպիսի մեկ դիպված, որ այն ժամանակներում ես անձամբ փորձել էի (մեկ հարուստ ինձ տված խոսն ուրացել էր). արդեն նախապատրաստել եր իմ զլիսում Պելոյի հակառակորդի պատկերը:

Կազմելով նետքինտե եւեկակայուրյանս մեջ պիեսի կասը և եռա ներունեւրի տիպերը, ես ի նկատի ունեցա, որ այն դասի մեջ, որի զանազան ներկայացուցիչներին այստեղ արհամարհամով անվանում են՝ «պատանի», լորի, կինտո», կամ մարդիկ, որոնք իրանց բարոյականուրյամբ, մեծանողուրյամբ և վեհանձնուրյամբ կարող են օրինակ լինել շատ և շատ բարձր դասին պատահանդ մարդկանց: Այս պատճառով Շամիրի բնափորուրյունը պիեսում մարմնացավ Կակուլու մեջ, իսկ նրանից բարձր տիպը՝ միևնույն դասի, ես իմ կարողուրյան շափ աշխատեցի ցույց տալ Պելոյի մեջ:

Երբ ես մուսավորապիս պատմեցի նեզ Պելոյի բովանդակուրյան զլիսավոր միտքը, այն օրից սկսած՝ դու էլ ձեռն շին առար ինձանից, սակայն պիս նետեռում էիր ինձ՝ աշխատելով շուտով և շուտով նանել իմ զլիսից ես սիրելիս Պելոյին և գրչի տալ իմ խոսները:

Եվ ահա, 1870 թվի սկզբում, դու, ըստ սովորականին, վեր առար բուդր ու գրիչ. և ես սկսեցի թեագրել նեզ Պելոյին, որը թեև շուտով ընդմիջվեց, բայց նիշյալ թվի նույիս ամսին մը ևսույն ձեռք շարունակվեց և վեցշացավ կրծանիստում:

Թերեխով այժմ Պելոյի սկզբնական օրինակը. ես գանում եմ, որ համարյա ամբողջ պիեսը ես ձնուուի է գրված. բացի մի բանի տեսիներից, ուր ես բացակայու-

բան մամանակ օգնել են ինն ող. Զակարիա Բարանայանցը և մեր բարոնի տաղանդավոր աշխատավիլց պ. Հովհաննես Ամերիկյանը:

Շնորհակալուրյուն հայտնելով հիջալ անձանց, նամանավանդ, պ. Ամերիկյանին, որ ուրիշ շատ անզամ ևս օգնել է ինն իմ քատերագրական ասպարիզում, եւ չեմ կարող մոռանալ այն աշխատանքն ու անձնանվիրուրյունը, որ դու կրել ես՝ թե՛ ներկա հեղինակուրյանն և քե այլ գրլածներիս մեծ մասի մեջ: Բայց այժմ խոսք միայն Պեպոյի մասին է:

Քանի՛ և բանի անզամ՝ գործ քրգած, ամսուային շաբ պապանամին, ոտով եղել ես Կոճանիս և զնացել. բանի լուսի անզամ նեադ խորհրդակցել եմ, օգուտնեւ բաղել ես խորհուրդներից և ձանձրացրել ենք իմ ծաներ ու բարակ մասամարդերով. բանի՛ և բանի անզամ ամբողջ ժամերավ, գրիշը ձեռինի, անշարժ նստած ես եղել սեղանիս առաջ՝ ձեռանելով ենք մեկ գրոյ մետենա, երբ ես ճեղինակիլով՝ բոլոր իմ շարժվածքների ազատուրյունն իմ վայելել. բանի՛ և բանի անզամ երթմեն արագուրյամբ թերթե ես լցրել իմ խոսիերով և ստեղ-ստեղ հանուրյունք ցուց տալով, ուժ ես ավել ինն շարունակելու, երեմն էլ անձնեղ տորեկով՝ կամ տասն անզամ կրինել ես միենայն վերշն խոսելու, կամ լուր ու մունչ մասցել, առանց մեկ բառ արաւանելու՝ կամենալով արգելվ շնել մտիր քերացին: Ո՞վ իմանա՞ ի՞նչ մատեր են ծագել են մեջ այն ժամանակ, ի՞նչ մտեր ես կանել, ի՞նչ մատեր զգենել, երբ ես, ուղեղու փորեկով, աշխատիլիս եմ եղել իմ միանի արաւայակել, իմ խոսելը զիգեցացնել: Միով բանիվ՝ ո՞ն կամը Ներարկել ես իմ կամեն, ու սովորույսներն իմ սովորույրյուններին, ո՞ն ժամանակն իմ ժամանակին, ո՞ն աշխատանքն իմ աշխատանքին. և այս բոլորը, բոլորը միայն նշա համար, որ Պեպոն շուտով լույս տեսնի, դու ո՞ն սիրեկան բարոնի համար մեկ նոր սիբս նարես:

| Մտարեելով անցյալը, մտարեելով այն ժամերը, երբ Պեպոյի գրիսմ էր, երբ մեր մտերիմ խոսակցուրյան մեջ Պեպոյից մենք անզարա անցնում էինք դես նրա եղայրակիցները, նաևնցից դեսի ժողովուրդը, ժողովդից դեսի ազգը, ես խոստվանում եմ, ու այն ժամերը միշտ կմնան իմ կանենիս ամենաեշտանիկ ժամեր:

Հիշո՞ւմ ես, սիրեկի՛ Գեորգ, այն առավոտները, երբ առեզրակը, գլուխը զուրացերելով ենոր ենորդուում, մեկ առանձին լույս էր բախում ծառերի տեւեների ու դիմացի աւրի վրա, մինչդեռ նուզարավոր բազունեների կանուխ երգը շատ անզամ խոսել բերանի կիսակառու բռնելով. տաճաւմ էր մեզ կարծես ուրիշ աշխատի: Հիշո՞ւմ ես բարեկամների այն փոքրի խումբը, որ շարունակ նախակուսմ էին իմ բնոտանելում, այն հանաքները, ծիծաղը, ուրախուրյունը, Յաղորի երևակայական սարի օմեները, եռամանելի նիսանուր, խենի Յալանգաւիլի բայրիները, ձկնորս լոփանի պարը, ո՞ն արեւատալի բարբառական եղանակով երգած՝ «Ինձ ու իմ սիրեկան յարին. Ամերիկ անի երգեքը, եռան ընձայած սարսափելի փունչը, և այլն. և այլն... Բոլորն ուներ որ զեղեցկուրյունը, իր միացքը, միջեւ անզամ այն անտանելի ու միշասեներ տերի գուշ : ու մոմի առաջ հալակվելով մեր զլխին, մանականդ են զլխին, շատ ա՞ . ամ առիք էին լինում Պեպոյի բերեքը ցիւ ու ցան անելու:

Հիշո՞ւմ ես դու Թէերի այն բազմարիվ ուխտավորներին, որոնք կլուրակի առավոտները խամբ շարուց սկսած, ներկույցնելով՝ անցից մեկ զեղեցիկ գունավոր ժապավենն, անցնում էին մեր բնակարանի տուարից և բարձրացայն պատմուն միմանց իրանց վշտերը: Քանի՛ խիստան Շուշան ու նեկիլ. բանի՛ հատուկ Պեպո և Կակուլի ենք տեսել նրանց բնույթը: Ես երեք շնել մոռածալ այն խոսելը, ուժեմ կին, նայելով մեր պատշգամին, տասց իր բնկերակուն՝ «Է՛ստի մտիկ, սրանք

քաղումն էլ դիվաններով ին, Նո կի տաճա մի կոտրած սկամի էլ շունիմ, և այս պար խոսերը նա կնեց ուրախ ծիծաղով, կարծես թէ խեղի ուրախուրյան աղբյուր եւս խեղնուրյունը լիներ: Քանի՛ այսպիսի դատողուրյուններ են արտահայտել երանե, բանի՛ մաքեր են զարքեցել երանց զանգատները: Ճշմարիտն ասած, տեսնելով այդ մարդկանց, լսելով և համակրելով դրանց, հարկավոր էր ինձանից շատ և շատ վարպետ նկարիչ, որ կարողանաւ արժանավոր զույնեռով նկարել դբրանց: Բայց եր մարդ, ապրելով ժաղովրդի մեջ, նաև ուրախուրյան նետ ուրախանում է, նրա սրտմուրյամբ տրումաւ, և՝ այս զգացմունեները նա կարողանում է փոքր ի շատ պատկերացնել, այդ էլ, արդարե, մեծ բավականուրյուն է:

Ինչիցն, ժամանակը հասավ, Պետրն ներկայացրինք բարերեսմ առաջին անգամ 1871 թվի ապրիլի 30-ին: Պետրի դիեր դու ինքդ կատարեցիր և կատարում ես ցարդ՝ թեմի գրա: Դու տվիր երան շունչ և կենդանուրյուն, ես խաղը զերազանցեց գրվածքից, իսկ պ. Ամերիկյանը, որ ներկայացնում էր Պետրի հակառակորդի պատկերը, և մյուս մասնակցող անձինք իրանց հանճարավոր խաղով օգնեցին մեզ պահի պարզ ցույց տալու հարբուտահարված Պետրի համակրական ողին:

Այն ծափակարուրյունը, այն ընդունելուրյունը, որ առաջին ներկայացման օրը ստացա նանդիսականներից բատրոնում, ես արդեն բաժանել եմ մեզ և որ ընկերներ ենեւ: Այժմ բո՞ւլ առու ինձ, սիրելի՛ Գեղրեգ, խնդրել մեզ՝ բնդունել և այս մասագ նվերս իրեւ հիշատակ որ շափազանց աշխատուրյան և հարկ՝ ու անսահման ափրոյն դեպի մեր բարերնը:

ՔԱ ԳԱՅՐԻԵԼ ՍՈՒՆԴՈՒԿՅԱՆՑ

Թիֆլիզ

« նոյեմբերի 1876

ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԻՆՔ

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, Հարուստ վաճառական
ԷՓԵՄԻԱ, Արութինի երկրորդ կինը
ՊԵՊՈ, ձկնորս
ՇՈՒՇԱՆ, Պեպոյի մայրը, այրի կին
ԿԵԿԵԼ, Պեպոյի քույրը
ԳԻՋՈ, Պեպոյի ազգական
ԿԱԿՈՒԼԻ, Պեպոյի բարեկամ
ԳԻՉՈՂԻ, Արութինի դուքնի աշկերտ
ՍԱՄՍՈՆ, Արութինի տանու ծառան
Երկու այլ ծառա Արութինի տանը

Առաջին և երրորդ արարվածները կատարվում են Պեպոյի տանը.
Խոկ երկրարդը՝ Արութինի տանը:

Անցյլ պատահում է Թիֆլիզում 1870-ին:

ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳՈՐԾՈՂ ԱՆՁԱՆՑ

ԱՐՈՒԹԻՒՆ. 60 տարեկան, միջին հասակով և կազմվածքով. երեսը կարմիր, լիքը և ածելած: Սև ներկած կարճ մազեր, հաստ հոնքեր և խուզած բեխեր: Ելքոսպական հագուստ: Սպիտակ շապիկ, գունավոր փողպատ, նույնպիսի ժիշեա և պանտալոն: Սև սերթուկ և գրլիարկ-ցիլինդր: Ոսկե ժամացույց ոսկե շղթայով: Դործ է ածում գունավոր մետաքսե թաշկինակ, փոքրիկ զեղին սաթե համրիչ և ծոցի մեջ պորտամոնիք: Շարժվածքը, ման գալն ու խոսվածքը ծանր: Ըստ երկույթին պատվավոր անձն:

ԷՓԵՄԻԱ. 30 տարեկան, գեղեցիկ և վայելշակազմ կին, շել մազերով: Ելքոսպական մողայի ամենաշքեղ բաց-կապույտ հագուստ, վրացնակ գլխով (չիքիլա, ոսկեկար ճակտի-աղլուխ և այլն): Զարդարված է ոսկե ժամացույցով, երկար շղթայով և զանազան ակնեղեններով: Պարանոցին կարմիր բանտ: Խոսակցությունը, շարժվածքը և ման գալը արագ ու կրակոտ: Շատ է քրքրիվում:

ՊԵՂՈ. 35 տարեկան, թուլիս և գեղեցիկ գեմքով, բարձր հասակով, ամուռ կազմվածքով և լայն կրծքով: Սև կարճ մազեր, ճակատի վրա բերած. բարակ հոնքեր և բեմեր, երեսն ածելած: Անի երկու ձեռք թիֆլիկի բուն լոթու հագուստ՝ մինը հասարակ, մյուսը զարդի: Առաջինն է՝ շթե կամ սպիտակ շատիկ. մուգ-կապույտ դոշլուղ, սև դաշտանով բոլորած. սև նաշուրի արխալուխ, էեղու սև շալից չոխա առանց դարպարանքի. մինուցն շալից լայն շալվար, ծայրերի ներսի կողմը դանդալի մեջ շարչուբազով ամրացրած. սև զափաղավոր լափշիններ. արծաթե նեղ քամար, կարմիր մորթե երկար գըգակ, ծայրը փոքր ինչ ներս ծալած. կարմիր բամբակե թաշկինակի: Զարդի հագուստն է՝ մետաքսե կարմիր դոշլուղ և սև արխալուխ, երկուսն էլ բարակ ոսկեթելով բոլորած. դավայունի գեղին չոխա, սև լայն շափարիշով զարդարած. նույն կտորից լայն շալվար, ծայրերը վերոհիշյալ ձևով ամրացրած, սպիտակ զափաղավոր լափշիններ կանաչ զայթաններով: Բուխարու սև գգակ, ծայրը կոտրած. Իմերեթու մետաքսե գոտիկ. կապույտ բամբակե թաշկինակի: Քայլը հաստատ, ձայնը քաղցր և ապղու. շարժվածքն ու խոսակցության ձևերը բուն ժողովրդական: Միշտ գլխարկով, բացի նշանակած տեղերից:

ՇՈՒՇԱՆ. 50 տարեկան, այրի կին. միջին հասակով և հաճելի դեմքով: Վրացնակ հասարակ հագուստ: Մե տակ (ցածր կապած) դլուխ (սև ճակատի-աղլուխ, սպիտակ հաստ լաշաք, սև փաթթելու): Մե տերնոյից կամ ալպակայից հասարակ դերիա, կուրծքը ծածկած: Հասարակ սև շալ: Տանից դուրս զնալու ժամանակ գործ է ածում սպիտակ դաշտիքա:

ԿԵԿԵԼ. 18 տարեկան, միջին հասակով, թարմ, գրավիշ գեմքով, սև երկար մազերով: Վրացնակ հասարակ հագուստ (ճակատի-աղլուխ, շիքիլա, շթե դերիա և այլն): Զայնը քաղցր, շարժվածքը համեստ:

ԳԻՐԾ. 65 տարեկան, միջին հասակով, մեջքը փոքր ինչ ծուած: Սպիտակ մազեր և բեմեր, երեսն ածելած: Վրացնակ հագուստ: Սպիտակ շապիկ, կուրծքը սև զայթանով բոլորած. սպիտակ զալամքարե կամ մուգ-կապույտ նաշուրի արխալուխ. սև մահուգից կաբա և լայն շալվար: Խարազի սև լափշիններ ցածր կրընկներով, բուխարու սև գգակ, ծայրը ներս ծալած, հասարակ շալե կամ կապույտ զանափուզե գոտիկ: Գործ է ածում ձեռնափայտ, քթախոս և կա-

պուլա շթե թաշկինակ: Ման գալը, շարժվածքն ու խոսակցությունը շափից գուրս դանդաղ: Միշտ գլխարկով և ձեռնափայտով:

ԿԱԿՈՒՀԻԼԻ. 25 տարեկան, հասակով փոքր ինչ ցածր Պեղոյիցը երեսը կարմիր և գեղեցիկ. սև մազեր, ճակատի վրա բերած, բարակ հոնքեր, բարակ բեխեր և նոսր կարճ միրուք: Թիֆլիզի բուն պաժարնու կամ կինտոյի շքեղ հագուստ: Մալի մորթե մեծ գդակ Բագլի ձերի. կարմիր մետաքսե շապիկ և դոշլուզ. կապույտ կամ սև դանավուզի արխալուխ: Քորաշու սև շալից կարճ և շաքերով չոխա. միենույն շալից լայն շալվար, ծայրերը զանգյալում կամ պաճիճում բոլորովին ամրացրած: Դոշլուզը, արխալուխը և չոխան ամենաշքեղ ձևով զարդարած են կլապիտոննե լայն բաֆթաներով: Լեզու երկար ճտերավոր չուստիներ, բարակ ոսկեթելով բոլորած. արծաթե լայն քամար: Բաղդադի թաշկինակ: Զայնը, շարժվածքն ու խոսակցության ձեռքը կոշտ: Միշտ գլխարկով:

ԳԻԳՈԼԻ. 25 տարեկան: Վրացնակ հասարակ հագուստ: Սպիտակ շթե արխալուխ, կրծքի կոճակները մեր գցած. սև մահուդից կարա. նույն մահուդից կամ սպիտակ պարուսինից շալվար. արծաթե նեղ քամար. ձեռքին գլխարկ-փուրածկա:

ՍԱՄՍՈՆ. 18 տարեկան. սև երկար մազեր, ելրոպական ձևով սանդրած: Եվրոպական սպիտակ շապիկ. հասարակ շթե արխալուխ, կրծքի կոճակները բաց. նեղ քամար և գունավոր նեղ շալվար: Հետո Զերքեղի շքեղ հագուստ: Սոսանի ատլասե արխալուխ, բոլոր կոճակները մեր գցած. սպիտակ մահուդե շերքեղիկա արծաթե մասրաներով. նույն մահուդից նեղ շալվար, ծայրերը կարմիր մահուդով: Բոլոր հագուստը զարդարած է կլապիտոննե բաֆթաներով: Եվրոպական փայլուն կոշիկներ. արծաթե շքեղ քամար արծաթապատ դաշույնով: Արծաթե փոքրիկ վասողաման կլապիտոննե լայն բաֆթայով: Բոլոր ժամանակ առանց գլխարկի:

ԵՐԿՈՒ ԱՅԼ ԾԱՌԱԿ Փրակով, սպիտակ ձեռնոցներով և առանց գլխարկի:

Ա. Բ. Ա. Ռ. Վ. Ա. Ծ Ա. Ռ. Ա. Զ Ի Ն

Քեմք ներկայացնում է զին ձևի աղքատիկ սենյակ թարեքներով, գոլաբներով, լուսամուտով և երեք զռնով՝ աշ, ձախ և դիմացը: Զախ կողմը (Հանդիսականների դիրքից) գորդով ծածկած տախտ նահայով և մութաքաններով, իսկ աշ՝ հասարակ սեպան, զունավոր սփռոցով ծածկած: Մննյակի այս անկյունում մի թռկ կա կապած: Դուլաբներում և թարեքների վրա զարսուծ են հինորյա պղնձե, կավե ու փայտի ամաններ ու զանազան ձևի զինու բաժակներ: Մի քանի հասարակ աթուներ լրացնում են սենյակի զարդը:

Կոհոր է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա. Ռ Ա. Զ Ի Ն

Շուշան, տախտի վրա նստած, գուլպա է գործում, կեկել, սեղանի մոտ, արորի վրա նստած, շտապով կար է անում, առջեր կարի գույնզգույն բոխչա:

ՇՈՒՇԱՆ

Չիս իմանու՞մ, քա՞:

Կեկել, թել վերցնելով բոխչից:

Ա՛յ, էս էլ սլրծնիմ, դեղի:

ՇՈՒՇԱՆ

Թո՞ղ, մի քիշ դնշա՞ցի, ի՞մում սլրծի:

Կեկել,

Չի ըլի, դեղի, է՛, Հորես տերը գու քա:

ՇՈՒՇԱՆ

Նրա աճեն էլ կարիմ, խի՛ստ շատ է տալի՛:

Կեկել

Բանն էլ էս է, է՛, դեղի, ինչըու նրա դալը դիփ հազիր վուր չըլի, էլ թամամ զինը չի տա: Խո դի՛ղիս ինչ անաստուծն է:

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, աճկիդ լուսը խո շի՞ս կանա հանի. սաղ դիշիր, հենց բոնի, չիս քնի ու չեր վուրդի էր ծեքը, վուր էլի բանի նստեցար:

ԿԵԿԵԼ

Ի՞նչ անինք, դեղի, խղճի հացը էժան չէ ճարմում:

ՇՈՒՇԱՆ

Հե՛րիք արա, հե՛րիք, վուրթի: Զա՞նդամը միր գլուխը, վունցոր ըլի կու ապրինք:

ԿԵԿԵԼ

Էս սահաթիս, դեղի ջան, ա'յ աստուծ գիղենա, քիշ է մնացիր

ՇՈՒՇԱՆ

Սաղ գիշիր ջում-ջումի բերիք ինձ՝ դուն մե կուռը, քու ախուզուր փիքը մեկելը: (Խուրյուն): Նա էլ ի՞նչ էլավ. իմքին բան չըլի էլի գլուխը:

ԿԵԿԵԼ, ՎԱԽԱԵցած:

Ի՞նչ ասում, դեղի. գանա է՛ս անց էլ չէ մնացի դուսը գիշիրո՞վ:

ՇՈՒՇԱՆ

Էսօր խիստ ուշացավ, կեկել. առանց ին առուտնիրը տուն է էկի ու հիմի հորես կեսօրի վուխտն է:

ԿԵԿԵԼ

Ի՞նչ հաջաթ, դեղի ջան. էգեբա փողոցումը բան լուս ննդավ:

ՇՈՒՇԱՆ, ԲՈԳՎՈԾ ԲԱՆԵԼՈՎ:

Աստուծ անե էտենց ըլի, վուրթի. սիրտս գնում ու գալիս է... Ո՞վ գիղե ջուրը մինձացավ, ո՞վ գիղե իմքնի էղնեն ննդավ ու ինքն էլ հիդը գնաց...

ԿԵԿԵԼ

Է՛, ինչի՞ր իս ասում, դեղի:

ՇՈՒՇԱՆ

Նրա գլխին էլ վուր մի բան գա, ջուրն ածելու կու դառնանք:

ԿԵԿԵԼ

Աստուծ գիղենա, անմիդ իս նիւղանում, դեղի ջան. էրեխա խո չէ՛, սիրտս էլ անմիդ շուռ ու մուռ իս բերում:

ՇՈՒՇԱՆ

Է՛սենց էլ ապրիլ կու՛լի՛... Հախմիան տե՛րն անե քու դադաստանը, Ա՛րութին:

Դրսից ոտի ձայն է լսվում:

ԿԵԿԵԼ, ՈՒՐԱԽ:

ԱՇ, ՊԵՂԻ, ՀՈՐԵՇ:

ՇՈՒՇԱՆ, ականջ դճելով:

ՆՄ ԷՇ... (ԳԼՈՒԽԸ ՉԱՐԺՈՒՄ Է:) ԶԷՇ:

ԿԵԿԵԼ, ՆԺԱՆԱՍԽԱ ականջ դճելով:

ԳԻՇՔՈՆ ԷՇ:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՈ

ԳԻՔՈ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, զիխարկը ծածկած և ձեռնափայտով:

ԲԱՐԻ ԽՈՎԱ ՃԻՂ:

ՇՈՒՇԱՆ, տխուր:

ԱՍՏՃՈՎ բարին, ԳԻՔՈ... ՀԱՄԵՇԵՇՔ:

ԿԵԿԵԼ, վեր կենալով, ԳԻՖՈՅԻՆ գլուխ է տալիս, հետո առանձին ԱՃԿՄ ՔԻՇ էր մնում:

ՆՍՏՈՒՄ Է իր գործին:

ԳԻՔՈ, նստելով արոռի վրա ՇՈՒՇԱՆԻ մոտ:

Վ ԱՌԵՆՑ ԻՔ, ԻՇՆՀ բարին ՀԱՐԳԵՆՔԻՔ:

ՇՈՒՇԱՆ

ՓԱՌՔ ԱՍՏՃՈՎ, ԼԱՆՔ:

ԳԻՔՈ

ԷՇ, ՎԻԱՆՔ ԱՍՏՃՈՎ: ԷՄ ՌԵՎՐ Է ՊԵՂՈՆ, ՉԵՐ ՀԵ ՄՈՎՆ ԷՇԿԻ:

ՇՈՒՇԱՆ, ՎԱԽԱՆԳՈՎ:

ՀԵՇ', ԻՄՔԻՆ ԽԱՐՁԱՐ ԿԱՇ:

ԳԻՔՈ

ՀԵՇ', ԲԱՆ ՌԵՆԻՄ ԱՍԵԼՈՎ:

ՇՈՒՇԱՆ, ԾՆԿԱՆՔ ԽՎԻԵԼՈՎ:

Վ ԱՌԵՋ, ՔՈՌԱՆԱՄ ԵՄ, ԻՇՆՀ ԽԱՐՁԱՐ ԷՇ:

ԳԻՔՈ, ՈՒՂՂՎԵԼՈՎ:

ԻՇՆՀ ԽԱՐՁԱՌ...

ՇՈՒՇԱՆ

ՀԵՇ':

ԳԻՔՈ

Լավ խաբար չէ, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ, ավելի վախեցած:
Ի՞նչ է, խիստվիլ է:

Կեկելը, կարը քողճելով, վախեցած նայում է նրանց:

ԳԻՔՈ, զարմացած:
Ո՞վ է խիստվիլ. ի՞նչ իք ասում:

ՇՈՒՇԱՆ

ՊԵ՛պոն. բաս չէ խիստվիլ:

ԳԻՔՈ, երեսը խաշակնելով:
ՏԵ՛ր օդորմած ասուուձ. Էտ նու չմմ իմանում, ի՞նչ իք ասում:

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, իրիգուն կես գիշիրին դամբը վիկալավ, գնաց ու զեր
չէ տուն էկի:

ԳԻՔՈ

Վա՛, օխնած հոգի, վախեցա. նա ի՞նչ խիստվելու ա՞ ունե...
էն ի՞նչ քուոք պիտի ըլի, վուր նրան ախտե:

ՇՈՒՇԱՆ

Բաս ի՞նչ խաբար էիր ասում:

ԳԻՔՈ

Ի՞նչ խաբար էի ասում...

ՇՈՒՇԱՆ

Հա՛, մե շո՛ւստ ասա, թե ասուուձ կու սիրիս:

ԳԻՔՈ

Մո՛ւլափ, է՛. մէ քիշ հա՛մփիրութին ունեցի, հեր օխնած: Ասուուձ շատ բանիր է գրի մարթու ճակտին՝ վախտ կա ուրախութին, վախտ կա տիրութին:

Գրպանից նանում է քրախոտի տուփը:

ԿԵԿԵԼ, առանձին:

Ինչկը կ'ոսե, իմն ինձ կու հասնի:

ՇՈՒՇԱՆ

Միդ համա խո գարթնի տիսրութինը ասուուձ ուրիշ բան չէ
տովիլ:

ԳԻՔԸ

ի՞նչ անիս, Շուշան. աստծու ձեռին է՝ ուրախութինն էլ, (Հորանջում է;՝) տիրութինն էլ... (Կրկին հորանջում է և քախոտ ժաշում): Հըմ... է է... Վունցոր աստուծ գ'ուղի, էնենց կուլի մարթու բանը:

ՇՈՒՇԱՆ

Նրա կամքն ըլի, ի՞նչ անինք:

ԳԻՔԸ

Է'տենց է, է'տենց, Շուշան... Ախար, էսօր առուտեհան լավ բան չիմացա. էլ շդնջացա, ինչըու շգնացի ու ձիր փեսի հիդ քեմուդեմը շխոսեցա (Կեկելին:՝) Շատ հարց ու բարով արալ քիզ, ա՛յ Կեկել: (Կեկելը թերե զլախ է տալիս Գիմոյին, առանձին աշխերք սրբում է և կարք շարունակում:՝) Խիստ իմ կարոտի, կ'ոսե... (Քրախոտ ժաշելով:՝) Հըմ... է՛է...

Կեկելը նույն միջոցին դարձալ սրբում է աշխերք:

ՇՈՒՇԱՆ

Հալեցիր ու մաշեցիր խոմ, Գիքո. մե ասա՛ ու պրծի, է՛լի:

ԳԻՔԸ

Է'ս սահաթիս, էս սահաթիս, Շուշան... (Քրախոտ ժաշելով:՝) Հըմ... Հըմ... ոխա՛կ... աստուծ վուր մարթուն ստիղծիլ է, համփիրութինն էլ հիդն է տիի: (Քիքը սրբում է բաշկինակով:՝)

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Քու աճկն էլ:

ԳԻՔԸ, կրկին քախոտ ժաշելով:

Հըմ... էն էի ասում, վուր, (Կամենալով փոշտալ:) վուր, վուր, վուր... (Փոշտում է:՝) ըա հըա՛... (Կրկին կամենալով փոշտալ:) Էա՛ ըա՛ ըա՛... (Փոշտում է:՝) ըա հըա՛... օ՛, հո՛, հո՛, հո՛... ի՞նչ բուռնութի է. խեր էկավ, ա՛յ:

ՇՈՒՇԱՆ

Առուխչ ըլիս:

ԳԻՔԸ

Վուրթիքդ (Կամենալով փոշտալ:) ա ա ա պրին, (Փոշտում է:՝) ըա հըա՛...

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Ա՛յ, շոռ ու ցավ, թե խոսիս:

ԳԻՔՈ

Ես խեր ու կես... (Խամենալով փոշտակ:) Ես էլ, էլ... (Կրկին փոշտում է:) ըստ հրա՛... Ես էլ ջուխտ խեր... Կու'լի վիրշը խեր ըլի:

ՇՈՒՇԱՆ

Քունք վունց խերն իմացա չեր ու վունց շառը:

ԳԻՔՈ

Խերն էլ ու շառն էլ աստծու ձեռին է, Շուշան, (Քրախոսի առափը գրաբանը դնելով:) Օ՛հ, խիստ թեժ բուռնութի է էլի անիծածը: Հաղբենը մե չեր չի պատահի, վուր բուռնութու վրա փողշտամ, ամա էրեռւմ է իմ սովոր բուռնութին շին տվի... Դալբացավ աշխարքը, Շուշան, ի՞նչ անիս, (Տուփը կրկին հանելով գրաբանից և բաց անելով:) Ի՞մքին խո չկա մեշը խառը: (Զննելով:) Չէ՛, վունչի չէ՛ էրեռւմ... Սբա՛, Շուշան, քու աճկը կու'լի ուփրո լամ ըլի կտրում:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Քու աճկի պիպիկն էլ կարիմ:

ԿԵԿԵԼ, առանձին:

ՊԱ՛ՄԻԺ Է՛:

ԳԻՔՈ

Մե տի՛ս, է՛, թե աստուծ կու սիրիս:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Ղաղար է՛... (Առնում է տուփը և զննում:) Ղաղ բուռնութի է էրեռւմ. ամա, մե ասա՛, թե ստիդողը կու սիրիս, ի՞նչ խաբար իսքերի... Հոքեներուս խո հանեցիր:

Տուփը դնում է Գիբոյի մոտ տախտի վրա:

ԳԻՔՈ

Տո՛ ի՞նչ խիստ իս շտապում: Մուլափ տանք, էգերա Պեպոն էլ վրա հասնի, նրա բանն ուփրո է:

Քիբը շարունակ սրբում է բաշկինակով:

ԿԵԿԵԼ, առանձին:

Ճաշն էլ էստի է ուղում անուշ անի. մինք խո խիստ շատ ունինք ուտելու, մնացիլ էր ոտ:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Լ՛ը... Բարի-բան ննդնի քնթումդ, հրա՛... (Գիբոյին:) Ախար, մե խոսկ է՛լ է մա՛յինց ասա:

Գիքն

Գիդիս ի՞նչ է, Շուշան. (Զայնը ցածրացնելով:) մէ ախշկատ
դուս զրկե ախար, է՞:

ՇՈՒՇԱՆ, ցածր:

Նա իր բանին է, ի՞նչ կու իմանա. ցա՛ծր ասա:

Գիքն

Վուր իմանա, լալ չէ, Շուշան, է՞. չի՛ս գիդի թե եիկարն (Ցու-
ցամատը նակատին տանելով:) ինչիր է ասում էստու վրա:

ՇՈՒՇԱՆ

Խիկարն ո՞վ է, քա՛. նա՛ էլ խառն է էստումը:

Գիքն, ծիծաղելով:

Հը՛, հը՛, հը՛, հը՛... (Ծիծաղը դառնում է հազ:) Հո՛ւ, հո՛ւ, հո՛ւ,
հո՛ւ...

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Ա՛յ, ասածու կրակ, թե ասիս ու պրծնիս:

Գիքն, հազը շարունակելով:

Խիկարը, Հո՛ւ, Հո՛ւ, Հո՛ւ, Հո՛ւ... փիլիսոփա... էր. Հո՛ւ, Հո՛ւ,
Հո՛ւ... (Պեպոն կովիսի ետեկից երգում է՝

«Շարա՛բի Շամ շուդա ասթ,

Շուրբէի նա դարադ»)

ԿԵԿԵԼ, առաջ վազելով և ուրախ:

Ա՛յ, Պեպոն:

Տ Ե Ս Ի Լ Գ

ՆԲԱՆՔ, ՊԵՊՈՆ

ՊԵՊՈՆ, Երգը շարունակելով, ճերս է մանում դիմացի դռնից՝ գրլ-
խարկով, հասարակ սև հագուստով, թեթեր ևտ ծալած, դամբը
(ուրկան) ուսին և առջեր գոտիից կապած կարմիր քաշկինակում
կենդանի ձկներ:

«Արաղի քիշմիշ ասթ,

Բար գանը փիալա,

Գյալ այլաշ:»*

* Պարսկեւն է՝ Գինին Գամասկոսի է եղեւ,
Կասկածանք չկա,
Հրութը քիշմիշի է,
Վեր առ փիալան,
Թուրմենն է՝ Ե՛կ նստիր:

ԿԵԿԵԼ

Աճկեներուս խո ջուր կտրեցիր, Պեպո:
ՇՈՒՇԱՆ

Ինչի՞ գիղիս, տո՛, կ'եհաս ու կու կորչիս:
ՊԵՊՈ, ուրախ:

Վա՛, է՛սենց վուր շանիմ, ասուուձ մանանա խո չի՞ դեեր զըր-
պում միզ համա... Օ՛, Գիքո, լավ վուխտ իս էկի: Մե մուրծեք ուտեց-
նիմ քիզ էս սհաթիս, վուր քեփդ գա, ամա թե քնթետ բուռնութի խա
կաթեցրի վրեն, էլ մե թիքա շիմ տուր տա, հըա... (Հանելով մի մեծ
ձուկ:) Աբա՛... (Զկան պոշով Գիեղյի քշերին խփելով:) Օ՛, շե՞նի
մի նիրի մե... մե թա՛մաշա արա, է՛:

ԳԻՔՈ

Չա՛նես, չա՛նես, տո՛:

ԿԵԿԵԼԸ ծիծադում է:

ՇՈՒՇԱՆ, ժայտալով:

ՄԵ մո՛ւլափ, տո՛, րա՞ դրոս հանաք է. բան էր խոսում:

ՊԵՊՈ, բաշկինակը հավաքելով և ծիծադելով:

Բա՛ն էր խոսում. ավտաս խոսկը խոսկին կարկրտի պես վրա
տու: (Գիեղյի ձախ կուռը բռնելով և ամուր շարժելով:) Վո՞ւնց իս,
վո՞ւնց, Գիքո:

ԳԻՔՈ

Կո՞ւռս, կո՞ւռս, տո՛, է՛րկաթ է մաշե՞տ:

ՊԵՊՈ, ծիծադելով:

Բաս չէ ու քի պես փափա կու՞լի: (Թաշկինակով ձկները տալով
պեկելին:) Աբա՛, Կեկել, էս տա՛՛ մե էնդի ջուրն ածա ու մե կրակ
էլ շա՛դ արա... (Յածր ձայնով:) Փետ խո ու՞նինք:

ԿԵԿԵԼ, ուրախ և ցածր:

ՄԵ էրկու վառելու էլի կա: (Անօնում է կապողը:) Մո՞րթոտիմ է՛լ:

ՊԵՊՈ

Զէ՛, չէ՛, չէ՛, չէ՛ Կակուկին աղանշաք արավ, վուր նրան մու-
զափ տանք, Խիստ է սհրում ձգան մորթիլը: (Տնտղելով ձուկը Կե-
կելի ձեռքին, բաշկինակի մեջ:) Մե մտի՛կ էս բեծաթին՝ վո՞ւրդի է
կուշ էլի, է՛... Տա՛ր, տա՛ր, ՚հս սրանց հոքուն մեռնիմ: էս էլ վուր
առանց փուղ շըլի ճարվում, ո՞վ արժանի կ'ոներ միզ: (Իր ծոցին
խփելով և Կեկելին՝ ցածր:) Փուղ էլ ունիմ, Կեկել, ա՛յ. մի՛ լախենա,
Շինդ մանեթի ծախեցի:

ԿԵԿԵԼ

Էնդուր էլ ուշացա՞ր:

ՊԵՊՈ

Վա՛... բա՛ս... Մե էս գիշիր էլ գնամ. աստուծ ամկը քաղցրացրիլ է ինձ վրա:

ԿԵԿԵԼ

Ա՛յ, Պեպո զան, յարաբ քա՞նի շարչըրվիս միզ համա: Դուքս է զնում ձախ* դռնից, տանելով հետը կարք, կարի բոխշան և քաշկինակով ձուկը:

Տ Ե Ս Ի Լ Պ

ՆՐԱՆՔ, առանց ԿԵԿԵԼԻ

ՊԵՊՈ

Ուրիշ, Գիքո. ասա՛, է՛. փո՛ւզը լավ է թե չա՛նը:

ԳԻՔՈ

Էրկուսը մետի լավ է, Պեպան, թե աստուծ կու տա:

ՊԵՊՈ

Տո՛, է՛աղաղա տարի է ապրում իս աշխրքումն ու չի՞ս գիդիր, վուր փո՛ւզը աստուծ չէ բաժնո՞ւմ: Թո՞ղ աստուծ մենակ զան տա մարթու, փո՛ւզ է ու փուզ: (Փամբը բաց անելով:) Փո՛ւզով իմ առի էս: (Եր կրծքին խփելով:) Ա՛յ սադ ըլի... (Կռացած դամբը զննում է:) Օ՛հ, Հո՛, Հո՛, Հո՛... ի՞նչ դամբ է՛. է՛նղաղա դցեցի, էլի սադ սաւամաթ է մնացի... Պետրե-Մորիկ պիս տիղ չի ըլի. փուրմ էի թե չի՞ դըմ-դըմ, դուս էին գալի լոթիքը խըլպըլուտալի: Խալից վուր խիլք ունենա, էս անց էլ բան ու գուրծ չի ունենա: Էն վուր գցում իս... ու ինչը ու գուս քաշիլը; սիրտո՞ւ դըմգըմընգ, կ'ոսիս թե մահ ու կինքի պիտի բաժնին: Թե մութ գիշիր էլ է, Հենց գիդենաս աստղիրը հիգդ մասլահաթ ըլին անում, ու թե լուս է խոմ՝ կ'ոսիս լուսնիակը գլխիտ փարսինի պիս կա՛նգնաւծ է լոթին... էշխումն է վուր տուն իս գնում ու վուտնիրտ էլ թաց է ըլում, ու մե բաշ ինում իս... Օ՛հ, շե՞նի կի ճիրի մե... (Հեռվից զցում է դամբը Գիքոյի գլխին, Գիքոն մնում է մեջը:) Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ... Գիքո, ի՞նչ ձուդն ի՞ս, արկի պդինձ պիտի քիզ:

Սիծադում է:

* Ազ, ձախ՝ պետք է բնդունել միշտ հանդիսականների գիրքից նարկով:

ՇՌԻՇԱՆ, ծիծաղելով:

ՏՌ', բա՞ դրոս էտունք է:

ԳԻՔՈ, ազատվելով:

ՏՌ', վախեցա, է՞յ, էս ի՞նչ հանգի հանաք է:

ՊԵՊՈ, դամբը հավաքելով:

Բաս դիկի մե՞ գլուխ խո շիմ լաց բլի... Սիրտս վուր դարդին
տուր տամ, լուրի պես կու տրաքի:

ԳԻՔՈ

ԶԵՌ', մայինց մե քիչ անդնջում իս:

ՊԵՊՈ. դամբը բռկի վրա փռելով:

Բաս չէ ու քի պես հում-հում խաշլամա կու'լիմ. բուռնու-
թին քնթեմես ծլծլալի դեեր ըլի գալի ու ինչրու մե բան ասիմ,
ուխտի լոխմի պես խոսկիրը բերնումս ծամում ըլիմ... (Ծիծաղում
է:)

Հա՛, հա՛, հա՛, հա՛...

ԳԻՔՈ

ՀԵՌ' գիղի, ՊԵպան:

ՇՌԻՇԱՆ

ՏՌ', քա՞նի ասիմ, մե անգաճ դի ախար, էՌ. սիրտս շուռ էկավ...
ինչոր փիս խարար է իմացի միր փեսի դեյիք:

ՊԵՊՈ, վախենալով:

Ի՞նչ փիս խարար:

ԳԻՔՈ

ՄԵՌ' նստի, ՊԵպան, Հենց ապրիս:

ՊԵՊՈ

Էսենց էլ լավ իմ, ասա՛:

ԳԻՔՈ

ԶԵՌ', վուր նստիս, ուփրո լավ կու'լի:

ՊԵՊՈ, նեղանալով:

ՏԵՌ' օղորմած աստուձ: (Մոտ է ժաշում մեկ արոռ և նստում
Գիտոյի ձախ կողմը:)

ՀԵՌ', էՌ' էլ նստեցա:

ԳԻՔՈ

Մո՛ւկափ, էՌ. տաքանալով քան չի դառնա ախար: Պիտի փիքը
անինք, թե վո՛ւնց օտկինք բանին: (Որոնում է քրախոտի տուփիր:)

Ի՞նչ էլավ, տո՛ էստի էր:

ՊԵՊՈ, տուփը գտնելով և տալով նրան:

ՀԵՌ', բռնեՌ'. ինչրու չքաշիս, խո շիս կանա խոսի:

ԳԻՔՈ, ՎԵՐԳԵՆԵԼՈՎ ՖԹԱԽՈՅ:

ԱՇ, ախաղեր... էսօր առուտեհան մե փիս հուտ իմացա... (Քաշում է ֆթախոյը:) Հըմ... Միթամ ձիք փեսի համա ուրիշ ախչիկ ին լուս գցի:

ՇՈՒՇԱՆ

ՎԱՇ, քոռանամ ՚ես:

ՊԵՊՈ, վախեցած և ձայնը երկարացնելով:

ԷՇ...

ԳԻՔՈ

Բա՛ս... Միթամ խիստ լավ ախչիկ է կ'ոսի, ու փուղ ու բաժինքն էլ ձիք խոստացածի վրա ուփրու շատ: (Կրկին վերցնում է ֆթախոյ և ժաշում:) Հըմ...

ՊԵՊՈ, բարկացած:

Հըմ, հըմ, տո՛, քա՛շե ու պրծի, է՛լի... (Տուփը խլելով՝ ֆթախոյը բափում է Պիտոյի բուռը և այդպես մոտեցնում նրա ֆին:) Հը՛, կշտացի՛:

ԳԻՔՈ

ՎԱՇ, վա՛, բո՛ւռնութիս, բո՛ւռնութիս... ի՞նչ գիշ մողին իս, տո՛:

Քթախոյը կրկին տոսին է ածում:

ՊԵՊՈ

Արիվս գիղենա, Գիքո, էլ սաղ շիս պրծնի, թե զիփ մետի էս սհաթիս շիս հիդ ասի:

ԳԻՔՈ

Տո՛, ախար, վուր դա՛թար շիս տալի՛:

ՇՈՒՇԱՆ

Դուն ո՛ւփրու շշկլեցրիր, քա՛:

ՊԵՊՈ

Դե՛, շո՛ւստ:

ԳԻՔՈ

Հա՛, էն էի ասում... ի՞նչ էի ասում. մտես ննգալի...

ՊԵՊՈ, կիսաձայն. առանձին:

ԱՇ, վա՛հրումար:

ԳԻՔՈ, շարունակելով:

Հա՛, վուր առուտեհան էն հանդի բան իմացա:

ՊԵՊԱ

Ը'Հ, քու մարթ ասողին ի՞նչ ասիմ. առ', էտ խոմ ասիր, իժո՞ւմ:

ԳԻՔԱ

Ա'յ, իժում... Գնացի գեմուդեմը ձիր փեսի մոդ, տեսա տանը շէր. էնկանց գնացի դուքանը, տեսնիմ՝ էն՝ ալդի-կաշտի Նաթելը հիդը քշիշում է: Էն սհաթին ձկրտիս կծեցի. (Ձկույքը բերանն է. տահում:) ասի բանը բանի նման է: Մէ քիչ մնացի. էն սատանի կնիմը վուր քաշվեցավ, մոդ գնամ մէ լույ ծա՛նը ու բարակ հիդը խսորմ էս միր պարնի հիդ:

ՊԵՊԱ, անհամբերությամբ:

Իժում ի՞նչ տապէ:

ԳԻՔԱ

Ա'յ, էս սահաթիս, կարքով գալիս իմ, էլի՛:

ՊԵՊԱ, բռունցքը բարձրացնելով:

Ը'Հ, Գիքո, էկավ, աստուծ գիդենա:

ԳԻՔԱ, հնա ժաշվնով:

Տո՛, մի՛ խառնի, է՛:

ՇՈՒՇԱՆ, բոլոր երսուկցաւթյան ժամանակ անհամբերությամբ
ծնկները տրորում է:

Վա՛, բա՛ դադեմարթա, Պեպո:

ԳԻՔԱ

Զեր անգաճը բազմնշու արալ, ամա վիրչը կոտրվեցավ ու
իմացածս դուրթ դուս էկավ: Կինազամ՝ լիզուս փուրը ննգավ, էսօր-
վան անմահ պատարաքը գիդենա:

ՇՈՒՇԱՆ

Վո՛ւյ, գեղինը պատռե ու նրան դներ տանե, վուշ:

ՊԵՊԱ, բարկանալով:

Վա՛, գժիկի՛լ իս, թե՛ հանաք իս անում:

ԳԻՔԱ

Իմ Հորին գիդենա:

ՊԵՊԱ

Տո՛, իժում նա ի՞նչ տապէ:

ԳԻՔԱ

Նա էլ էն տապէ, վուր 'ես ձիր Կեկելին խիստ իմ ուզում, կ'ուե,
ամա բանը վուր գլուխ չէ գալի, կ'ուե, 'ես ի՞նչ անիմ, կ'ուե:

ՇՈՒՇԱՆ, ԵՐԿՈւ ՃԵՐՔՆԱՎ ԾՆԿՆԵՐԻՆ ԽՍԽԵԼՈՎ:

ՄՄԻ՞Կ ԷՆ անհամուսին, Է՞:

ՊԵՊՈ, բարկանալով:

ՎՈ՞ՅՆԸ թե զլուխ չի գալի:

ԳԻՔՈ

ԷՆԵՆԸ, ԷԼԻ՛. ասում է՝ ինչի՞ ինչ խոստացիլ իք, չիք տալի,
կ'ոսի: (Հոգվաց հանելով:) Է՛հ, աստուծ:

ՊԵՊՈ

ՎՈ՞ՅՆԸ թե չինք տալի... Տո՛, դա՞նա ինքը չի պիղի բանի զո-
րութինը:

ԳԻՔՈ

'Ես ինչըու վո՞ւր մե օրը մնամ, կ'ոսի:

ՇՈՒՇԱՆ

Ո՞ւր է մնում, ո՞վ է ասում նրան վուր մնա: Թո՛ղ ուզե, խոս-
տացածն է՛նդի չէ: 'Եփոր դուս դու քա, իրն է ու իրը... ա՛ստուծ
անե քու դիվանն, Ա՛րութին:

ԳԻՔՈ

Նա էլ էտ է ասում, Շուշան, Է՛. 'Ես ասում է ախշիլ իմ ուզի,
կ'ոսի, դավի դառաբա խոմ չի՛մ առնում, կ'ոսի:

Գլուխը շարժում է:

ՊԵՊՈ

Տո՛, էտունք դիվ մետի խո՛ հարուր չեր խոսիլ ինք. Հիմի նո՞ւր
շար, նո՞ւր բարի՞:

ԳԻՔՈ

Բանն էլ էն է, Պեպո ջան, վուր նա ասում է՝ էտ բանն, ասում
է, տարիք կու քաշե, կ'ոսի, ու 'Ես էլ չիմ կանա համփիրի, կ'ոսի.
կնի՛կ ուզիլը խիստ իմ ուզում սրտով, կ'ոսի: (Աղաղակում է:) Մի-
դա՛ քիզ, աստուծ, միղա՛... էս իմ միխկի պատիմն է դիվի:

ՇՈՒՇԱՆ

ՄԵ խոսկով՝ ասա՛, Գիքո, վուր Կեկելին թողնում է, էլի՛...

ՊԵՊՈ

Ու բանը մո՛շլա է ըլում:

ԳԻՔՈ

ԹԵ էս սահաթիս փուղը չճարեցինք, մոշչա արած է ու մոշյա
արած:

ՊԵՊԱ

Իստա՞կ:

Գիքն

Ի'ստակ, ի'ստակ:

ՊԵՊԱ, շարացած վեր է բոշում աեղից և մի ժանի ժայլ առաջ ձետվելով՝ ձեռքը ձեռքին խփում:

Վա՞յ, քու տղիս տղո... (Հետ դառնալով, դիմում է Գիքնին՝ ձեռքեր առաջ տանելով:) Տո՛, իժում ի՞նչ ասիր:

Գիքն, հետ ժաշվելով, վեր է կենում աեղից:

Դուն ինձ ասա՛, էլ ի՞նչ պիտեհ ասիր:

ՊԵՊԱ, առաջ գնալով:

Տո՛, ախար, չհա՞սկացրիր իրան, զուր շի՞նք խափո՞ւմ:

Գիքն, հետ ժաշվելով:

Վա՞յ, բո՞ս չհանկացրի՛:

ՊԵՊԱ, առաջ գնալով:

Իժո՞ւմ:

Գիքն, հետ ժաշվելով:

Իժում էլի էն ասա՞լ, է՛լի, զմ՞:

ՊԵՊԱ, առաջ գնալով:

Ու դուն էլ դա՛բուլ արիր:

Գիքն, հետ ժաշվելով:

Վա՞յ:

ՊԵՊԱ, առաջ գնալով:

Զէ՛, մե ի՞նչ խիլք բանեցրիր, ի՞նչ...

Գիքն, հասնելով բեմի աջ կողմը և նանապարհ չգտնելով:

Վա՞յ, հեր օխնած, 'ես ի՞նչ անիմ, թէ կի էն մարթն էնենց է ասում:

ՊԵՊԱ

Տո՛, զուն ի՞նչ ասիր, դո՞ւն:

ՇԱԽՆԱՆ

Պեղան, զժկիլ ի՞ս, թէ ի՞նչ խաբար է: Ախար, է՛տ հանգի խոռիլ կու՛լի՛:

Գիքն

Տո՛, 'ես էլ էն ասիր, ինչոր պիղիս, լի՛: Ասի՞ յա մնա՛ ինչըու աղո Արութինի փուղը դուս զա, է՛ն շախն ուզի, ասիր, յա թէ չէ, ասիր, հի՛միսկ էվետ ուզի ու Արութինեմին փուղը դո՛ւն առ, ասիր:

ՊԵՊՈ

ԻԺԱՅՄ:

ԳԻՔՈ

ԻԺՈւմ է՛ն, մըուր նա կորական առայլ, թե՝ ՚իս դավի-դառարքի գլուխ շունիմ, կ'ոսե: Դ'ուղիք փուղը էսօր բերե՛ք, ՚իս է՛ս զիշիր էվետ փստկվիմ, կ'ոսե: ՚ես իմ խոսկեմն հիդ շիմ կանգնում, կ'ոսե:

ՊԵՊՈ

Տո՛, բայ է՛տ էիր քովլանում, թե խե՛լոք մարթ իմ, կ'ոսե՛. է՛տ էիր ասում, թե ևի՛կար իմաստունը զլխեմն ինչըու վուռը զի՛փ կարթացիլ իմ, կ'ոսե՛: է՛տ է է՛լի քու շնուքը:

ԳԻՔՈ

Ախար... (Հազում է՛:) Հո՛ւ, Հո՛ւ... ՚իս ի՞նչ միդ ունիմ... (Հազը սապականում է՛:) Հո՛ւ, Հո՛ւ, Հո՛ւ...

ՊԵՊՈ

Ա՛յ, զա՛հրումար ու շոռ ու ցավ:

ՇՈՒՇԱՆ

ՊԵ՛պո, ՊԵ՛պո, ի՞նչ էլավ քիդ:

ՊԵՊՈ, հեռանալով Գիքոյից:

Չէ՛, ՚ևս գնամ մե էս սհաթիս հիդը խոսիմ՝ տեսնիմ թե վո՞ւնց է, թողնում:

ՇՈՒՇԱՆ, վեր կենալով տեղից:

Չէ՛, դուն կա՛ց ջեր, Պեպո, ՚իս գնամ մե էն կատ-կորած նամաշին տեսնիմ: (Շաապով դարիքան հանում է ճանալու տակից և զնալով:) Գի՛քո, մե հի՛դս արի, թե քու ասուուձ կու սիրիս, էս քուշեն ա՞նց կացրու:

Գուրս է գնում դիմացի դոնից:

ԳԻՔՈ, զնալով և հազից խեղիվելով:

Քի մոդ բան բռնիլը դավի-դառարքա է դրուստ:

Գուրս է գնում Շուշանի ետևից:

ՊԵՊՈ, Գիքոյի ետևից:

Քու մա՛րթ ասողին էլ ինչ ասիմ:

ՊԵՊՈ, մենակ. մի փոքր լռությունից հետո:

Աւրիշ ա'խչիկ գ'ուզի՛ս. բաս ՊԵպոն մեռալ, է՛լի... Տեսնիմ վո՞ւնց իս ուզում... (Նորից լռություն:) Զէ՛, ՊԵպո, դուն հալալ տղա իս, հալալութինը սիրում իս, քու բանումն էլ հա՛լալ իաց: Ինչո՞վ է սուտ քի մոդ քու փեսեն. խո՛ստացիլ իս, պիտիս կատարի քու խոսկը... Թե գլխիտ գրակ ունիս, պիտիս տա. թեգուզ կաշիտ պլոկվի, թեգուզ հոքիտ դուս գա, պիտիս տա... Ամա վո՞ւրդի ճարիմ էն զա՛հրումար փուղը... Ա՛վ կու տա ինձ էնդաղա... (Նայում է պատերին:) Ա՛վ ինչ կու տա էստուրը. դիմի մետի վուր գրավ դնիմ, դիմի մետի վուր ծախիմ՝ տուն, տիզ, շուր... ի՞նչ կու տան... կիսի կեսն էլ շի դուս գա... է՛ս էր վիրչն, է՛լի. էս էր ուզում, է՛լի, Արութին. էստու համար էր շարշորում, է՛լի, ինչը ու հիմի... Աշխարհումը պիտի խայտառակ ըլիմ, է՛լի... էլ իմ ննգրտերանց էրեսին վո՞ւնց մտիկ անիմ, ի՞նչ կ'ոսին: (Գլխարկը հատակին է խփում:) Փո՛ւ քու նամուսին...

ՆԱ, ԿԵԿԵԼ

ԿԵԿԵԼ, շփոթված ներս մտնելով ձախ դռնից:
Էս ի՞նչ խաբար է, ՊԵպո:

ՊԵՊՈ, գլխարկը վերցնելով և քափ տալով:
Վունչիշ, ի՞նչ խաբար պիտի ըլի:

ԿԵԿԵԼ

Ի՞նչ իս ինձմեն թախկացնում... (Լալով:) 'Ես իմացա, դիմի իմացա, ՊԵպո...

ՊԵՊՈ, գլխարկը ծածկելով:
Ի՞նչ իմացար, ԿԵԿԵԼ, ի՞նչ իս լաց ըլում:

ԿԵԿԵԼ, քաշկինակով սրբում է աշքերը և կսկիծով:

Իմացա, ՊԵպո ջան, իմացա... էս սհաթիս դեղեն ու Գիքոն վուր գնացին... Նրանց խոսիլն իմացա... ինձ թո՞ղնում ին...

ՊԵՊՈ

Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, ԿԵԿԵԼ, զեր էլի աստուծ օղորմած է...

ԿԵԿԵԼ

Աստուծ շատ վուխտ է՝ խռով է կացի իմ գլխին, ել ի՞նչ օղորմած է... Խալխումն ինձ պաշ անե, դիփունքը շնահավուրին, իժում ինձ թողնե ու գնա ո՛ւրիշին ուզե՞... Է՛ստու համա ստիղծից ինձ աստուծ... Միթամ անմիղ փալաս էի, քուշեն գցեցին... միթամ քուչի ցեխ իմ, թո՞ղ վուտի տակը կոխշրտին... Վա՛յ իմ նամուսին... Լաց է լինում և աշքերը սրբամ:

ՊԵՊՈ

Ակար, ջեր անմիղ իս լաց բլում, Կեկել, է՞:

ԿԵԿԵԼ, շարունակելով լացը:

Ինչի՞ գեղինը չիմ մտնում էս սհաթիս: Ել իմ տու ախշկերանց էրեսին վո՞ւնց պիտի մտիկ անիմ. դիփունանց խռուելու պիտի դառնամ, դիփունքը մասխարա ոլիտի գցին ինձ, դիփունքը պիտի վրես ծիծաղին...

Աշքերը սրբելով՝ լաց է լինում:

ՊԵՊՈ, փաքարվելով:

ԿԵԿԵԼ շան, ԿԵԿԵԼ:

ԿԵԿԵԼ

ԿԵԿԵԼի շլնքին քա՛ր կապե, Պեպո շան, ու տա՛ր Քուոք շպռում... Ել ՚եռ վո՞ւնց ոլիտի ապրիմ աշխրքումը:

ՊԵՊՈ

Մե սիրտդ հի՛դ բի, ԿԵԿԵԼ, է՞... Փուղի բան չէ. վուրդիոր կու՛լի, կու ճարինք... Թե Արութինը չի տա, դիփ մետի կու ծախծինիմ, կ'եհամ ախկութին կ'ոնիմ, գլուխս գրավ կու դնիմ ու քիզ էտենց շիմ թողնի:

ԿԵԿԵԼ

Չէ՛, չէ՛, Պեպո շան. ՚ես իմացա, վուր էտ փուղը էսօր էվետ է հարկավուր ու մե օրումը միզ ո՞վ ինչ կու տա, ո՞վ ինչ կու սիվցընե: Գլուխտ առանց էն ել միզ համա գրավ իս դրի ու գրավ: Վուշ էր էլի էն փուղի անումը, էս բեղնամութինն էլ շէր զա գլուխս... (Լաց է լինում, կուլիսից լսվում է ԿԱԿՈՒԼՈՒ ձայնը՝ Պեպո՞ւ) Գեղինը պատռե ու ինձ դեվեր տանե:

Աշքերը սրբելով՝ դուրս է վազում նախ դռնից:

ՊԵՊՈ, ծնկանը խփելով:

Վա՛յ, քու Պեպոյին:

Վշտացած նստում է տախտի վրա:

ՊԵՊՈ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ, գլխարկը ծածկած, ներս զայռվ դիմացի դռնից, մեկ ձեռքին բաշկիճակում կապած պաշարեղին, իսկ մյուս ձեռքին կեօրունկանց:

ՄԵ ԿԻ՞ՆԻ իմ բերի, ՊԵ՛ՊՈ, մԵ ԿԻ՞ՆԻ, վուր Է՛, դավի շունիմ:

ՊԵՊՈ, դառնացած:

ՔԵՎԻ կ'ոնինք, էլլի՛:

ԿԱԿՈՒԼԻ

ՎԱ՛, ի՞նչ է պատահի:

ՊԵՊՈ

ՎՈՒՆՉԻՀ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

ՎԱ՛, չիմ տեսնո՞ւմ. էփած էլ կու ճանչնամ քիզ.

ՊԵՊՈ

Է՛՛, մա՛խլաս, կու խոսինք, է՛լի, իժում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

ՀԲ՛, է՛լի տեսիլ իս նրանցը: Հի՛սու կացի, թե ախարեր իս:

ՊԵՊՈ

ԹՌ՞զնում ին, վուր հի՛սու կենա՞մ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Արի՛, մԵ-մԵ՛ ստաքան գցինք չեր հալա, թե անդիկորը շին կորչի ու կու տեսնիս... Վազ ու վազ ինձ մող էլ խիստ շուստ-շուստ էին գալի, ամա (Խիում է կես-քունզանոցին:): Պիզը գթա... Հանց պուշ զիրը տեսնում իմ թե չէ՝ շաբա՞շ (Վեա է նաշում կես-քունզանոցը, նետո երգում է բայարի:)

«Աղիզմ, նաշար, աղլամա,

Գյուն դըր, գեշար, աղլամա.

Բու զափի թարս բազլիան»

ՊԵՊՈ, գլուխը շարժելով, կիսաձայն ու թիվ:

«Քիր գյուն աշար, աղլամա»:

ԿԱԿՈՒԽԻ, շարունակելով երգը, վերջացնում է բայարին:
«Բիր գյուն աշար, աղլամա»*:

Աբա՛, (Կես-բունգանոցը առաջարկելով Պեպոյին:) տի՛ս թե
թրի պես չկտրե:

ՊԵՊՈ

Է՛՛Հ:

ԿԱԿՈՒԽԻ

Զիմկո՞ւմ. տեսնում իմ խիստ մի՛նձիրն ին էկի, է՛: Հը՛, վր՞ւնց
ին... (Թաշկինակը և գինու ամանը դնում է սեղանի վրա և ձեռքե-
ռով պոզեր ներկայացնում:) Էս էսղադա պո՛ւզիրը... Հը՛... զեր ար-
թուրմեքը սարքիւ ի՛ն թե չէ: Ախար, կու ճանշնամ ի՛նչ պտուղ
էլ իս, է՛:

ՊԵՊՈ

Հանաքի վուխտը չէ, կակուլի, թե աստուծ կու սիրիս. բողազ-
ներուս դուրս է կտրվում:

Վեր է կենում տեղիցը:

ԿԱԿՈՒԽԻ

Վա՛, ի՛նչ խաբար է:

ՊԵՊՈ

Էլ ի՛նչ խաբար պիտի ըլի, բեղնամ ինք ըլում. քվիրս թող-
նում ին:

ԿԱԿՈՒԽԻ

Փհուկ՞ն:

ՊԵՊՈ

Բաս ուրիշ ո՞վ կու՞լի:

ԿԱԿՈՒԽԻ

Է՛յ:

ՊԵՊՈ

Աստուծ գիդենա:

* Թաւրեկեն է՝

Սիրելիս, ա՛նձար, մի՛ լար,
Օր է, կ'անցնի, րի՛ լար,
Այս դուռը թարս կողպովը
Մեկ օր բաց կանե, մի՛ լար,

ԿԱԿՈՒԼԻ

Վա՛յ, 'ես նրա... Արի՛ գնանք ծեծինք, Պեպո. մե՛ ալիկուլի ծեփիմ էս սհաթիս, վուր սապուլի կրնզի վրա 'երիք չեր վրա ու վրա պտոււտ դա... Աբա՛, 'ես քիզ ասում էի, Պեպո, է՛, վուր կուսկեծը միր բա՛ն չէ:

ՊԵՊՈ

Բանք բանեմեն անց է կացի, կակուլի, էլ էտուրը ի՞նչ փայիդա: Բանն էն է, վուր թե ինչ խոստացել ինք, էս սհաթիս շտովինք, էս գիշիր ուրիշի վրա է նշնջում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Դե՛, քո՛ւթահ արեք ու պրծեք, էլի՛... (Քամարը հետ է անում:) Թե իմքին պակսի, էս էլ վրեն ավելցրո՛ւ, մե՛ հինգ թուման կուտան... (Զախ ձեռքով քամարը բարձրացնում է:) Զարթնի է՛ս, Պեպո շան, (Աղու բառնցքը ցույց տալով:) ու մեկ էլ՝ է՛ս, էլ ուրիշ վունչիչ շկա իմ մեջն, ախուզեր:

ՊԵՊՈ

Էտընցութենով բան չի դառնա, կակուլի շան. դուն լավ գիտիս, վուր հարուր թուման փուղ ինք խոստացի, ու էն անիծած Արութինը էսօր էքուցն է զցում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Օ՛հ, նա՛ ատրանք. 'ես քիզ ասում իմ, ինչրու նրա փուրի վրա էլ մե դհոլ շածինք, վունչիչ չի դուս դա:

ՊԵՊՈ

Է՛հ, կակուլի, դուն էլ հենց գիդիս ամեն բան մենակ մուշտե կովով է շինած:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Բաս ինչի՞ չէ տալի, թե դուրթ պարտ է:

Քամարը կապում է:

ՊԵՊՈ

Վո՞ւնց թե դուրթ պարտ է. բաս սո՛ւտ իմ խոսում քի մո՞դ, ամա էն անիծած բարաթը վուր չէ գթնըվում, ի՞նչ անիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ի՞նչ բարաթ, էդ չիմ իմացի:

ՊԵՊՈ

Վա՛, բաս չի՞մ ասի քի՞զ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Չէ:

ՊԵՊՈ

Վուր բարաթ ունեինք նրանն ու էն բա՛րաթը կորա՛վ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Զէ՛, Պեպո, չէ՛. էն կի իմացիլ իմ, վուր էն բայդուշը փուղ է պարտեցի քու հորը, ամա բարաթը առշի իմանալս է.. իժում էտ վո՞ւնց կորավ, տո՛:

ՊԵՊՈ

Աստուծ վուշ գիդե միր գլուխը:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Թէ ախպեր իս:

ՊԵՊՈ

Ա'սիմ, շասիմ, Կակուլի ջան, էլ ի՞նչ կու օտկըլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Թէ լո՛թի իս, տո՞:

ՊԵՊՈ

Ա'յ, վունց էր, ախպերս իմ հերը փուղ է ունենում, տալիս է նրան շահով.— լա՛վ շահեցանք.— բարաթն առնում է ու պահում է... Քանի սազ էր իմ հերը, թեգուզ քսան չեր իմ տեսի էն անհծած բարաթը. Հենց մեռնելու մե շափաթ առաշ էլ ձեռին ուներ խիղճը... Մահի էղնեն կութին բաց անինք՝ էլ շկա, շկա, շկա ու շկա:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Էէէ՛... ա'յ, թուրմի ի՞նչ բան է էլի... Տո՛, Պեպո, ինքն Արութինը լուի՛ գողցի էն բարաթը:

ՊԵՊՈ

Է՛հ, ի՞նչ իս սարսաղ-սարսաղ դուս տալի, տո՞. միր կութումը նա ի՞նչ դավի ուներ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Բաս ո՞վ կու գողներ, Պեպո:

ՊԵՊՈ

Վուր գիդենամ, խո միզ համա էլ լավ կու՛լի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Կո՛լի քու հերը հիղը տարավ, տո՞:

ՊԵՊՈ

Մինք էլ էտենց ինք ասում. կու՛լի շուր հարցնելիս հիղը զընաց:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Մտի՛կ է՛... Առա էն կինքումը թա՛մաշա արա, Պեպո, թե
յ՛նչ կ'ոնին աղա Արութինին: Չուրս-շուրս սատանեն վուր բա-
րաթն առշիվը կու ձքին, վա՛յ, վա՛յ, դի՛քի ծծիր, դո՛ւն բարեխոս...
Նետայի մե թամաշա անիլ տան, Պեպո ջան, թեզուզ հինց էտու
խաթիր կ'եհամ դժուխքը: (Ծիծաղում են:) *Տո՛*, հանաքը դենը, էլի
լա՛վ պտուեցեք, կու՛լի գթնըվի:

ՊԵՊՈ

Տակն ու վրա ինք արի տուն ու տիղը, ի՞նչս ասում:
ԿԱԿՈՒԼԻ

Իժում էն գոմշի գլուխն էլ գիդե՛, վուր բարաթը կորիլ է՛:
ՊԵՊՈ

Գիդե, վուր չէ տալի, է՛:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Տո՛, խո գի՛դե վուր պարտ է:
ՊԵՊՈ

Բա՛ս չի գիդե՛:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Գի՛, տա, է՛:

ՊԵՊՈ

Անկճիտ բամբակը հանե՛, տո՛. Էն մարթն ասում է թե՝ միտս
չէ, կ'ոսե, դավթըրներումս չիմ գթնում, կ'ոսե, բարաթը բի՛, ասում
է, ու փո՛ւղը տար, կ'ոսե:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Աստուծ գիդենա, Պեպո, զարթնի գնքսիլը ուրիշ ճար չկատ
Դուն ինձ թո՛ղ. Էն Օրթաճալեմին վուր հիդ է դալի, ձեռնիրը էհենց
դարսած, (Զեռեներ ետևն է դարսում և մի քանի քայլ անցնում Ա-
րութինի նման:) Հե՛ստիկ շինիմ, Հե՛ստիկ շինիմ, վուր սեփիլի բա-
յաթի կանչիլ տամ ՚նս նրան:

ՊԵՊՈ

Էրանի՛ քիզ, Կակուլի, վուր քուր շունիս մարթու տալու:
ԿԱԿՈՒԼԻ

Էտու համա էլ դարդ չէի անի. ձիզ պես կուպեծներու էդնեն
չէի ննզնի: Վիրշի կինտոյին կու փո՛խիմ նրանց հի՛զ: Միզ վուր ստիղ-
ծիլ է աստուծ, թոշունքի հանգն է ստիղծի՛ օր դադինք, օր ուտինք,
էլ մեռնելիս անդերձի գլուխ ո՛վ ունե, տո՞:

ՊԵՊՈ

Հա՛վ է, լա՛վ, խիլքիտ մի՛ զոռ տա, հերիք է. գնա՛ էն մուր-
ծեքը մորթոտե՛, նստինք մե-մե թիքա չոռչամիշ ըլինք, իժում տես-
նինք՝ աստուծ ի՛նչ է տալի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Հա՛, էտ իմ խիլքի բան է. մե սուփրեն վո՞ւրդի է, էստունք
հիդ գարսինք:

Վերցնում է կապոցը:

ՊԵՊՈ

Է՛ս սահաթիս... (Մուրաֆաները մի կողմն է դնում և բարեկից
վայր է բերում հին ձեի կապույտ նախշուն սփոռց, փայտն դեղին
գդալներ և մի հանի ափսե:) Ա՛յ, բի՛:

Սփոռցը բաց է անում տախտի վրա և իրեղենները վրան դար-
սում:

ԿԱԿՈՒԼԻ, շնում է տախտի վրա, թեռվ զլխարկը հետ է հաշում նա-
կատից և կապոցը բաց է անում. հետո բաշկինակից հետ դարսելով
սփոռցի վրա՝ մի կտոր դոշ, կանանչի, լոշ և մոքալ: [Դոշը և մոքալը
կաղամբի բարմ տերևներում:]

Մտի՛կ էս ալաբալուխին, է՛. էս էլ կանանչի, էս էլ լոշ, էս էլ
մոթալ:

Դատարկ բաշկինակը վերցնում է:

ՊԵՊՈ, մոքալը զննելով և տիսուր:

Համն է երկում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Իժում էս կանանչուն ի՞նչս ասում... (Վեր առնելով կանանչին
և բափ տալով:) Մտի՛կ է՛. կ'ոսիս կանանչ մախմուր ըլի:

ՊԵՊՈ, միշտ տիսուր:

Դոշաղ իս, կակուլի. մե ստաքնիր էլ բերիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, տեղից վեր բռչելով:

Վա՛, միիսկ չէ՛. էս հանգի գինին ստա՞քնով կու խմի՛ն. Հո-
քուտ ի՞նչ իս ասում... (Գլխարկն ուղղելով զնում է կես-բուճգա-
նոցը վերցնում:) Տո՛, էն քի՛ղանը բի, վուր խմելիս էրեսարքը մեշն
էրես քրիստոնի պես, է՛:

Կես-բուճգանոցը տանում դնում է սփոռցի վրա:

ՊԵՊՈ, նոյն միջոցին, գնալով:

Գիդիմ, գիդիմ... (Թարեքից վեցնում է և բերում մեկ հատ ժեղան, մի ժամի զինու բաժակ է արծաթազարդ փայտե կուլա:)

Հը՛, էս էլ քու քիշանը. Էս էլ վրեն ավել, թե գ'ուզիս: Բոլորը դարսում է սփոռցի վրա և կարգի բերում:

ԿԱԿՈՒԼԻ, վերցնելով կուլան

Օ՛չ, քու հոքոն մեռնիմ, Պեպո ջան... Ի՞նչ լոթին իս էլի, տո՞... Ա՛յ ղայիդի բա՞ն... (Բարձրացնելով զատարկ կուլան բերանից փոքր ինչ հեռու, իբր թե խմում է:) Կ'ըլ կըլ կըլ կըլ կըլ կըլ... Ձա՞ն... Հոքիս շիմ խնաճի էս քու բլբուկի ճկճկուցին... Բ՛ռ... (Համբուրում է կուլան:) Զարդ տանիմ 'իս:

ՊԵՊՈ

Ա՛խ, Կակուլի ջան, պիտի դարդ չունենամ, վուր լավ ըլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Տո՛, մարթ էս հանգի հոքեվուրթի ունենա, էլ դարդը ի՞նչ վուտնիրս է:

Կուլան վայր է դնում սփոռցի վրա:

ՊԵՊՈ

Լա՛վ է, լա՛վ... Դե՛, գնա՛, էլ մի՛ ուշացնի. Էստունք 'իս կարքի կու բերիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

ՄԵ ձո՛ւզն էփիմ, մե ձո՛ւզն էփիմ, Պեպո ջան, (Գնալով:) Քեփը բաց ըլի:

Մտնում են դիմացի դոնից՝ Շուշանը դարիբայով և դիմոն զիսարկով ու ձեռնափայտով:

ՏԵՍԻԸ

ՆՐԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ԿԱԿՈՒԼԻ

Բարո՛վ, դեղի ջան:

Պեպոն անշարժ և հետաքրքրությամբ նայում է Շուշանին:

ՇՈՒՇԱՆ, Կակուլուն:

Ա՛պրիս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Օ՛, ա՛ղա Գիքո, բարով 'իս ու դուն: (Առաջ գալով և Պեպոյին՝ ցածր:) Սրա վրա լավ ղոնաղ շգթա՞ր, տո՞:

ՊԵՊՈ

Մո՛ւլափ... (Նուշանին:) Ի՞նչ իմացաք:

Կակուլին Գիեղի ետեից նրա նման իբր թե քրախոս է քաջում, բայց
իսկույն դադարում է և ուշագրությամբ լսում խոսողներին:

ՇՈՒՇԱՆ

Էլ ի՞նչ իմացա. գեղինը պատռե ու ինձ դեկր տանե. Թե էսօր չճարեցինք, Պեպան ջան, էս գիշիր գիփ մետի մոշլա է ըլում... Ա՛յ ՚երգնքեն առնիս մագիերն, Ա՛րութին: (Ղարիբան վեր առնելով:) Նա խոր էսօր չի տա ու, ուրիշ տիղ ո՞վ ինչ կու ավտա միզ: Էլի հոքուն վրա հասա էն կապ-կտրած նաթելին, թե չէ էն է վիրչի խոսկն եր տանում նուր ախչկա տիրուշմեն էն միր սիկերես փեսի մող: Սատանեն անե նրա դիվանը, հըա՛:

ՊԵՊՈ

Տո՛, փեսիմեն ի՞նչ իս ուզում. ինչ խոստացիլ ինք պիտի տա՞նք թե չէ: Նա էլ մարթ է, գլխին գգակ ունե ծածկած, միզմեն էլ վո՞ւրդի խափի. աշխարքն ալան թալան խոր չէ... էնդադա ասի, վուր մո՞ւ-լափ, գեղի, ջեր փուղը գում գա, իժում էինք նշնի. ամա ծիր օխտեմեն ո՞վ գու քա... Ի՞նչ հաջաթ ու, ո՞ւր կու կորչի ու, Արութինը միր միխկն ի՞նչ կ'ոնե ու, հա՛շա խոմ շի ուտի ու. գե՛, գնա՛ առ, տեսնիմ վո՞ւնց իս առնում:

Գիքու, նստելով սեղանի մոտ և երկար հոգվոց հանելով:

Ա՛խ, իմ գողալ բարա՞թ... յարաք վո՞ւնց կորաք:
Խփում է ծնկանք:

ՊԵՊՈ

Զե՞նդ, Գիքո, թե չէ, մասաբս գիդենա, ինչ ջիգրն ունիմ, գիփ քիզ վրա կու հանիմ էս սահաթիս: Դուն վուր չէիր խառնվի էս բանումը, էս խայտառակութինն էլ չէր գա միր գլուխը. ջհա՞նդամը փուղի գլուխը, նրա մողոնողին էլ ի՞նչ ասիմ:

ԳԻՔՈ

Ա՛խ, Պեպո, վուրթի, շիս գիդի թե սիրտս ի՞նչ հանգն է փոթոթի գալի... Ի՞նչ անիմ: Ի՞նչ ասիմ... Լավ կ'ոնիս՝ սպանիս ինձ, պրծնիմ, գնամ դնչանամ:

ՊԵՊՈ

Աքա էտ խո՞սկ է, վուր դուն իս ասում, Գիքո՞... Տեսնում իս՝ սաղ օճոռքը գլխիս քանդգում է. Էլ ի՞նչ իս, էս ջգրած վուխտը, ցավիս վրա նուր ցավ ավելցնում... Մե իմ դա՛րդն էլ իմացի, հեր օխնած, է՛:

Գիքն, խորը հոգվոց նանելով և ցածր:
Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ...

Զեռնով աշխերը սրբում է:
ԿԱԿՈՒԼԻ

Մը լւափ, մե բան ասիմ 'ես, Պեպո. օմքին վկա չկա՞՝, վուր
վրահասու ըլի էտ պարտի՞ն:

ՊԵՊՈ

Միթա՞մ դուն էլ խիլքիտ զոռ տվիր. էտով վուր բան էր գառի,
խո էս խաթաբալին էլ չեր ըլի:

ԳԻՔՆ

Ա՛յ, վկա չի՞մ, բաս ի՞նչ զահրումար իմ... ամա վուր չէ ըլում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Վա՛հ, ինչի՞ւ:

ՊԵՊՈ, Կակուլուն:

Էս բանումը վկա-մկա չի ըլի, կ'ոսե, չի՞ս իմանո՞ւմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, առանձին. զլուխը շարժելով:

Զէ՛, 'ես նրան պիտի հարիմ:

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, էն օրը էն սիվսրտովն ի՞նչ ջուղաբ էրիտ կտրական:

ՊԵՊՈ

Միթամ ջեր չիս իմացի... Ասավ՝ 'ես միտս չունիմ, կ'ոսե,
գավթը բրներումս չէ էրեւմ, կ'ոսե, թե բարաթ իմ տվի ծիղ, բերե՛ք
ու փո՛ւղը տարեք, կ'ոսե:

ՇՈՒՇԱՆ

Բաս միթամ հա՞շա է ուզում ուտի՛: Էտ վո՞ւնց կ'ոնե, Պե-
պան. աբա քիմեն չիմ արմբնո՞ւմ: Էնենց հարուստ մարթը լա՞յիդ
պիտի անի էտ հանգի բան: Նրա համա հարուր թումանն ի՞նչ—մե
գրոշ, վուր ուզենա բախշելով էլ կու բախշե:

ՓԵՊՈ

Վո՞ւնց չէ, դեմ է բերում:

ՇՈՒՇԱՆ

Ա՛յ, կու տեսնիս թե չէ... (Լացի ծայնով:) Կ'եհամ, առվկվը
կու չոքիմ, լաց կուլիմ, իր վուրթկերանց արիվ սադաղա գ'ու-
ղիմ, օրթում կ'ուտիմ, վուր թե միր մեշը բարաթ լուս ննգնի, թի-
քա-թիքա անե միղ, բաթը լնամա կու տամ, տասց վկի ձեռք կու
բաշիլ տամ. մե օր հոքի ունե տալու, իր հոքեմին ձեռը վո՞ւնց կու
պիկալնե:

ՊԵՊՈ

Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, դեղի, դո՛ւն մուլափ, 'ես կ'եհամ, 'ես. էս
սահաթիս հիդ գու քամ, ինչըու գուք նստեցե՛ք:

ՇՈՒՇԱՆ

Զեր մե թիքա հա՛ց կի. մե սահաթ առաշ ըլի, հիդ ըլի, դիփ
մեկ է:

ՊԵՊՈ

Չէ՛, ինչըու շտեսնիմ, բողազումս հաց չի դևեր գնա. շուրիրս
ժո՞ւրթենն է:

ՇՈՒՇԱՆ

Էրեգ զանդուկը դրի:

ԿԱԿՈՒԼԻ

'ես էլ գա՞մ, Պեպո:

ՊԵՊՈ

Չէ՛, դուն գնա՛ բանդ տիս. էս սահաթին դալիս իմ:

Դուս է գնում աջ դռնից:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Դուն գիդիս... (Խփելով իր կրծքին:) Ա՛խ, Արութի՛ն, 'ես թե
քու օխտեմեն չէկա ու կու տեսնիս:

Դուս է գնում դիմացի դռնից:

S U H I L Թ

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

Գիքո, նստած սեղանի մոտ, քրախոտ քաշելով:

Է՛հ, աստո՞ւձ, օրհնվի քու դադաստանը:

ՇՈՒՇԱՆ, նստում է տախտի վրա և ձայնը երկարացնելով:
«Ա՛խ, աստո՞ւձ, վա՛խ, աստո՞ւձ, վուրին կու տա՛ս սելով փետ,
վուրին շիս տա՛ ցախ, ա՛ստուձ»:

ԳԻՔՈ

Հա՛, հա՛, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ

Է՛հ, օրհնվի նրա դազգահը. վուրին էնդադա դովլաթ է տալի,
վուր իր դովլաթը չէ կանացի մարսի, ու վուրիմեն օրվան թիքեն.
խլում է ու էն էլ դովլըթավուրին է տալի... Փա՛ռք իրան, իր կամքն
է. հալբաթ միր ճակտին էս էր դրած:

ԳԻՔՈ, մոտենալով սփոռցին:

Էլի աստուծ օղորմած է, Շուշան... (Վերցնելով դոշը և գլուխը շարժելով:) Ի՞նչ կիամաթ իմքին է:

Դոշը կրկին իր տեղն է դնում:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Քու ա՛ճկն էլ... (Գիբոյին:) Էլ ի՞նչ օղորմած է, զուրն էկիլ է ու միզ տարիլ է: Էն անաստուծը վուր էլի մե բան մոգոնի ու փուղը շտա էսօր, յարաբ ի՞նչ կուլի միր շարեն. Ֆենը կու ննգնի խիղճ ախշիկս: Թավաթ օրն օրվան վրա հալվում է, էլ ի՞նչը կու ապրեցնեն նրան: (Լացով:) Խի՛ղճ իմ կեկել, նորչի արիվդ պիտի փշանա, էլի՛, թագի մագիեր սիվ գերեզմանը պիտի մտնիս...

Լաց է լինում:

ԳԻՔՈ, լացի ձայնով:

Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ...

Դուրս է գնում ծախ դռնից աշխերը սրբելով, իսկ աջ դռնից մտնում է Պեպոն զարդի հագուստով, զիսարկը ծածկած, արխալուիի մի ժանի կոճակը բաց, բամարը կապած և նրա վրա գոտիկը կապելով:

ՏԵՍԻ Ժ

ՇՈՒՇԱՆ, ՊԵՊՈ

ՇՈՒՇԱՆ

Տո՛, ախար, չեր մե թիքա հաց կ'ուսեիր:

ՊԵՊՈ

Հաց չէ, զա՛հրումար ուսիմ... Ի՞նչ կ'ոնիմ հաց. գանա հա՛ցի արժանի ի՞մ... (Գոտիկը կապելով:) Հացը վուր ստիղծած է, գանա ի՞նձ համա է ստիղծած. Հացը վուր ՚ես ուսիմ, ա՛լա Արութինը ի՞նչ ուսի: Նա՛ էլ հաց ուսի, ՚ե՞ս էլ հաց ուսիմ... (Գոտը ծիծաղելով:) Հըա՛, հըա՛, հըա՛...

ՇՈՒՇԱՆ

Սի՛պցիլ էր իմ օրը, ահըա՛:

Աշխերը սրբելով դուրս է գնում ձախ դռնից:

ՊԵՊՈ, մենակ, արխալուփի կոնակները մեր գցելով:

Դամ', Պեպո, գեղինը լզե, խալխի վուտներուն պա՛շ արա, նրանց վուտի ցի՛խը լկե... Ո՞վ իս դուն, ի՞նչ իս դուն, ի՞նչ մարթահեսա-քումն իս դուն, ի՞նչ անում ունիս դուն... 'Եփոր գ'ուզի՛ն, վուտի տակը կու գցին քիզ, վրետ կու ման գան, գեղնի հիդ կու հավսըրին... ի՞նչ հաջար, շիաննվելի վրա ինչո՞վ իս ավել... Դուն իսո մարթ չիս, մարթիերանց համա կերակուր է ստիղծի քիզ աստուձ... Գի՛շիր շարշբավի, ցե՛րեկ շարշբավի 'երգնքի տա՛կը լուսացրու, անձրբավի ու քամու հիդ կոփ'վ տու, ձմեռը ցրտե՛մեն կոնկոռնա, ամառը արե-գակի շուքումն է՛րմի ու խո՛րմի... գնա՛ էնենց մե թիքա հա՛ց հարե ու էն թիքա հացով դի՛դիս ու քվի՛րդ պահե... Էս ի՛նչ, ի՞նչ մարթութին... էսննց շունն էլ է ճարում մե թիքա, վուր տունը պահում է... Միթամ դուն էլ շուն իս... քանի աշխրքիս էրեսին ման իս գալի, դուն էլ շա՛ն պիս կերակրմի... Էս ի՞նչ մարթութին է... (Իադար:) Մա՞րթ էիր ուզում դառնա՛. կ'հենեիր մարթիք կու թալնեիր, գողութին կ'ոնեիր, իմ նման խղճերուն կու զբնեիր. քսանուհինգ հազար տիղ արեն արտըսունք կու թափիլ տեիր, էն արտըսունք-նիրը փուղ կու շինեիր ու էն փուղով օսկե տնիր... Մեշը փառավուր ման գու քեիր... գրոշկա, կալասկա, ձիանիր կու սարքեիր, քսանու-հինգ ինձպեսին գլխիտ հարավաշ կու կանգնեցնեիր... Ա՛յ, էն շախը կ'ոսեի քիզ՝ մարթ իս. Պեպո, ի՞նչ մարթուն պիտի... ի՞նչ քեփո գ'ուզեր, է՛ն սահաթին կու ճարեիր... Էն շախը դիփունքը քիզ գլուխ կու տեին, կու մեծրեին, պատիվ կու տեին ու մեկս մեկու գլո՛ւխ կու կոտրեին, վուր քու ամկը նրանց վրա քաղցր ըլի:

Դուրս է գնում դիմացի դռնից:

Ա. Ր Ա. Ր Վ. Ա. Շ Ե Բ Կ Բ Ո Բ Գ

Հարուստ դահլիճ Արութինի տանը: Աշ, ձախ և դիմացը դռներ, ամենաշքեղ դրապիներով զարդարած: Կերջի դուռը բացվում է գեպի նախասնյակը, որի լուսամւառներից երեսում է պարտեզը: Դահլիճի հատակը ամբողջապես ծածկած է գորգով, իսկ առաստաղից կախած է ոսկեղօծ ջահ հանգած մոմերով: Աշ կողմը՝ ընկողմարան [քուշիթ]: ձախ կողմը՝ մեծ հայելի և բաղմաց, որի կողքին ամենաթանկագին սփռոցով ծածկած սեղան և նրա վրա հանգած լապտեր: Մնացած՝ տեղերում, ուր հարկն է աթոռներ, բազկաթոռներ, փոքրիկ սեղաններ, վազաներ, կինկետներ ու կանգելարներ դարձյալ հանգած մոմերով, արժավենիք, կիտրոնի և ուրիշ ժառերու: Ժպղիկներ, ալրոմներ և պատկերներ: Դիմացը, դռան աջ կողմը՝ փակած դաշնակ իր բոլորակ աթոռով, իսկ ձախ կողմը՝ վառարան և նրա վրա դրած գեղեցիկ ժամացույց, որի սլաքները ցույց են տալիս ժամը ճիշտ երկուսից քառորդ պակաս: Ժամացույցը բանում է: Սկզբում բեմը փոքր ժամանակ դատարկ է: Ցերեկ է:

Տ Ե Ս Ի Լ Ա Ռ Ա Զ Ի Ն

ԳԻԳՈԼԻ, հետո ՍՍ.ՄՍՈՒՆ

ԳԻԳՈԼԻ, երեսում է դիմացի դռան շեմքում մեկ մշակի հետ, որի ձեռին մեկ մեծ և բավականին ծանր զամբյուղ զանազան իրեղեններով: Զամբյուղում կա՝ շամպայն, կասիս, սարդին, զուրգիկ, քիրեղի արկդիկով խավյար, Շվեյցարիայի պանիր, վարունգ, առանձինառանձին քղթերի մեջ կարմիր ու սպիտակ բնափրկ կեռաս, մի ուրիշ բլրում կարկանդակ:

Լա՛վ, թո՛ղ: (Վերցնելով գլխարկը զամբյուղն առնում է մշակի ձեռից: Մշակը զնում է, իսկ ինքը դժվարությամբ ներս է բերում զամբյուղը, վայր դնում և հոգեած ընկենում դիմացի դռան մոտ դրած արոնի վրա:) Ո՞ւֆ... (Փոքր ժամանակից հետո գլխարկով սրբում է նակատը և ցածր ձայնով կանչում:) Սա՛մսոն, Սա՛մսոն, (Մատենալով աջ դռանը, նորից կանչում է:) Սա՛մսոն:

դուրս է գալիս նույն դռնից արխալովսի կրծքի կոճակները բաց, ձեռքին շամպայնի գավար՝ սպիտակ երկար սրբիչով մաքրելիս: Արա՛, գեթաղվա, Սամսոն ջան, գնա՛ շուստ, ախշիկ-պարնին ի՛մաց արա:

ՍԱՄՍՈՆ

Էկա՞ր. ինչի՞ ուշացար. կրակ է մեր ածում ախշիկ-պարունքը ԳԻԳՈԼԻ

Վա՛, ՚ես ի՞նչ անիմ. Շեստի բան ասավ, վուր սաղ աշխար-քը ման էկա, շճարեցի:

ՍԱՄՍՈՆ

Վա՞:

ԳԻԳՈԼԻ

Ումը հարցրի, վրես ժիծաղեցան. Կա՞զի տու էլ, ասում է, կլուբնիկ կու՞լի, կ'ոսե՞:

ՍԱՄՍՈՆ

Հալբաթ կու՞լի, վուր ասավ... (Զննելով զամբյուղը:) Մնացա-ծը դիփ բերի՞ր:

ԳԻԳՈԼԻ

Դի՞փ, դի՞փ, ամա էն մունդոկ կլուբնիկը շճարեցի: Եքու-ցութին կի մե տիդ խոստացան, կու՞լի ճարինք, կ'ոսե:

ՍԱՄՍՈՆ

Հոքուն կու վրա հասնի. զոնաղլուղութինը էսօր է, եքուց խո չէ՞:

ԳԻԳՈԼԻ

Բաս ի՞նչ անիմ, Սամսոն ջան: Զի ըլի՞, վուր առանց էն յոլա գնա բանը: Հե՛ստի բալիք իմ բերի, վուր ամին մեկը կ'ոսիս գոմշի աճկն ըլի:

ՍԱՄՍՈՆ

Թե ինձ կու հարցնիս, Գիգոլի, առանց էտ բալին էլ փուրը լավ կու կշտանա, ամա ախշիկ-պարնի խասիաթը զիգիմ, վուր-դիոր ըլի, պիտի ճարիս. Կալոնիումը, նեմեցներու բաղերումը, է՛նդի հարցրու:

ԳԻԳՈԼԻ

Հոքիս դուս էկավ, ի՞նչս ասում... Դուն գնա՛ իմաց արա... (Նստում է նույն տեղը, խև Սամսոնը գնում է դեպի ձախ դուռը:) Խի՞ստ դաթրեցա:

Նայելով այն դռան կողմը, նանկարծ տեղից վեր է բռչում:

ՆԵՐԱԾԻ, ԷՓԵՄԻԱՆ

ԷՓԵՄԻԱՆ, դուրս գալով նույն [ձախ] դռնից, ամենաշքեղ հագուստով և ակնեղեններով զարդարված:

ԹՇ, շարա էլա՞վ. էսենց ուշանալն էլ ի՞նչ է: Հորես զոնաղնիրը մոտ կուլին. ՚ե՞փը պիտի վըա բերիմ, էլի աշխարքի քան կատ ԳԻԳԱԼԻ:

Հենաղաղա ման իմ էկի, ախշիկ-պարուն, աստուծ գիղենա, էլ ծնդներումն շան չկա:

ԷՓԵՄԻԱՆ

Հա՛նդ դուս գու, մա՛ն արի. բաս ՚ե՛ս ման գա՞մ: Արա՛, հի՛դ դարսե, տեսնիմ ի՞նչ իս առի:

Նստում է:

ԳԻԳԱԼԻ, զամբյուղը բերում զնում է էփեմիայի մոտ, առջեք շունում է մեկ ծնկան վրա և մեկ-մեկ ցույց տալիս ներան միջի իրեն դենները:

Ա՛յ, ախշիկ-պարուն. էս շանփանսկիքը, տասն ու ութ աբասնեն պակաս շտվին բոթլիկն. ՚երիք բոթլն է, թե ավելնա, մեկը պիտի հիգ վիկալնին, էնենց իմ բարիշած. էս էն կարմիր լիկորը, ֆրանցուզիմեն առա, չուրս ու տաս շահի առավ անիծածը. էս սարդինկեքր, պե՛րվի սորտ, թամամ կես դուժին է, վունցոր ասիր. խելի վուխտ հերիք է. էս Դոնու զուրգիկէ. էս կարոքկումը ժիտկա, մեն զուխտ մինձերիմեն բերի, պստրկնիր լավը շկեր. խիստ թաղին է, նուր բաց արին. օրթում հավատ արավ, վուր էստու վրա լավը շի ըլի, կ'ոսե. էս գրանիցի պանիքը, դիղին քարվա ըլի հենց գիղենաս, մտի՛կ, է՛, էս նեմննցու բալին, էրկու ունդն է, ա՛յ. ամեն մեկը մեն գրվանքա գուքա. (Հանելով թղթերից մի հանի հատ կեռաս:) ձեռս կու կտրիմ թե էստու վրա լավը կու ճարվի. էս խիար, ի՞նչ շուշեքն է՛, տի՛ս, ախշիկ-պարուն. էս պիրոժնի, կանգիարի շինածեմեն վեր չի գա բուկիփն էլ հորես կու բերին:

ԷՓԵՄԻԱՆ, անդից վեր բոշելով:

Վո՞ւնց թե վեր չի գա, արա էստի շա՛նց տու. բաս վո՞ւրդիք առար:

ԳԻԳԱԼԻ, վերցնելով կարկանդակը և խկույն ոտքի կանգնելով:

Միշի փողոցումը:

ԷՓԵՄԻԱ, իր թշին ձեռք դնելով:

Աբա էտ ա՛րարմունք է, Գիգոլի՛. 'ես քիզ շա՛սի թհ Փրանցուցի մոդ ա՛ռ:

ԳԻԳՈԼԻ

Դիփ մեկ է, ախշիկ-պարուն, աստուծ գիգենա. գրվանքումը մի աբասի անմիղ ավելի ո՞ւր էի տվի: Տի՛ս ի՛նչ լավն է:

ԷՓԵՄԻԱ, զնենելով կարկանդակը:

Աբա, վի՛ս էկադրերա, նրանց հա՛տն ու կառւրն է. էսենց բեղաստութինն էլ ի՛նչ է: Տա՛ր, տա՛ր, էս սահաթիս հի՛գ տու: Ինչ ասում իմ քիզ, լսե՛. դուն քու գլխեմեն բանիր մի՛ մոգոնի: Ուրիշշշ... (Մտածելով:) Ուրիշ ի՛նչ ասի, միտս չէ գալի:

ԳԻԳՈԼԻ, կակազելով:

Կլուր...նի...կա:

ԷՓԵՄԻԱ.

Հա՛, դուրիթ, վո՞ւրդի է:

ԳԻԳՈԼԻ

Չհարհցի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱ, բուշը վեր բերելով և սաստիկ նեղացած:

Վո՞ւյ, քոռանամ ՚ես:

ԳԻԳՈԼԻ

Վուր չկա, ի՛նչ անիմ:

ԷՓԵՄԻԱ, բարկանալով:

Գժվիլ ի՛ս, թե ի՛նչ ասում: Էրեգ իմ աճկով տեսա ու իմ բերնով կերա Դանդումանինց տանը: Ի՞նչ կ'ոսի խալիսը. նրանց տաշնն ըլի ու իմ տանը չէ՛: Գնա՛, գնա՛, էս սահաթիս բա՛ղե բաղ ննգի, դրո՛շկա բոնե ու վուրդիոր ըլի հենց է՛ս սահաթիս էվետ ճարե, թե չէ էլ հոքով ու մարմնով ինձմեն չիս պրծնի... Ի՞նչ իս կանգնի, չիս իմանո՞ւմ, քիզ իմ ասում:

ԳԻԳՈԼԻ

Գնում իմ, գնում իմ, ախշիկ-պարուն:

Կարկանդակը դնում է զամբյուղը և կամենում է գնալ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Գժվիլ ի՛ս, թե ի՛նչ ասուծ է խոռովի. էտ պիրոժնին էլ տա՛ր, է՛:

ԳԻԳՈԼԻ, կարկանդակը վերցնելով:

Տանում իմ, տանում, ախշիկ-պարուն... (Փնրփնթալով:) ՚ես չէ չիմ իմանում, ինչ իմ անում:

Նտաղով դուս է գնում դիմացի դռնից:

ԷՓԵՄԻԱ, ՍՍ.ՄՍՈՒ

ՍՍ.ՄՍՈՒ

իստակ՝ շշկլեցրիր, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱ, հոները կիտած այս ամբողջ տեսիլում:

Քիզ ո՞վ է հարցնում, էրնեկ զիդինամ. գուն տա՛ր էստունք կարքի բի ու շա՛լիշ արի ինձ չամանշեցնիս էսօր, Սամսոն, թե չէ, էլ ինձմեն չիս պրծնի:

ՍՍ.ՄՍՈՒ

Դիփ լավ կու՛լի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱ.

Ինչ ասիլ իմ, լա՛վ միտոդ պահե. դի՛փ լազաթով ըլի, ամեն բանը իր վուխտը մոդ գա. մե խոսկով՝ մա՛զը մազեմեն շանց կացնիս:

ՍՍ.ՄՍՈՒ

Դի՛փ, դի՛փ, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱ.

Ու գուն էլ է՛նենց հաքի, վուր դիփունանց ա՛ճկը վրեն մնա. սոսանի ատլաս ախալուխը, սիպատ չերքեզկեն, մաշեքը կարքով հիդ կու ծալիս, էրծրթի քամարը...

ՍՍ.ՄՍՈՒ, խոսքը կտրելով:

Խանջալն էլ կապի՛մ, ախշիկ-պարուն...

ԷՓԵՄԻԱ, շարունակելով:

Թաս, քա՛, էնդուր խո չբախշեցի վուր զանդկումդ պահիս. խա՛նջալն էլ կապե ու (Զախ ձեռքը աշ ուսից կրծքի վրա տանելով մինչև ձախ կողմը:) սապիրիս ծամլեն էլ շինե՛: Մե խոսկով՝ դիփունի մոդ լա՛զաթի էրեա, վուր դիփունքն ասին, վուր մարթ իս ու մարթու տանն իս կուլուղ անում:

ՍՍ.ՄՍՈՒ

Վո՞ւր օրը լազաթով շիմ էլի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱ.

Քու գլխի պատովիլը գիդենա, մեկ էլ հի՛մի իս լազաթով՝ արա էտ ի՞նչ կարք է, լելքելելո ման իս գալի: Քա՛նի չեր իմ քիզ ասի, վուր էտենց ինձ մոդ մի՛ տուն գա. օմքին տեսնե, ի՞նչ կ'ոսե

Զէ՞իր կանա գոշիտ կոճկնիրը կապի՛: Լաքիեն պիտի լաքիա ըլի՛ Աճկիրդ բա՛ց արա, էլի՛. տեսնում իս խալխի լաքիերը վունց ին ժած գալի, զուն էլ է՛նենց ժած արի, էլի՛. նրանցմեն պակաս մարթու վուրթու մող ի՛ս, թե ի՛նչ է:

ՍԱՄՍՈՆ

Զեռիս բան ունիմ, ախշիկ-պարուն, խո տեսնում իս:

ԷՓԵՄԻՅ.

Տուտուց-տուտուց մի՛ խոսի. 'ես քեզ ինչ ասում իմ, դուն ի՛մը լսե: Մե խոսկով՝ խոտակ, կարքի, քաղաքավարի տուն ու դուս կ'ոնիս. (Առանձին, կիսաձայն:) թո՛ղ տեսնին ու ճխկըզին... (Սամ-սոնին:) Մեկել լաքիերու արով չթողնիս, փարվընի պես ման գու քաս սուփրի բոլորքը. մե տիղ իմքին մաշուր արիր թե չէ, է՛ն սհա-թին դրստե... Բլուդնիրն էլ առջի գամն ինձ մող մող կու բերիլ տաս:

ՍԱՄՍՈՆ

Է՛նչ կ'ոսին ղղոնաղնիրն, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻՅ.

Է՛լի... Մողեն գո՛ւն լավ գիդիս թե 'ես. թո՛ղ տեսնին ու սոր-վին: (Մտածելով:) էլի ի՛նչ էի ուզում ասի... (Մտաբեռում է:) Հա՛... (Մի քանի քայլ գնալով:) Դուն տա՛ր էտունք տիղավուրե ու տի՛ս մտեղ շգցիս ինչ ասի, Հըա՛...

Ցուցամատով սպառնում է նրան և շտապով դուրս գնում ձախ դոնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Դ

ՍԱՄՍՈՆ, մենակ:

Է՛ս հանգի էլ ախշիկ-պարո՞ւն. գաղղրզանի իմ էկի, էլի՛... էս կո՛ճակդ կապե, էս է՛սենց հաքի, էս է՛նենց ման արի. չիմ գի-դի, թե ի՛նչ է ուզում ինձմեն... Փիե՛, գա՛վի է դրուստ, էլի՛... Տո՛, քիզ ի՛նչ, 'ես խո իմ բանը շինում իմ: (Լուրջուն:) Օ՛հ, հո՛, հո՛, շատ ախշիկ-պարնիր իմ տեսի, շատ նրանց բույսուր-միշնիր իմ լսի, ամա սա շափեմեն անց կացավ: Մե տեր հարցնող ըլի, թե ո՞վ է, ո՞ւմ վուրթի է, իր հորանց տանն, ասում ին, շապիք շուներ հաք-նելու... ու հիմի՛ փառասիրութենեմեն տրաքվում է:

Զեռիր ձեռիին է խփում:

ԱՐՈՒԹԻՆ, ՍԱՄՍՈՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ճերս մանելով դիմացի դռնից, գլխարկը ծածկած:
ի՞նչ խաբար էր, ի՞նչ ձեն էկավ:

ՍԱՄՍՈՆ

ՎՈՒՆՉԻՆ, ա'ղա:

ԱՐՈՒԹԻՆ

ՎՈՒՆց թե վունչին, իմ անգնուխ իմացա. ո՞վ էր էստի:

ՍԱՄՍՈՆ

Օշով, ա'ղա, ախչիկ-պարունն էր:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ախչիկ-պարունը... ի՞նչ էր ասում,

ՍԱՄՍՈՆ

Ա'յ, ա'ղա, Գիգոլին էստունք էրի էս սահաթիս. էլի ինչի համա էլ զրգից նրան ախչիկ-պարունն ու ինձ հրամայում էր, վուր էստունք տիղավուրիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հա՛... Դե՛, տի՛ղավուրե, էլի՛. էլ ի՞նչ իս շինում: ինչի՞ր է էտի:

ՍԱՄՍՈՆ

Խմիչկ է, մրգեղեն է, զակուսկեք է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, զամբյուղը զննելով:

Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ, կ'ոսիս շահ-զադի վուրթիք ունենանք մեծարած: Դե՛, տա՛ր... (Սամսոնը կամենում է վերցնել զամբյուղը:) ի՞նչ իմ ասում. քա՞նի պրիբոր իս պատրաստում:

ՍԱՄՍՈՆ

Ախչիկ-պարունը հրամայից, վուր դրուստ քսան ու չուրս պրիբոր ըլի դարսած, կ'ոսի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Ախչիաս մող խո չզրգի՛ց քիզ:

ՍԱՄՍՈՆ

Զի՛, ա'ղա, վունչին չէ ասի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բա՛ս էրկու պրիբոր էլ ավելցրո՛ւ ու էս սահաթիս գնա՛ ախչիաս էլ ու փեսիս էլ խնդրե, վուր շնուրհ բերին, ու իմ մագիեր

կ'ոսիս՝ թե չին գա, իմաստ բնդամաղ կուլիմ, ասա՛... ԴԵ՛, գնա՛
շուստ, բա՛նդ տիս, մի՛ ուշանա:

ՍԱՄՍՈՆ, վերցնելով զամբյուղը:

Է՛ս սահաթիս, ա՛ղա:

Դուրս է գնում աջ դռնից՝ մեջքը ծռած զամբյուղի ծանրությու-
նից:

Տ Ե Ս Ի Լ Զ

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, մեճակ, գլխարկը վեր առնելով և դճելով սեղանի
վրա:

ՄՀԱԹԻ ՅՇՐԻՔԻՆ ԷԼ Ճաշ կուլի՛... Է՛՛Տ, մա՛խլաս: (Հայելումք
ուղղվում է:) Չէ՛, չեր էլի լավն իմ... Ի՞նչս է պակաս. բոյիս շիմ-
շատ է հենց գիդենաս, էրեսիս ունգը, կ'ոսիս, կարմիր վարթ ըլի,
մաղիրս էլ սիվ սաթ, ինչ անիմ թե ներկած է. ո՞վ ինչ գիդի՛ ի՞նչ
խաբար է: (Խասելով ընկողմարանի վրա:) Ջեհել կնգա պիս մարթու
շեհելացնող վունչիւ շի ըլի աշխարքումս. մարթու տարին էլ, քիփն
էլ դիփ կնգամեն է: Օղորմած հոքի իմ առչի կնիկն էլ լավ աթմորթի
էր, ամա բա՛նի լազաթը չէր գիդի: Ինչի՞ նման էի էն շախը. Հիմի
մարթ իմ էրկում, ինչ մարթուն պիտի: Շա՛տ շեհել ֆրանտ տղա
էրնեկ կուլի տալի ինձ... (Նապկի թենցները տնտղելով:) Փրա՛հ,
սիպտա Ճռ՛ն է՛, վո՞ւրդի էր էստոնքք... (Հոգվոց հանելով:) Ամա
էս մե բանը կի լավ շէ ըլում, վուր էսղաղա փուղիր է միսիլ տալի
ինձ... ՚ե՛ս՝ վուր մե գրոշի համա հոքիս տալիս իմ... Փա՛ռք քիզ,
աստուծ, փա՛ռք... էս էլ հալբաթ քու դիբք է... Քե՛փ արա, քեփ
արա, Քեփել, ու դուշմնի ա՛ճկը հանե.

Տ Ե Ս Ի Լ Է

ՆԱ, ԷՓԵՄԻԱ.

ԷՓԵՄԻԱ, մաճելով ձախ դռնից:

Աբա՛ էս օ՞րհնք է՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ է:

ԷՓԵՄԻԱ.

Միթամ շի՛ս գիդի... Ո՞ւղում իս մե բաշ թուլանա՛մ, խա՛յ-
տառակ ըլիմ խալխումը՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

ի՞նչ է, վա՛:

ԷՓԵՄԻԱ, շարունակելով:

Դի՛ փունքը վրես ծիծաղի՛ն, մե՛ մատը մի՛ դր դառնամ աշ-
խըրքումը՝:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, ախար, ի՞նչ է, մե՛ ասա՛, է՛:

ԷՓԵՄԻԱ, սուտ լաց լինելով:

Է՛ս է քու օրթում հավատը, վուր ինձ սի՛րում ի՛ս:
Աշերը սրբում է:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, ձայնը ժաղցրացնելով և վեր կենալով տեղից:

Ախար, սատանա խո չիմ, մե՛ խո՛նի, է՛:

ԷՓԵՄԻԱ.

Էլ ի՞նչ խոսիմ, մե՛ բանը մե՛ ջեր կ'ոսին, հազար ջեր խոմ չի՞ն
ասի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տե՛ր օղորմած աստուծ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Ախար, փեսիտ ու ախշկատ վուր կանչում իս էստի, աբա ըլե՛-
լու բան է՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Է՛, լա՛վլ է քու հո՛րն օղորմի, Փեփել. ախար, քինթն էրեսե-
մեն վե՛ր գու քա՛:

ԷՓԵՄԻԱ.

Թես ի՞նչ միդ ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Է՛հ, հակառակ իս:

ԷՓԵՄԻԱ.

Թես իմ հակառակ... ի՞նչ ասիս էրեսիս ասում է քու ախ-
շից, վրես քինթը վիր է քաշում, մասխարա է գցում, ու հա՛կա-
ռակը ՚ես ի՛մ... Մե խոսկին տասը ջուղար է տալի, ի՞նչ շառիր ա-
սիս վրես է մոգոնում, խուղի հիդ հավսրիլ է ինձ, ու հա՛կառակը
՚ես ի՛մ... իմ մամեն, ասում է, էլ խիլք չունե, կ'ոսի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վա՛:

կՓԵՄԻԱ, շարունակելով:

Միթամ դիղիլ իմ քիզ, խիլքետ արիլ իմ, բուրթու պես վուրթենն ուզում իմ, էնթենն իմ գցում քիզ... վուզը կայինքու ուզում իմ զավթի՝ ես, ու հա՛կառակը՝ ես ի՛մ... էլ կա՛նամ՝ ես նրանց էրեսը տեսնի՛. աթմորթին կու հա՛մփիրե էստո՞ւնք:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ

Էլի գուն պիտի համփիրիս, հե՛ր օխնած. էս սահաթիս ծնող իս հիշվում նրանցը:

կՓԵՄԻԱ.

Ե՞ս իմ ծնող հիշվո՞ւմ... Նրանց համա՝ ես ծնող կի չիմ, դո՞ւշման՝ իմ, գե՛լ իմ, շո՞ւն իմ, կա՛տու իմ... (Լաց լինելով:) Սի՛վցիտ էր իմ օրը ու էս տուս վուտս տուն չեի դրի: Ի՞նչ կ'ոնիմ էս փա՛ռքը, էս պա՛տիլը, էս շո՛ւրիրը, էս ա՛կնեղենները. թո՞ղ էլի իմ տանը ննգած էի էլի՝ քա՛ղցած, ծա՛րավ, հացի հասրաթ ու էս օրը չեի տեսի՝ ես...

Ընկենելով բազմոցի վրա լաց է լինում:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ

Հա՛վ է, լա՛վ, Փեկիել շան. (Լացի ձայնով:) սիրտս մի՛ պատըռտի... Հես էլ լավ գիդիմ ի՛նչ պտուղնիր ին. ամա ասում էի, միթամ խալխի խոսելու շգառնանք:

կՓԵՄԻԱ.

Խալխն ի՛նչ գ'ուզե ասե. նրա խոսելու հիդ վուր մարթ ննգնի, ո՞ւր կ'եհա... Խալխն էն էլ է ասում, վուր հա՛շաքար իս միթամ, շա՛տ օմքնու իս զբնի միթամ. արա էս ա՛վտալու է...
Վեր է կենում:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ

Վրես շառիր ին մոգոնում...

կՓԵՄԻԱ, շարունակելով:

Վուր միթամ պա՛ռավ իս գուն...

Ա.ԲՈՒԹԻՆ, նեղանում է և հազում:

Հո՞ւ...

կՓԵՄԻԱ, շարունակելով:

Մի՛թամ մազիրդ ներկում իս...

Ա.ԲՈՒԹԻՆ, կրկին հազում է:

Հո՞ւ, հո՞ւ...

ԷՓԵՄԻԱ. շարունակելով:

Մի՛թամ ինձ խափում իս: Ո՞վ կու ավտա. թո՛ղ խալիսն ի՛նչ
գուղք ասի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, հազից խեղդվելով:

Խալիսը տուտուց է, Փեփել. դուն չի՞ս գիղի վուր չեհել ի՛մ...
Վո՞ւր չեհելը կու՞ի ինձ վրա ղոշադ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Աբա՛, 'ես վո՞ւր մեկին համկացնիմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, դուն ին սարսաղներուն ասա՛, վուր պառավ ղոշադը
լավ է, կանց չեհել դամբէին: (Եթ մազերը բռնելով և գլուխը մոտ տա-
նելով;) Աբա՛, էս նե՞րկած է՛:

ԷՓԵՄԻԱ, Առուրինի գլուխը բռնելով և ժպտալով:

Դուշմանը շատ բան կ'ոսե, Արտուշկա շան: (Համբուրելով
գլուխը:) Մա՛նուշակի հուտ է գալի՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, փաթաթվելով:

Ա՛յ, կուդիան, քու մե պաշը մե թաքավուրութին աժե: (Փայ-
փայելով;) Ղուրթ վուր խիլքեմես հանում իս. ի՛նչ ասիս վուր քու
խոսկը շկատարիմ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Բաս չի՞նք կանչում, էլի՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ո՞ւմը:

ԷՓԵՄԻԱ.

Փեսիտ ու ախշկատ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Է՛չ...

ԷՓԵՄԻԱ, սուտ լաց լիճելով:

Ա՛փսուս իմ գլուխ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, բաղցր:

Լա՛վ է, լա՛վ, քու քեփն ըլի:

ԷՓԵՄԻԱ, փաթաթվելով:

Իմ սի՛րուն, իմ խո՛խոք, իմ չե՛յրան, իմ ա՛կուավ...

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ակռա՞վ... վա՛զ, էտ լա՛վ էր:

ԷՓԵՄԻԱ, ծիծաղելով:

Վո՞ւց, քոռանամ 'ես. ուզուց էի ասի, իմ ա' զունակ: ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հա՛, ազունակը լավ է: —

ԷՓԵՄԻԱ, փաքարվելով:

Բաս ի՞նչ իս, վուր ազունակ շիս:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

'Երիշս էլ կու'լի նման ազունակինք... Ազունակն էլ դուն իս, Փեփել, (Փաքարվելով:) վա'րթն էլ ու մանուշակն էլ: ԷՓԵՄԻԱ.

'Ես վարթ իմ ու դուն էլ բլբուլ, Ա'րտուշկա ջան:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Հա՛, գթա'ր, դուն վարթ իս ու 'ես էլ բլբուլ. խիստ իմ սազ գալի: (Էփեմիայի քշին մատով խփում է և քիվ:) «Կոկոբո վարդո, ար դամագդո, վար մոնա շենի:»

ԷՓԵՄԻԱ, նույնպես քիվ:

«Պիրզեղ գաքվս խալի, շավ շավի թվալի, տուրիաթ մշվենի շեն:»

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վա՛հ, հե՛ր օխնած, ասում իս, ասա՛, վուր ջանումս նստի, է՛տ ԷՓԵՄԻԱ.

Է՛հ, բա՛ դրոս է, էրնեկ գիղենամ, աշխրքի բան ունիմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Գեթաղվա, Փեփել ջան:

ԷՓԵՄԻԱ.

Ո՛ւհ, քիմեն խոմ շիմ պրծնի ու, հըա՛: (Երգում է Արութինի՝ շողոյնորբելով):

«Կոկոբո վարդո, ար դամագդո, վար մոնա շենի,

Պիրզեղ գաքվս խալի, շավ շավի թվալի:

Նախվա մսուրս շենի:»* (Եվ այլն:)

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օ՛հ, քու հո՞քուն մեռնիմ, Փեփել ջան... (Գրկում համբուրում է:) Սազ աշխարդը շուռ կու տաս դուն...

* Վրացերեն է.

Կոկոն իմ վարդիկ, մի՛ թողնիր ինձ, քո՛ ստրուկն ևմ ես: Երեսիդ ունիս՝ խալ, սե-սե աշեր, տեսիդ կարոտ եմ ես:

ԷՓԵՄԻԱ.

Գիդիս ի՞նչ ասիմ, Արտուշկա զան... (Զեռքը դնելով Արութինի ուսի վրա:) Միր հալիլեքն է՛լ պետկը չէ, մողեն անց է կացի. մե տիդ տեսիլ իմ, զուկտը քասում ու հինգ թուման ին ասում... (Արութինը, առանձին, դեմքը ծամածում է:) Ուզում էի բեհը տա, ամա առանց քի հարցնելու գաբեղվա շարի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, էփեմիայի թշին ձեռը տալով:

Շա՛տ օյինքաղն իս:

ԷՓԵՄԻԱ.

Գե՛թաղվա, Արտուշկա զան:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, մտածելով և բարձր:

Քասում ու հինգ թուման...

ԷՓԵՄԻԱ.

Էն շենքի իմքինը բաս պա՞կաս կու'լի՛, քա՛:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Էնդու վրա հիմի քիշ ցածրն ըլի, ի՞նչ հաշաթ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Աբա՛, մի՛ս էկագրերա. էնդու վրա ցածրը խոր միրին է... ամա վուր պետկը չէ... Խաշը գիղենա, ամանչում իմ, վուր էրեսս մեշը տեսնում իմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, հոքիս հանեցիր խոմ... դիփ տակն ու վրա արիր էսկանցորեն: Ախար՝ էս զալեն պետկը չէ... էս մերիլը պետկը չէ... էս զանավեսկեքն է՛սենց չէ... էս դդա՞կդ փոխի... էս դիմիկիտոնի մագիեր պլա՛տնո հաքի...

ԷՓԵՄԻԱ, փարաքվելով:

Թէ ինձ կու սիրիս, Ա՛րտուշկա զան:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Քիզ վուր չիմ սիրի, բաս ու՞մն իմ սիրում... (Փոքր լուսքյունից հետո): Ամա դուն էլ դուրթ խի՛ստ իս սիրում ինձ, Փեփե՛լ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Զարթնի քեզ ո՞վ ունիմ աշխարքումը, իմ հոքին ու մարմինը դուն իս, իմ շունչն ու կենթանութինը դուն իս:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Օ՛շով աճկումդ չէ դալի՛:

ԷՓԵՄԻԱՆ

Աբա՛, մի՞խկ չէ, Արտուշկա զա՞ն, ի՞նչս ասում. ախշիկը քի
պես մարթ ունենա ու նրա աճկումն էլի օ՞մքին գու քա աշխըր-
քումը:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բե՛րիլ տու, բե՛րիլ տու հալիլքը, (Համբուրելով:) գենացվալե՛
սուլջի:

ԼՓԵՄԻԱՆ, փարաքվելով:

Աբա՛, ո՞վ կանա ասի, վուր դուն գոփող ու գշլող իս:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Խիստ իս ֆրանտացնում, ամա քու կարմիր բանտի պես չի
ըլի, Փեփել:

ԼՓԵՄԻԱՆ, շարունակելով:

Մո՛ւլափ: (Ավարտելով գործը, փոքր ինչ հեռանում է ԱՐՈՒԹԻ-
ՒՆից և այնպես նայում նրան:) Աբա՛, վո՞ւր ֆրանտը կու'լի քի պես:

ՏԵՍԻԼԸ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳՈԼԻ

Գիգոլի, ներս մտնելով դիմացի դռնից՝ զիսարկը կոնատակին,
մեկ ձեռքին փոքրիկ զամբյուրով ելակ, կանանց տերեներով
ծածկած, մյաս ձեռքին բղբավ կարկանդակ:

Ա՛յ, ճարեցի, ախշիկ-պարուն. ամա էլի կակլի տող չէ կլուր-
նիկն: Թեգուզ սպանե՛, էլ էստու վրա մինձ չի ըլի, կ'ոսե:

ԼՓԵՄԻԱՆ, տնտղելով ելակը:

Ա՛յ, հենց էս էի ասում.

ԳԻԳՈԼԻ, ուրախ:

Հենցէն է դրոշկեն ուզում էի բռնի, տեսնիմ մե կինտո վուր-
դիոր ճարիլ էր: Ախար, առուտեհան էլ օշով շթողի, դիփունանցն
ասի:

ԼՓԵՄԻԱՆ, շարանալով:

Ա՛խ, Գիգոլի, քու բեղասլութինը խոմ ինձ իստակ սպանում
է. աբա՛, վո՞ւր օրն իմ 'ես կինտոիմեն իմքին առի, վուր հիմի էս
էլ իս մոգոնի. չէ՛իր կանա դուն ինքդ գնա բաղը:

ԳԻԳՈԼԻ, շփորված:

Ախշիկ... սլարուն...

ԱՐՈՒԹԻՆ, կփեմիային:

Վա՛, հեր օխնած, էլի բաղի կու՞լի. ախար, կինտոն ինքը խո
չէ շինում:

ԼՓԵՄԻԱ.

Աբա՛, վի՞ս էկադրեա. նրանց կիխտուտ ձեռնիրը, (Զգվան-
քով:) թը՛, թը՛, թը՛... Վա՛յ, վուր ղոնաղնիրը պիտի գան հո-
րես, թե չէ է՛ս սհաթիս ակոշկեն կ'ոժեի դիփ մետի... (Դիմելով
Գիգոլուն:) Ուրիշ՝, էտ ի՞նչ է:

ԳԻԳՈԼԻ

Էս էլ սլիրոժնիքն է. փոխեցի:

ԼՓԵՄԻԱ.

Հա՛, (Զենելով կարկանդակը, կանչում է:) Սա՛մսոն, Սա՛մսոն:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Գիգոլու ձեռքում ելակը տնտղելով:

Գնա՛ ու զնա՛, Փեփիել, խիստ թագեն է. կ'ոսիս ձեռով չէ քա-
ղած: (Մեկ հատ ելակ բերանն է գցում և ծամելով:) Հա՛վն է. իմ մա-
մա Կիրակուսն էլ առանց էս յոլա չէր գնում:

ԳԻԳՈԼԻ

Էլ խո բան չու՞նիք, ախշիկ-պարուն:

Աչ դոնից մտնում է Սամսոնը արխալուսի կրծքի կոճակները դարձ-
յալ բաց. ինչպես առաջ:

S E U H L R

ՆԲԱՆՔ, սկզբում նաև ՍԱՄՍՈՆ

ԼՓԵՄԻԱ, Գիգոլուն:

Բա՛ս բան չունի՛մ... Մո՛ւլափ էստի: (Սամսոնին:) Էս կլուքնի-
կը տա՛ր սարդափն ու էս պիմոժնին էլ վազերումը լա՛վ բաբաթ
շինե: (Սամսոնը վերցնում է:) Է՛լի դոշիտ կոճկնիրը բաց տուն էկար
ինձ մո՞դ: Աստուծ գիդենա, վիրշի գամն իմ ասում, թե մեկ էլ տե-
սիլ իմ քեզ էտենց, էլ մե՛ սահաթ շիմ սպահի քիզ:

ԳԻԳՈԼԻ, առանձին, գլուխը շարժելով:

Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ, կրա՛կի կտուր է:

ՍԱՄՍՈՆ

Բանումն էի, ախշիկ-պարուն:

ԷՓԵՄԻԱՆ, բարկանալով:

Քո՛ւզաք էլ է տալի, (Արութինին:) Աբա՛, պահելու է՛:

Գիգոլին, առանձին, բափ է տալիս օձիքը:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Սամսոնին սպառնալով:

Հբա՛, մո՛ւզայիթ կաց... Դե՛, գնա՛ բանիտ, էլ ի՞նչ իս էտի հանգնի: (Սամսոնը գլուխը շարժելով դուրս է գնում աջ դռնից, զամբյուղն ու կարկանդակը ձեռքին: Հետո կիեմիային, ցածր:) Ախար, ձեռին բան ունե խիզճը, տեսնում իս քրտնքումը ծլծլում է. բա՛ս էմարթլեբի:

ԷՓԵՄԻԱՆ, շարունակելով:

Զէ՛, խիստ է խարար ըլում, ախար, է՛: Էսօր դոշը բաց տուն էկավ, էքուց առանց ախալուխ կու տուն գա: Բջի համարցակութինը վի՞ս էկադրեբա: Մե-մե ախշիկ-պարուն էլ կա, իրանց բջի հիդ մաս-լահաթնիր ին անում. խո գի՛դիս՝ 'հս էս հանգի բանիր շիմ սիրի: Լաքիեն պիտի լաքիա ըլի:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Լա՛վ է, լավ, էս մեկը բախշե՛. 'հս կու խրատիմ իրան. (Առանձին:) Բախտավուր մարթ իմ, 'հս ու իմ հոքին... (Գնալով ձեռքերը ետեր դարսած և նամրիշը ձեռքին, կես նանապարհից կիսաձայն երգում է:)

«Պիրգեղ դաքվս խալի, շավ շավի թվալի,
Նախվա մսուրս շենի»

Դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ

ԷՓԵՄԻԱՆ, ԳԻԳՈԼԻ

ԷՓԵՄԻԱՆ.

Զէ՛, մե հենց ապրիս, Գիգոլի. Հասկացրո՛ւ էն լպստածին, վուր քաղաքավարի կենա. իմանում ի՞ս, ի՞նչ իմ ասում:

ԳԻԳՈԼԻ

Իմանում իմ, իմանում, ախշիկ-պարուն, (Գլուխը հետ զցելով:) բա՛ս շիմ իմանո՞ւմ: Ուրիշ ի՞նչ էիր հրամայում:

ԷՓԵՄԻԱՆ.

Ա՛յ, Գիգոլի, է՛ս սահաթիս գնա, Թաղլիթինց մաղազինումը հալիլեք իմ տեսի, ջուխտը քառառն ու հինգ թուման ին ա-

սում, հենց է՛ս սհաթիս էվետ վազեցնիլ տու. թեգուզ շո՛ւրս մը-
շակ բռնե, էգերա ինչրու ղոնաղներու դալը վրա հասցնինք:

ԳԻԳՈԼԻ

Է՛ս սհաթիս, ախշիկ-պարուն. ամա աղեն ասիլ է՛:

ԷՓԵՄԻԱ, բարկացած:

Հիմի դո՛ւն. աղեն ՚ես իմ, հրամառմ իմ, էլի՛: Դրսից աղմուկ է
լսվում:

ԳԻԳՈԼԻ

Է՛ս սհաթիս, է՛ս սհաթիս, ախշիկ-պարուն:

Դիմացի դռան մոտ դրսից լսվում է ՍԱՄՍՈՆԻ ձայնը՝ Կա՛ցի, գնամ
առիմ, է՛... ՊԵՊՈՅԻ ձայնը՝ Կա՛ցի-մացի շիմ գիղի, թո՛ղ, թե չէ,
էս չսահաթիս...

ՏԵՍԻԼ ԺԱ

ՆՐԱՆՔ, ՊԵՊՈ

ՊԵՊՈ, ներս մտնելով դիմացի դռնից, գլխարկը ծածկած և զարդի
հագրւառով:

Փի՛ն...

Գլուխ է տալիս:

ԷՓԵՄԻԱ.

Ի՞նչ իս ուզում. ո՞վ իս:

ՊԵՊՈ

Ո՞վ ի՞մ. ղոնաղ իմ, վա՛:

ԷՓԵՄԻԱ.

Դո՞ւմ՝ միր ղոնա՞ղ:

ՊԵՊՈ

Հե՛նց ՚ես:

ԷՓԵՄԻԱ, ծիկա տալով:

Աա՞... Օտկեցե՛ք, օտկեցե՛ք, ո՞վ է քրիստոնա:

Դուրս է վազում ձախ դռնից:

ՏԵՍԻԼ ԺԹ

ՊԵՊՈ, ԳԻԳՈԼԻ

ՊԵՊՈ, առաջ գալով, առանձին:

Ա՛յ, քնթեմեն դուս գա էն հացը, ինչ մարթ ձիր հացն ուտե,
հըա՞ւ:

Գիգոլի

Ի՞նչ իս ուզում, ախաղեր, ի՞նչ բան ունիս:
ՊԵՊՈ

Հալբաթ բան ունիմ, վուր էկիլ իմ, էլի՛, վա՛տ
Գիգոլի

Զի ըլի՛, վուր մինք էլ իմանանք:
ՊԵՊՈ

Ի՞նչ կու ավելանա քիզ, զուն գնա՛ աղա Արութինին իմաց արա,
վուր ՚ես էստի իմ:

Գիգոլի

Ախար, դուն ո՞վ իս:
ՊԵՊՈ

Ե՞ս... (նստելով ընկողմարանի վրա:) ՚ես իմ:
Գիգոլի

Վա՛...
ՏԵՍԻ ԺԴ

ՆՐԱՆՔ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ, ներս վազելով ձախ դռնից:

Ի՞նչ խաբար է, ի՞նչ խաբար:

Տեսնելով Պեպոյին, մնում է սառած:

ՊԵՊՈ, վեր կենալով տեղից, գլխարկը վեր է առնում և գլուխ
տայիս:

Բա՛րի աշողում, ա՛ղա Արութին:

ԱՐՈՒԹԻՆ, Գիգոլուն, ցածր:

Դուն գնա՛ բանդ տիս:

Գիգոլի, առանձին:

Դո՛ւրթ, հալիլեքը:

Դուրս է վազում դիմացի դռնից:

ՏԵՍԻ ԺԴ

ՊԵՊՈ, ԱՐՈՒԹԻՆ

ԱՐՈՒԹԻՆ

Հը, ո՞ւր իս էլի, ախաղեր:
ՊԵՊՈ

Ա՛յ, համեցե՛ք, նստի՛:

Ինքը մոտ ժաշելով մի աբոր, նստում է:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ, նստելով ընկողմարանի վրա, առանձին:

Իմ տանը սա է մոհքաթ անում ինձ: (Պեպոյին): Ախար, էս շախն ո՞ւր իս էկի:

ՊԵՊՈ

Կուշտը քաղցածին ի՞նչ է հարցնում... Բողազս մի՛ դուս կտրի, ա'ղա Արութին. թե էս սհաթիս շիս տա, վարցկ կ'ոնիս, վուր ինձ, սպանիս էստի էկետ:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ

Թե իմքին պարտ իմ, ախագեր, րա՞ս գեմարթլեբի: Ո՞ւմ փուղն իմ կերի, վուր քու փուլն ուտիմ... Ինչոր բարաթ էիր ասում... Գթա՞ր, բերիլ ի՞ս:

ՊԵՊՈ, առանձին, կրծին խփելով:

Ը՞մ... (Բարձր:) Բարաթը չկա, խո գի՛ղիս, դուն քու դավթըրըներումը գթա՞ր թե չէ:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ

Իմ դավթըրներումը շատ պատսիցի, հա՛խ աստծու, ամա մե ասո էլ չգթա ձիզ համա:

ՊԵՊՈ

Բաս ի՞նչ անինք հիմի:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ

Ի՞նչ պիտի անինք. դուն քիզ համա, ՚ես ինձ համա: Դրանձից հանում է սաքե համրիչը և զցում:

ՊԵՊՈ

Վո՞ւնց թե՝ դուն քիզ համա, ՚ես ինձ համա: Բաս քու մըտկումը պա՞րտ շիս ի՞նձ:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ

Ախագեր, ի՞նչ պիտի պարտենամ. բարաթ դուն շունիս, դա՛վթըրումս ՚ես վունշիլ շունիմ գրած, ի՞նչ պիտի պարտենամ քիզ:

ՊԵՊՈ

Բաս քու սրտի դավթըրումն էլ վո՞ւնշիլ չկա գրա՞ծ:

ԱՐՈՒԻԹԻՆ

Սրտի դավթարը վլո՞ւրն է:

ՊԵՊՈ

Բաս քու խճողտանքը վո՞ւնշիլ չէ ասում քիզ, է՛լի. խո գի՛ղիս, վուր պարտ իս:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վուր գիդենամ խո կու տամ, էլի՛. էլ ո՞ւր իմ խոսեցնում:
ՊԵՊՈ

Բաս Գիքոն ո՞ւր է ասում... Նրա հալալութինը դիվումքը
գիդին:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

«Մելամ», ասում է, «Թավիսի կուղի մոխիվանա մոծամեթ:»*

ՊԵՊՈ

Աղա Արութին, վերիվը խո ասուուձ կա ու քու սիրտն էլ է կար-
թում, իմ սիրտն էլ, ա'րի աստձեմին ձեռը մի՛ վիկանի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ շառիր իս մոգոնում գլխիս, ախաղեր. օմքին լսե, հենց կու
գիդենա ղուրթ իս ասում:

ՊԵՊՈ

Դուն գի՛ղիս վուր զուրթ իմ ասում: Քու վուրթկերանց արիվ
սադաղա խղճա՛ միզ: Էտ փուլլը՝ իս ինձ համա չիմ ուզում...

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, խոսքը կարելով:

Տե՛ր օղորմած աստուձ:

ՊԵՊՈ, շարունակելով:

Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, ինչորու վիրշն ա'նգաճ դի. Էտ փուղով իմ
քուրց նշնած է, խոստացիլ ինք, պիտինք տա, ու թե էս սահաթիս
շովի՛նք, քվիրս թո՛ղնում ին, ո'ւրիշ ախշիկ ին ուզում էս գիշիր:
Ախար, մե աստձու այաղ դադաստանը մի՛տդ բի, է՛.. իս քիզ էլ
կու խոսեցնին էնդի, ինձ էլ. ի՞նչ ջուղաբ կու տաս, վուր չիս տալի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փի՛ե... (Մտածմունի մեջ է ընկնում:) Այաղ դադաստանը գի-
դենա վուր դրուստ միտս չէ էտ պարտկը:

ՊԵՊՈ

Ես ասում իմ դրուստն, էլի՛. ինձ չիս ավտո՞ւմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վա՛, էտ վո՞ւնց կուլի, Պեպան. ամեն մարթ վուր գա ու է-
տենց խոսի, տասը միլիոն էլ վուր ունենամ, մե օրումը կու հատնի:
Չէ՛, ախաղեր, միր առուտրի հեսաբը էտենց չէ:

* Գևացիրին է.— Աղվեսն իր պոշտ բերեց վկա:

ՊԵՊՈ, վեր կենալով տեղից և զլխարկը ծածկելով:
Բաս շի՛ռ տալի, է՛լի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պարտկով կի վունչիշ տալացու շիմ, ախպեր. ամա քուր իս
մարթու տալի՛, զո՞ւստ աճկիս: (Ծոցից հանում է պորամնեն:)
Հա՛հա, (Թղթադրամ տալով:) վարցկ բան է, բռնե՛, ախպեր:

ՊԵՊՈ, զլխարկը վեր առնելով, գլուխ է տալիս:
Ա՛յ, աստուծ վուրթիքդ զորացնե՛:
Առնում է փողը:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Է՛տ հինգ թումա՞ն... համբրե՛, (Պեպոն գունատվում է:) դը-
րուստ հինգ թուման է... Հինգ թուման էլ, դուքնովս ա՞նց կացի,
էնդի կու տան. էս սահաթիս օմքին կու դրգիմ: Գնա՛, ախպեր, աս-
տուծ բարի վայելումը տատ:

ՊԵՊՈ, փողին նայելով և շփորված:

Հի՞նգ թուման ու հինգ թումա՞ն... (Հոռորջուն, հետո զլխարկը
ծածկելով:) Մնա՞ցածը... Ախար, իմ քվիր համա հարուր թուման
ինք խոստացի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ես ի՞նչ անիմ, վուր խոստացիլ իք. բեհեսաբ նամաղուլ իք
արի, վուր խոստացիլ իք. ո՞ւմ փուղն էիք խոստանում, վուր խոս-
տացիլ իք: Մարթ իր լհերի գորա կու ձքի վո՞ւտը թե չէ: Դուք էլ
վուր հարուր-հարուր թումնիր իք խոստանո՞ւմ ուրիշն ի՞նչ անե: Էս
ի՞նչ խարաբ էլավ աշխարքն, օչովու համա շափս ու ձիվ չկատ

ՊԵՊՈ

Միր բանը մինք գիդինք, պարուն, ձիր բանը դուք. խոստա-
ցիլ ինք, միր փուղն ինք խոստացի, քիզ ինչ դամի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Խոստացիլ իս ու տար ի՞րան տու, է՛լի. էլ ի՞նչ իս ուզում:

ՊԵՊՈ

Ի՞ս տու, վուր տամ, է՛. ախար, էս վուր տալիս իս, մասխարա
իս գցո՞ւմ, թե ի՞նչ խարաբ է:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Ա՛րի ու սրապեսներուն վա՛րցկ արատ: Տո՛, ինչո՞վ չիս իմա-
նում, վուր վունչիշ պարտ շիմ՝ ես ձիզ ու էտ էլ ինչոր տալիս իմ: Հոքուս
համա քախչում իմ:

ՊԵՊՈ

Բա՛խշում ի՛ս... Գանա ՚ես ա՛խեկատ իմ, էկիլ իմ օ՛վորմութին իմ ուղում քիմեն. ՚ես իմ հա՛խն իմ ուղում, իմ հա՛խը ի՛նչ կ'ոնիմ ՚ես քու բախշիշը:

Ա.ԲՈՒԹԻԹԻՆ

Զիս ուզի ու է՛ստի տու, ինձ պետիք գու քա: Ախեկատ ու հպարա, զուր կ'ոսին, էս է, ա՛յ թի՛, էլի՛, բի՛. ի՛նչ իս թամաշա անում:

ՊԵՊՈ

Բաս թամամ չի՛ս տալի, էլի՛:

Ա.ԲՈՒԹԻԹԻՆ

Տո՛, գժվիլ ի՛ս, թէ ինչ խաբար է. ի՛նչ իս ուղում ինձմեն: Զոտով սկա՞րտոկ կու՞լի աշխարփումը՝ շլինքս իս գցո՞ւմ:

ՊԵՊՈ, առաջ գնալով:

Աքա օ՛րթում կի թե պարտ չիս, օ՛րթում կի, էլի՛. մա՛րթ կու՞լիս՝ օրթում կ'ուտիս:

Ա.ԲՈՒԹԻԹԻՆ

Օ՛րթում, հա՛վատ, ա՛ստուծ, (Պեպոն զարհուրանք է արտահայտում:) ՚ե՛րգինք, իմ վո՞ւրթկերանց արիվը գիրենա, վուր վունչիշ պարտ չիմ...

ՊԵՊՈ, զայրացած:

Ա՛յ, աստուծ ու ՚երգինք խոռվ կենա զլխիտ: (Խիելով փողը Սրուրինի երեսին:) Հը՛, բռնե՛, ա՛ձկդ զի, ինգատ համա իմքին կ'ունենաս առնելու:

Ա.ԲՈՒԹԻԹԻՆ, աղաղակելով և տեղից վեր բաշելով:

Օտկեցե՞ք, զարառ՞ւ. սպանեցին, մորթեցին... Ո՞վ կաք էտի...

Ներս են բափլում՝ ձախ դռնից էփեմիան, աչ դռնից Սամտանք, հագնված և զարդարված, ինչպես պատվիրել էր էփեմիան երեադ աեսիլում, իսկ դիմացի դռնից երկու այլ ծառա ֆակով և սպիտակ ձեռնոցներով: Պատելու:

Տ Ե Ա Լ Ժ Ե

ՆԲԱՆՔ, ԷՓԵՄԻԱ, ՍԱՄՄՈՆ, ԵԲԿՈՒ ԱՅԼ ԾԱՌԱ

ՊԵՊՈ, ձախ ձեռքով ցույց տալով ծառաների վրա:

Է՛ս է քու մարթութինն, էլի՛... (Երկար լուրջուն:) Ա՛յ, հա՛սամ ըլի քիղ քու հարստութինը:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, սաստիկ շփորված, ծառաներին:

Տո՛, օտկեցհ'ք, է՛. ի՞նչ իք թամաշա անում. աեսնում իք՝ ուղում է սպանի ինձ:

Սամսնը և ծառաները մոտենում են Պեպոյին:

ՊԵՊՈՅ, ծառաներին մղելով:

Մո՛ւզափ, դե՛նը... (Արութինին:) Էս օնկե պատիրը, վուր սարգիլ իս, ո՞ւմ փուղով... Հագար ինձ պեսներուն թա՛նիլ իս, գա՞նա. քար ու կիրը միբ ա՛րնոլ իս շաղըդի, գա՞նա. զիփունանց աճկիրը աբլանդվա իս արի ու հիմի ծանդր ու բարակ քիզ համա նստածքե՛փ իս անում, է՛լի:

ԷՓԵՄԻԱ.

Դո՛ւս արեք, դո՛ւս արեք:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դո՛ւս, դո՛ւս ասում իմ: (Ծառաներին:) Դո՛ւս արեք. չիք իմանո՞ւմ:

Ծառաները հարձակվում են Պեպոյի վրա:

ՊԵՊՈՅ

Դո՛ւս... (Ծառաներին նորից մղելով:) Դե՛նը, դե՛նը: (Ծառաները փոյք ինչ նեռանալով, կանգնում են դիմացի դռան առաջ: Արութինին:) Փուղիրս հաշա իս ուսում, ու դո՛ւս էլ իս անում, է՛լի... (Լուրջաւնին:) Դո՛ւս կ'եհամ, դո՛ւս կ'եհամ. շարհս ի՞նչ է, զոռը քունն է, աերը դուն իս էստի... Ամա լավ զիդացի, պարուն Արութին, էս արարմունքը քիզ չի մնա... զիրխին աստուծ կա, քնթեմհա կու հանե րու անօրենութինը... (Ծառաներին ներյով:) Դե՛նը, դե՛նը...

Գուրս է զնում դիմացի դոնից:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՊԵՊՈՅԻ Ետեից, ծառաներին:
Գնացե՛ք, գնացե՛ք հիղը, վունչիշ շտանե, վունչիշ շփանցնե:

Ծառաները դուրս են վազում Պեպոյի Ետեից:

ՏԵՍԻԼ ԺԶ

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԷՓԵՄԻԱ.

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Է՛սենց էլ լպստա՞ծ:

Կոանում է և փողերը հավաքում:

ԷՓԵՄԻԱ.

Գի՞շ է էն մարթը, թի էս ի՞նչ խաբար է... էլախտ էլ էնենց վախեցրուց:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ, փողեր ծոցը դնելով:

Արի՛, ու սրապեսներուն վա՛րցկ արա հիմի:

ԷՓԵՄԻԱ.

Էս ի՞նչ բան է, ախար, չի՛ս ասի՞:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Աստուձ վո՛ւշ գիդե նրա գլուխը. քուր իմ մարթու տալի, կ'ոսե.
'ևս ի՞նչ անիմ վուր մարթու է տալի:

ԷՓԵՄԻԱ.

Բաս են ինչ էր ասում, թե փուղիրս հաշա իս ուտում, կ'ոսե:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Արա՛, քիմեն շիմ արմընում, էփեմիա՛. փո՛ւզ հաշա ուտիմ
ու էն էլ նրա՛ պիս մարթունը՝, չի՛ս ճանշնում ի՞նձ:

ԷՓԵՄԻԱ.

Էտ փուղիրը վուր ծո՛ւցդ դրիր, նրա՞նը չէր բա՛ս:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Նրա հո՛րն օդորմի. վուխչ իմ կայինքն էլ նրանը կու՛լի, բա՛ս...
էկա՛վ, թի խիզն մարթ իմ, կ'ոսե, քվիրս համա բաժինք շունիմ,
կ'ոսե, քու վուրթիերանց արիվ սագտղա օտիե՛ միզ, կ'ոսե. 'ևս էլ
ա՛խմախ-ախմախ հանեցի ու բախշեցի (Նեղանալով:) Շնորհակա-
լութենի մագիերն է՛ր, վիկալավ ու ճակտիս խփից. քի՛շ է, կ'ոսե,

ԷՓԵՄԻԱ, քուշը վեր բերելով:

Վո՞ւյ, քուանամ ՚ևս, զո՞ւթիւ իս ասում, Արութին չա՞ն:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Բաս սո՞ւտ իմ ասո՞ւմ:

ԷՓԵՄԻԱ, շարացած:

Քու հա՛խն է, խիստ լավ էլ է արի՛... էտ էն պիդենա, վուր ժա-
մեմեն դուս գալիս, հարուր ախկատ էլ վուր ըլի դունը, դիփունանց
ձեռին՝ (Պործողությամբ ցույց տալով:) «բռնե՛, բռնե՛, բռնե՛...
իժում է՛տենց կու թողնիս էտ անպատվութինը»:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Ի՞նչ պիտի անիմ:

ԷՓԵՄԵՅ.

Աշխարքի լափը գլուխտ ածառվ...

ԱՐԱԿԻ ԹԻՒ

Ի՞նչ անդմ:

ԷՓԵՄԵՅ.

Վո՞ւ, քոռահամ ՚ես. Էլ բան շմաց, վուր քիզ շատավ, ու էն-
դադա բևարութինը գուն կ'ուտի՛ ու ի՞նչ կ'ոսին խալխր:

ԱՐԱԿԻ ԹԻՒ

Խալխրն ի՞նչ գիդէ, դէտքը քարը տա. թո՞ւ խիզն մարթ է:

ԷՓԵՄԵՅ.

Վո՞ւց թե խալխրն ի՞նչ գիդէ. Էնդադա բշերանց մոդ չէ՞ր,
վուր վրես բղավեցավ ու ճկամկցա՞վ: (Զափազանցնելով Պնպոյի
խոսիւրը:) Աշխարք ու ՚երգիր իս թալնի, կ'ոսե, քան ու հինգ հա-
զար խզի տուն իս քանդի, կ'ոսե, էս արտօրմունքնիր քիզ չի մնա,
կ'ոսե, ու էսումք պիտի մարտիս լո՞ւն: Բջնրանց բերնումք ի'մ-
քին կու կանգնի՛. շիս գիրի՛, վուր էքուց ինչկլի էս վախտը վո՞ւխչ
քաղաքը կու խմանա՞՛: Եմա՛րթ լլիոն, դլխսն գդա՛կ ունինամ ու կա՛-
րուկ անկմ, վուր էս հանգի պաժարնին իմ տանը ինձ ա՛նպատիվ
անե՛, ասե վուր նրա փուղիրը հա՛շա իմ ուտո՞ւմ, թալխթ ի՞նչ ասիս
ասում ին քիզ վրա ու հիմք ուա՞կանը իամամ րլի՛...

Նայում է դիմացի դաշն կողմք:

Ց Հ Ա Բ Լ Ժ Է

ՆՐԱՆՔ, ԳԻԳԱԼԻ

Գիգալի, զիխարկը ձեռին, շտապով ներս մտնելով դիմացի դռնից:

Հալիլեքը բիրի, ախչիկ-սպարուն:

ԷՓԵՄԵՅ, հանկարծ վախվելով և ուրախ:

Հալիլեքը... (Շտապով գնում է, կես հանապահից Արուբիմին,
հափշտակված:) Մի ա՛րի, մե ա՛րի, Արտօւշկա զան, տի՛ս թի ի՞նչ
հալիլեք է, ի՞նչ ա՛նտիմէա, նե՛ժնի հալիլեք... (Խանչելով:) Սա՛մ-
սոն, Սա՛մսոն...

Շտապով դուրս է գնում դիմացի դռնից: Գիգոյին և Սամսոնը՝ որ
դուրս է վագում աջ դռնից, նետեսում են նրան:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, մեհակ, երկար լրությունից հետո:

Տո՛, զո՞ւրծ, ի՞նչ օյին էկավ գլխիս էն լոթի պաժարնին... էլ մինձ ու պստիկ շկա աշխաքռումը... էն հանգի ախկատ դադոն վրես է՛նենց բղավի՛, (Ման գալով:) էն հանգի խո՛սկիր ասե՛... (Հայելում ուղղվում է՛:) Բո՛շացավ, բո՛շացավ աշխաքրի բանը... (Հեռանում է հայելիից:) Պարտ իս, կ'ոսե... Գծվի՛ է՛... ի՞նչ պարտկ, ի՞նչ փլան, ի՞նչ փստան... Ո՞վ ասավ, վուր պարտ իմ... ո՞վ դիպե, վուր պարտ իմ... Թե պարտ իմ, ինչի՞ ինչկլի էսօր հիգ շիմ ամիլի... Յա նրան վուր տամ, մեկելներուն ի՞նչ ասիմ... նրանք ի՞նչ դեթ ին աբի... Զէ՛, (Խսուն է՛:) վոնչիշ ուրարտ շիմ... սուտ շա՛ռիր ին մոգոնում... Թե պարտ իմ, ինչի՞ բարաթ շունե... Վո՞ւրդի է... Ո՞վ ունե... ի՞նչ բարաթ... Բարաթ շկա՞... գնա՞ցիլ է... ջնջվի՛ է... թե չէ էլ ի՞նչ օրութին է... Ամա էն լոթի պաժարնին պիտի ամին տիղ բղավի, վուր փո՞ւզ իմ պարտ ու հիգ շիմ տալի՞... (Վեր է բըռչում անդից:) Զէ՛, չէ՛, կիեմին դրուստ է ասում... Պիտի ՚ն բղամիմ, ՚ն ս պիտի հարայի տամ, ա՛շխաքք ու ՚երգիր զարթեցնիմ, վուր ի՛նձ ի՛նձ պիս ազա մարթուն էսենց ա՛նպատիվ արին, էսենց շա՛ռիր ին գցում վրես... Մո՞ւլափ, ՚ևս քիզ կու շանց տամ, լո՞թի պաժարնի:

Պուրս է զնում ձափ դոնից:

Ա. Թ Ա Բ Վ. Ա. Մ Ե Բ Բ Ա Բ Գ

Առաջին արարվածի սենյակիր, միւնույն ձևով կահավորած և դամբը թոկի գյուա փուած: Առավոտ է:

Տ Ե Ա Բ Լ Ա Մ Ա Զ Ի Ն

Կեկել, մենակ, տախտի վրա նստած, լուռ կարում է, ապա մուրամի վրա դրած կարի բոլչցից վերցնելով մի կտոր, շարունակում է կարը և հետև էլ երգում:

«Սիրելիդ, ինձ ատել ես,
Ատել ես, նախասուել ես,
Ճիգարըս կտրատել ես,
Արնաշաղաղ ես արել:»

(Աշեքը սրբում է:)

«Ինձ տեսնելիս տո՛ւր բարով,
Խո՛րհուրդդ ասա գրով:»

(Լացի ճայնով:)

«Ինձ խռ մորթել շիս սրով՝
Անսուր մատաղ ես արել:»

(Կարը բողնելով՝ լաց է լինում:)

Ա՛խ, ա՛ստուծ, ՚ես էլ կ'ոսիմ թե աթմորթի իսմ... Ինչի՞ ստիղծեցիր ինձ, ինչա՞ցու իմ աշխարքումը. անմիզ գեղնի էրեսին տիպ իմ բռնում... Էն ուփրո լավ շի բլի՛, վուր գեղնի տակն ըլիմ ու գերիզմանս վուտի տակը կո՛խշրառում բլի՛ն... Ինչի՞ շիս սպանում ինձ, ա՛ստուծ... Դուն խո լավ զիդիս, վուր ման ուփրո հիշտ է ինձ համա, կանց շունչ բաշիլը... (Լուրջում:) Ջուրը ննջնի՞մ, թոկով խիստվի՞մ, դահակ ցցիմ սրտո՞ւմս. ի՞նչ ցուզար տամ քիզ... (Լաց և լինում:) Ա՛ստուծ, ա՛ստուծ, յա՛ կհծակ վե՛ր գցե զլխիս, յա՛

կարմնջի վրա անց կենալիս կարմունջը փո'ւ ածա վուտիս տակը, յա՛ գեղնին ման դալիս, գեղինը պա՛տռե ու ինձ դե՛վեր տար...

Լաց է լինում:

Տ Ե Ա Բ Լ Բ

ՆԱ, ՇՈՒՇԱՆ

ՇՈՒՇԱՆ, ներս մտնելով ձախ դռնից:
Էլի լա՛ց իս ըլում, Կեկե՛լ:

Կեկել, աշխեր սրբելով:

Զարթնի լացը՝ ի՞նչ է մնացի ինձ, գեղի... ևս արտըսունքն էլ վուր ըլլի տվի աստուծ, սիրոս ինչը՞վ հովցնիմ:

Խարը զցում է տախտի վրա:

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, է՛տղադա արտըսունք կու'լի, վուրթի՛. իսո քամվեցար խստակ:

ԿԵԿԵԼ

Յաս ի՞նչ անիմ. լոշիս հենց գիդիմ աղաքար է պառկած... ևս արտըսունքն է ինձ օտկում մե քիշ, թե չէ գարդու խիխտվում իմ:

ՇՈՒՇԱՆ

Դա՛րդ ցավի գա ու աստծու պատիճի էն սիվսրտովը: Աժի՛,
վուր է՛տղադա դարդ իս անում նրա համա՛:

ԿԵԿԵԼ

Աշխաքումը բեղնամ էլա, դլուխս դուս կտրվեցավ, էլ տոլի
ու սծորի էրեսին չիմ կանացի մտիկ տա. էս ա՛պրիլ է՛:

ՇՈՒՇԱՆ, նստելով Կեկելի մոտ արոռի վրա:

Մի՛ դարդ անի, Կեկել ջան, մի՛ դարդ անի. աստուծ օղորմած է, կու'լի նրա վրա լավ մարթու է ուստ բերում քիզ:

ԿԵԿԵԼ

Մարթու ամեն էլ կարիմ. նրանք խճպտա՛նք ունի՛ն, նրանք
հո՛քի ունի՛ն... Ինձ պաշ արալ ու իմ պաշը տարավ ո՛ւրիշին է-
րիտ... (Դլխին խփելով:) Գեղինը պատռե ու ինձ գեվեր տանե: էլ
'ևս 'երգնքի էրիս վո՞ւց պիտի տեսնիմ:

ՇՈՒՇԱՆ

Աբա՛, դուն վուր էտունք իս անում, Կեկե՛լ, 'ևս ի՞նչ անիմ...
(Լաց լինելով:) Միխելը չի՛մ. բաս 'ևս վո՞ւց գիմնամ՝ իմ սիվ ու

մութ օրին մե կուռը, քիղ մեկելին... էտ հանգի օրինակնիր շատ է էլի, վուրթի, մենակ միզ համա խո չէ ստիղծած աշխարքը: Քա՛նի միզպեսնիրը կան, քա՛նի միզ վրա վա՛տթարն առա, հացի հաւրաթ ածած ի՛ն, մե թիքա հացին էրնեկ ին տալի, գոնե դուռը աթկրառւթին ին անում ու էն թիքա հացը՝ թե հազրենք մեկը տալիս է, մնացածնիրը կի՞նծումը խփելով զուս ին անում... Միզ խո աստուծ մե թիքա տվիլ է. վա՛ռք իրան, ի՛նչ անիս, հալրաթ միր ճակտին էս էր գրած: Ելի վա՛ռք տանք իրան, աղանշանք անինք, վուր էսուու վրա վատթար օրին շռաստ բերե միզ. իմ Պեղոյին ջան տա, վուր ինչ թիքա միզ տալիս է նրա ձեռով, էն թիքեմին էլ չզրգե միզ:

ԿԵԿԵԼ,

իրնեկ աստուծ ինձ մա՛ջ տա, ուրիշ վունչիշ շիմ ուղում:

ՇՈՒՇԱՆ, մոտենալով և գրկելով ԿԵԿԵԼին:

Մի՛ ասի, մի՛ առի, ԿԵԿԵԼ ջան. (Նսանելով կրղմին:) միվակ է ասածու մող, գենա՛ցկալս դիդեն:

ԿԵԿԵԼ, Շուշանի, գրկում:

Ա՛յս, գեղի ջան...

Լուր լաց են լինում: Պատկեր:

Տ Ե Ս Ա Խ Դ Գ

ՆԲԱՆՔ, ԳԻՔԱ

ԳիքԱ, ներս մանելով դիմացի դռնից զլիարկով և ձեռնափայտավ:

Վա՛, օ՛խնած հոքիք, դորթնի էտ՝ բա՞ն ու գուրծ շունի՞ր:

ՇՈՒՇԱՆ, բոդնելով ԿԵԿԵԼին, կանգնում է:

Ուրիշ ի՛նչ բան ու գուրծ պիտի ունենանք. թե գ'ուզիս՝ դուն ծա՛փ տու, մինք խաղանք:

ԿԵԿԵԼ, վերցնելով կար:

Վա՛յ իմ օրին...

Աշեքը սրբելով՝ շռապավ զուր է զնում աշ դռնից: Կարի կիսարաց բոխչան մնում է մուրամի վրա:

ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔՈ

ԳԻՔՈ

Է՛, լա՛վ է, ձիր հորն օղորմի. աթմորթին էլ մե քիշ համփիրութին պիտի ունենա: Ախար, մե գլուխ դիկ լաց իք ըլում, խան մեկն ու խան մեկելը. էտենց վո՞ւնց կուլի:

ՇՈՒՇԱՆ, նատելով տախտի վրա:

Ի՞նչ անիս, ի՞նչ միր գլխին բան էկավ, աստուծ միր դուշմբնին էլ շտաւ:

ԳԻՔՈ

Աստծու բանը դռն չիդի, Շուշան, ուրիշ հանգն է սարքի աշխարքը. ուրախութենի հիգ դարդ է տալի մարթու ու դարդի էղնեն ուրախութին... (Առաջ քաշելով աբովը՝ նստում է տախտից փոյք ինչ հեռու և քրախոտ քաշում:) Հըմ, է՛... (Երկու ձեռքի ցուցամատները միմյանց կպցնելով:) էսենց է, ա՞յ. քուր ու ախարեր: Վոնցոր քուր ու ախարեր մեկսմեկեմեն չին բաժնիլի, էնենց էլ ուրախութինն ու տիրութինը:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Քու ա՛նկն էլ:

ԳԻՔՈ

Շա՛տ լավ է շինի, է՛... Ասում է մարթուն՝ էս քիզ ուրախութին, զնա՛, քե՛փ արա, ասում է, իժում էն քեփումը մեկ էլ տեսնիս մե դարդ է լուս գցում միզ համա, վուր ինչ է՝ հըը՛... Իրան շմտեն գցինք... Գոհանա՛մ քիզ, ա՛ստուծ:

ՇՈՒՇԱՆ

Էրնել գիղենամ՝ բա՞ դրոս քարոզի վուխտ է:

ԳԻՔՈ

Մո՛ւափ, Շուշան, մո՛ւափ. ախար, դռն չիս գիդի թե խոսկս վո՞ւրդի է գալի, է՛: Ինձի ինձ էրվում իմ, խորվվում իմ, ամա էլ ի՞նչ կանամ օտկի. Մեկ փիքը իմ անում, վուր կուլի դժուխվը գնամ. ամա մեկ էլ ասում իմ, վուր հալբաթ էս աստծու բան էր: Հիմի գ՛ուզիք ինձ սպանեցեք, գ՛ուզիք աստծուն փա՛ռք տվեք, վուր հոքիս բերնում է ու խոսում իմ:

ՇՈՒՇԱՆ

Վա՞խտ իս գթի դռն էլ, Գիքո՛. առանց էն էլ դարդու տրաքվում իմ:

ԳԻՔՈ

'Ես էլ էտ իմ ասում, Շուշան, Է՛: Տի՛ս հիմի, էտ դարդի հիմի ի՛նչ ուրախութին է գալի: (Շուշանը զարմացած նայում է:) Արմենում իս, դա՞նա, Շուշան: Վուրն է՛ն շախը թա՛մաշա արա, 'և փոր դիփ կ'ոսիմ: (Գրպանից հանում է փոստի մի կապտագույն բաց ծրար, որի վրա երևում են կարմիր զմռե կնիքներ, և աջ ձեռքով բարձրացնելով:)

ՇՈՒՇԱՆ

Էտ ի՛նչ է:

ԳԻԳՈ

Ի՛նչ Է՛... Է՛ն է, Է՛ն, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ

Վուր շի՛մ իմանո՞ւմ:

ԳԻՔՈ

Ա՛յ, կու իմանաս. Համֆիրութինը բաժնելիս աստուծ քիչ փային կնիկարմատին էրիտ: Հիմի ի՛նչ համֆիրութին տվիլ է քիչ աստուծ, դիփ մետի մո՛դ արա ու ծանդր ու բարակ ինձ ա՛նգաճ դի, վուր լիզուս շխառնվի:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Յա՛րար էս հանգի էլ մա՛րթ կու՞լի՞:

ԳԻԳԲՈ, շարունակելով:

Գիդիս ի՛նչ է, Շուշան... Օղորմած հոքի քու մարթը... ՇՈՒՇԱՆ, երկար ու ձիգ կոկորդային ձայնարկությամբ հառաշելով:

Հ՛Հը՛Հ...

ԳԻՔՈ, գրպանից բաշկինակը հանում է և աշխերը սրբում: Լացի ձայնով:

Աստուծ օղորմի, աստուծ հոքին լուսավուրե. լավ մարթ էր, անումով մարթ էր խիզճը: Քա՛նի չեր է ձիով Գանջա գնացի ու էկի օղորմած հոքին:

ՇՈՒՇԱՆ, հոգոց հանելով:

Ա՛խ, ա՛խ, ա՛խ...

ԳԻՔՈ

Է՛հ, փո՛ւշ աշխար, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ

Իժո՞ւմ:

ԳԻՔՈ

Հա՛... (Թադար:) Մահեմին մենքանի օր առաջ, 'ես խոր դիկ
կշտին էի, գիդիս, օթախի դռնիբը կոխալիլ էրիտ, մնացինք 'ես ու
օղորմած հոքին...

Աչերը սրբում է:

ՇՈՒՇԱՆ, ախուր:

Մի՛տս է:

ԳԻՔՈ, ձեռքով իր բերանը ծածկելով:

Մո՛ւզափ... Ջիբեմնն բալնքնիբը հանից ու էն ձիր սիվ պստի
ղութին ուզից, 'ես էլ մոդ տարա. սա բաց արավ, էս թուխտը հա-
նից ու ինձ էրիտ: Անդերձ արավ, վուր ինչըու վիրչի ժամանակը
վո՛ւնց քիդ իմաց անիմ, վո՛ւնց Պեպոյին: Պեպոս, ասում է, չեհել է,
կ'ոսե, վա՛յ թե փշացնե, կ'ոսե, ու իմ Շուշանը կնիկարմատ է,
կ'ոսե, վա՛յ թե Պեպոյի ճանգը զցե, կ'ոսե: Ինչըու վուխտը չգա,
կ'ոսե, վունց մեկին մի՛ ասի, թե դուն ունիս, կ'ոսե: (Ծրարից հա-
նում է մի ծալած սպիտակ հին քուղը և, մատնացույց անելով, լա-
ցի ձայնով ու բարձր:) Իմ Կեկելի բա՛ժինքը էստումն է, կ'ոսե:

ՇՈՒՇԱՆ, վեր քոշելով:

Էտ ի՞նչ թուխտ է, գանա:

ԳԻՔՈ

Ի՞նչ թո՞ւխտ.. Ա՛րութինի բարաթը:

ՇՈՒՇԱՆ, մոտ վազելով:

Ի՞նչս ասում, Գիքո... (Խելով քուղը ձեռքից:) Ո՛ւզում իս
հոքիս հանի՛: (Բաց է անում քուղը և նաճաշում Արուրինի պարտա-
մուրհակը:) Է՛ս է... Օտկեցե՛ք... սիրոս գնաց... (Գնում է, իր տեղը
վայր ընկնում: Զարմացած նայում են միմյանց. Երկար լուրյուն:)
Կինաղամ մեռա... իժում, ա՛նաստուծ, ինչըու հիմի ո՞ւր էիր պա-
հում. Կեկելիս սպանեցիր ու հիմի՛...

ԳԻՔՈ

'Ես միդ չունիմ, Շուշան, գիդե աստուծ, վուր միդ չունիմ:

ՇՈՒՇԱՆ, շտապով:

Ա՛յ, աստուծ անե քու դիվանն ու դադաստանը: Է՛տենց կատա-
րեցիր անդերձը:

ԳԻՔՈ

Ախար, մենքան դի, է՛...

ՇՈՒՇԱՆ, խոսքը կտրելով:

Անգամ ցավի գաս ու աստծու պատիժի. էս օ՞րենք է, վուր
դուն արթիր:

ԳԻՔՈ

Ախա՛ր Շուշան...

ՇՈՒՇԱՆ, անդայար Գիքոյի խոսքը կտրում է մինչև նրա վեր
կենալը:

Ախար քիղ ու... (Առանձին:) չոռ ու ցավ! (Գիքոյին:) Լո՛րիւ
ԳԻՔՈ

Փի՛ւ...

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, ինչի՞ պահեցիր, ինչի՞, ինչըի էսօր: Քու աստծուն ի՞նչ
իս ասում, քու հոքուն ի՞նչ ջուղար կու տաս:

ԳԻՔՈ

Տո՛, մե ա՛նգամ դի, է՛....

ՇՈՒՇԱՆ

Արա՛, ա՛սա, է՛լի:

ԳԻՔՈ

Ա՛յ, Շուշան...

ՇՈՒՇԱՆ, շարունակելով:

Ա՛սա, ա՛սա:

· ԳԻՔՈ

Օ՛օլե...

ՇՈՒՇԱՆ

Տեսնիմ ի՞նչ իս ասում:

ԳԻՔՈ

Ախար...

ՇՈՒՇԱՆ

Մի տուտուց բան պիտի ասիս, էլի՞:

ԳԻՔՈ

Տո՛, խոսքս բերնեմիս մի՛ խլի, է՛...

ՇՈՒՇԱՆ

Աստծու ղազարի գաս, հը՛:

ԳԻՔՈ, վեր կենալով և գլխարկը բափ տալով:

Էլ վունչիւ չիմ գիղի... (Գնալով:) Կնի՛կարմատի պես էլ ան-
դընջո՛ւմ:

ՇՈՒՇԱՆ, բարձր:

Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ... (Կանչում է:) Գի՛քո:

Գիքն, հետ դառնալով:

Ախար, օ՛խնած հոքի, մե քիշ հա՛մփիրութին ունեցի, ասում իմ, ի՛ւ ՚ես խիստ ուրախ ի՛մ, վուր է՛սենց էլավ բանը՝ ամա աստծու դարսողութենին վո՞ւնց հակառակի մարթ... (Նստում է միննույն տեղը և քրախու հաշում:) Հըմ...

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Կրի՛մ քու գլուխին, բահա՛:

Գիգն, ֆիքը սրբում է:

Չիս գիղի, թե ի՛նչ օյին էկավ գլուխս:

ՇՈՒՇԱՆ

Էլ մի՛ ծրծուցնի, թե քու աստուծ կու սիրիս:

Մուրիակը զցում է տախտի վրա:

Գիքն

Զէ՛, ա՛յ, էս սահաթիս, քիշ է մնացի... Էտ բարաթը վուր տալիս էր օղորմած հոքին, շատ ասի, թե իմ բանը չէ. Էտ հանգի ծանդր բիռն, ասի, վրես մի՛ շալկի, ասի, էլ դնջութին շիմ կանա ունենա, ասի. ամա շարավլ... Հալալ մարթ իս, Գիքո, կ'ոսի, (Լացի ձայնով:) դարթնի քիղ ճար շունիմ, կ'ոսի... է՛հ, շարես ի՛նչ էր, դուն ինձ ասա՛, միկալա բարաթն ու մե ՚երիք-շուրս օրվան էդնեն հոքին էրիտ խի՛ղճը... Աստուծ հոքին լուսավուրե, (Աշենքը սրբելով և լաց լինելով:) բարիխոս ըլի իր կեկելի համա:

ՇՈՒՇԱՆ, աշենքը սրբելով, երկար նոգկոց է հանում:

Ծը՛հ, հը՛, հը՛, հը՛...

Գիքն

Է՛հ, մա՛խլաս. դիփ մահի վուրթիք ինք... վո՞ւրդի էլ՛:

ՇՈՒՇԱՆ

Վուր բարաթն էրիտ ջրատարը:

Գիքն

Հա՛, էրիտ... Առա, տարա տուն, պահեցի... Մե-մե մարթ կա խալինա է պահում. յա՛րաբ նրա քունը վո՞ւնց է տանում գիշիրով... Պա հեցի... Հին սիգելնիր ունեի էրնելի-Պարնի վախտվա... ՚ես խո դարթնի մե քոխին ուրիշ վունչի շունիմ. ամա էնենց պահում էի էն սիգելնիրը, մարթու խանդիխան կարթացնիլ էի տալի, դուր էր

գալի խոսկիրը... Դուն շիս տեսի, Շուշան... Զե՞ր աստծու անումն է գլխին դրած, իժում Քրիստուախնը, իժում հոգի սուրբքը. գալիս է, ա'զա ջան, իժում ավետարանիչնիրը, սրբիրը, դի՞փ մեմեկ, մեմեկ. Է՞նդադա օրհնանք, Է՞նդադա բանիր... Է՞հ, գնա՞ց դիփ մետի... Հա՞յիփ, հա՞յիփ միր ժամանակ...

ՇՈՒՇԱՆ

Էտ խի՛ստ հիռու գնացիր, Գիքո:

ԳԻՔՈ

Հիռու կի չէ, Խի՛ստ մողկացա... Ախար հենց էն սիգելներումը պահեցի էտ բարաթն, Է՛: Կապեցի, դրի զանդկիս քունչը, բալնիքն էլ շիբեմն չէի հիռացնում: Ամիս չէր անց կենա, վուր մե էրկու զեր զանդուկս չէի բաց արի ու կապուցկս չէի տնդպի: Ամանաթի պես դժար վունչիւ շկա աշխրքումը: Աստուծ, աստուծ էի անում, վուր կեկելի բախտը մե վախտի բաց ըլի, ու բաց էլ արավ խոմ աստուծ... Մե օր էլ՝ բաց անիմ զանդուկս, տեսնիմ սաղ կապուցկը շկա: Հա՞յ դես, հա՞յ դեն՝ չկա՛, չկա՛, չկա՛... Զարթնի էս՝ մե քանի հատ էլ հնուց, շատ հնուց, ա՛յ, սի-փուղ ունեի, էն սի-փուղն էլ հիգը գում ու կլան է էլի՛. մեկել բանիբը կի զանդկումը իր տիղը անշարժ, սաղ-սալամաթ դարսած է... Ախակեր, թե գուղ էկա՞վ, կանց հին գրոշնիրն էր տանում, թազա փո՛ւզն էր տարի՛. էրկու թուման ավել դիփ թազա՝ նիկալայի զըդզըդան մանեթնիր ունեի. թե սատանա մտավ զանդուկս, էն վո՞ւնց տուն գնաց ու դուս էկավ, վուր մե տիղ ծակ չէթող զանդկումը... թե չէ՝ զանդուկը կոխապած, բալնիքը շիբումս, վո՞ւնց հանգավ էնդունք... Ի՞նչ իմ հալն էր, Շուշան, էն աստուծ գիդե, մե օր հոքի ունիմ տալու... Գարի ասիս, 'ես իմ գցիլ տվի, էփեմերդի ասիս, 'ես իմ բաց անիլ տվի, շոքած՝ էգեղեցու բոլորքն ասիս, 'ես իմ աղոթկ արի... Իշտահս կապվեցավ, քունս կոտրվեցավ, զում-շումի դառա... Էստի խո՛ քանի ձիզ տեսնում էի, քանի ձիր լացն ու սուրբը իմանում էի, սիրտս կրա՞կ էր ննդնում:

Ա.ՀԵՐԵՐ սրբում է:

ՇՈՒՇԱՆ

Ախար, Էնդադա վուր հարց ու փուրց էինք անում, մե օր վո՞ւնց շկոտրվեցար, օ'խնած հոքի... Փարագի ասինք՝ անդերձը կապում էր քիղ էն գլխեն, իժում էլ է մե՛ խոսկ մայինց կ'ոսեիր, Է՞:

ԳԻՔՈ

Է՛, Շուշան... Քանի զեր ուզեցիլ իմ բաց անի Է՛ս բանը, ամա

իմ ահու վունչիչ շէի կանենում ասի. լիզու շէր զորում, ի՞նչ անիս... Ա՛յ, էստու առաջ էր, էս մողիկ ժուգն էր, քիչ էր մնում դիփ մետի թամամ հիդ ասեի, դրուատ հենց, լիզվիս ծերին պտուտ էկավ. ամա փիս վուխտի ուստ էկա՝ Պեղոն խիստ շգրած էր, էլ ջուրաթ շարի, բերնիս շկանացի գուս թողնի... Վախեցա, չէ թե ինձ համա, Շուշա՞ն, ձիգ համա, գիդե աստուձ. մե փրթոնա շննդնի էստի, ասի, իմքին շար բան շառաշանա, ասի... (Սաստիկ հուզված:) Վիկալա էլի ու սրտիս խուղուկը, ա՛խ ու վա՛խով, հարի պես հիդ կուլ տվի... (Դարձյալ աշենքը սրբում է. Շուշանը, առանձին, անհամբերություն է ցույց տալիս:) Ամա շասիս, Շուշան, թե ձիր միխկը կու տանեի. իմ աղանշաքը դիփ էն էր, վուր ինչու էս պարտկը շպրծնիմ, աստուձ հոքիս շհանե... Պարծանքով շիմ ասում, Շուշան, աստուձ գիդե՞նա, քոխիս գրավ դրի ձիգ համա ու փուղիրը էս էրկու օրումը պիտի տան. ամա ի՞նչ փայիդա վուր իր վուխտը շվրա հասավ... Հալբաթ էսենց պիտեր... Փա՛ռք քիդ, ա՛ստուձ, փա՛ռք, մեռնիմ քու ամենակարող զորութենին:

ՇՈՒՇԱՆ

Իժում վո՞ւնց գթար, ախար, էս բարաթը:

ԳԻՔՈ

Վո՞ւնց գթա՞... ՚Ես իսո չգթա, Շուշան. իրան-իրան էկավ... Հիմի ասա՛ թե վո՞ւնց:

ՇՈՒՇԱՆ, առանձին:

Վի՛հ... Հա՛լից ու մաշից:

ԳԻՔՈ, շարունակելով:

Էս իմ սատանի սրուց քվիր տղե՞ն...

ՇՈՒՇԱՆ

Հիմի վուր մուսեիթ է:

ԳԻՔՈ

Հա՞՛, հենց էն աղա-ղաղես: Մե օր, քանի զեր էստի էր, շատ աղանշաք արավ, վուր էս սիգելնիրն, ասում է, ինձ տու, կ'ոսե, իմ ուսումին պետկը գու քա, կ'ոսե, շունքի հին բանիր է, կ'ոսե: Քիզ դրուատն ասիմ, շտվի. ասի շպատուե, դեն շածե, ասի: Ախար, թե թաղա ուսում ին ստանում, հին բանիրը ինչի՞ն է պետկ: Անց կացավ, գնաց... Գնալու վուխտը...

ՇՈՒՇԱՆ

Նրա գնալը մե ՚երիք ամիս կու՛լի, գա՞նա:

ԳԻՔԱ

Հա՛, էտենց է: Սա, մի՛ ասի, բալնիքս ջիբեմնս կու հանե, 'ես ո՞վ գիդե՝ ի՞նչ էրազումն էի էն շախը, աղավարի զանդուկս բաց կ'ոնե, կապուցին ու հին փուղիրը կու ծոլքակե, զանդուկը հիդ կու կոխակե, բալնիքը ջիբս կու դնե ու՝ հայդե՝... Արի ու հիմի դուն ինձ լո՛րի ասա, տեսնիմ թե ինձ վրա զոշաղի ձեռնեմն ի՞նչ կու դուս գեր... Ախար, մարթու խոսկը կու իմանան չեր, Շուշան, իժում դնամիշ կ'ոնին, թե զնամիշ անելու է. թե չէ լո՛բին ի՞նչ անե, վուր ինձ լորի իս ասում, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ

ԻՃՈՒՄ:

ԳԻՔԱ

ԻԺՈՒՄ էլ է՛ն, վուր չա բարաթը փոշտով զրգիլ է հիմի ու մե կարարադին էլ մասխարութիննիր է գրի վրես... Քու սիգելնիրը, կ'ոսե, Փոանգստուն, ղրգեցի, կ'ոսե, ու սի-փուղերու համա, ասում է, թե գ'ուզիս՝ մե մենդալ կու զրգին քիզ համա, կ'ոսե, ու էս բարաթն էլ, ասում է, հիդ քիզ փեշքաշ, ասում է... Գիրն էլ հորեսա էստումն է, թե գ'ուզիս... Ա՛յ...

Դանդաղ վեր կենալով, զնում է դեպի Շուշանը:

ՇՈՒՇԱՆ, նույն միջոցին:

ԳԵՂԻՆԸ պատովի ու նրա սատանին դե՛վեր տանե, ըհըա՛:

ԳԻՔԱ, առաջարկելով ծրարը Շուշանին:

Տի՛ս, թե սուտ իմ ասում: Մե դավի-դառարա էլ էս փակեթի դուս բերիլն էր էսօր. զա՛նս գնաց շատ դես ու դեն ննդնելեն:

ՇՈՒՇԱՆ

Տա՛ր, տա՛ր, ինձ հարկավուր չէ, էլի քի պետկը գու քա. ա՛-ռանց էտ էլ ավտում իմ քիզ:

ԳԻՔԱ

Արա՛, Շուշան, 'ես ի՞նչ միդ ունիմ:

ՇՈՒՇԱՆ

Կեկելս կի մեռնում է ու ի՞նչ անիմ թե միդ շունիս:

ԳԻՔԱ

Աստուծ օղորմած է, Շուշան, աստուծ օղորմած է:

ՇՈՒՇԱՆ

Աստուծ միր աճկը հանից ու պրծավ, էլ ի՞նչ օղորմած է:

ԳԻՔԸ

Մի՛ ասի, Շուշան, մի՛ ասի. նրա դարսողութինը օչով չի կահնանա... Հալբաթ նրա կամքն էսենց էր:

ՇՈՒՇԱՆ

Փա՛ռք իրան, ի՛նչ անինք:

ԳԻՔԸ, նստելով նույն աթոռի վրա:

Լավ մարթ վուր էլիլ էր, խո փուղի համա չէր թողնի Կեկելին
Ծրարը պահում է:

ՇՈՒՇԱՆ

'Ես էլ միթամ էտ իմ ասում դիմ, ամա էլ ի՞նչ փայիդա. նամուսներուս կտրվեցավ, սիրաթներուս գնաց, աշխրքի համա ղենո ու մասխարա ինք զառի: էլ ո՞վ գ'ուզե իմ Կեկելին... Խի՛ղճ իմ Կեկել... (Լաց լինելով:) նորշի արիշլի փշանում է...

ԳԻՔԸ

Է՛, հե՛րիք արա, քու հորն օղորմի, Շուշան:

ՇՈՒՇԱՆ, լալով:

Ա՛խ, Կեկել ջան, Կեկել...

ԳԻՔԸ, աշխերը սրբելով ու լացի ձայնով:

Օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ, օ՛հ...

ՏԵՍԻԼԻ

ՆՐԱՆՔ, ԿԱԿՈՒԼԻ

ԿԱԿՈՒԼԻ, ներս մտնելով դիմացի դռնից:

Է՛ստի մտիկ. քու պատուելեմին ջանս գնաց, դուն կի էստի ծանդր ու բարակ նստած իս:

ԳԻՔԸ

Հը՛, ի՞նչ խաբար է:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Գիշոյի կուռը բռնելով:

Վի՛կաց, վի՛կաց, չո՛ւստ արա:

ՇՈՒՇԱՆ

Ի՞նչ է պատահի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, բողնելով Գիշոյին:

Աստուծ վուշ դիգե իսիղճ մարթու գլուխը:

ՇՈՒՇԱՆ, վախեցած:

Ի՞նչ է:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Պեղոյին տարան էս օր առուտեհան:

ՇՈՒՇԱՆ

Ո՞ւր տարան, ի՞նչ իս ասում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ա՛յ, էն գժուխկի մաշխալն ինչոր գանգատ է տուն տարի:

ՇՈՒՇԱՆ

Ո՞վ, ի՞նչ գանգատ:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ա՛յ, էն շեյթան Արութինը, ձիղ վուր փուղ պարտ է. (Կրծքին խփելով:) Թե մե ճանան կու ննդնի՞...

ՇՈՒՇԱՆ

Վո՞ւյ, քոռանամ ու կուրանամ՝ ես. իժում ի՞նչ կ'ոնին Պեղութիս:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ո՞վ գիղե, դեղի, ինչոր շանին միղ, արմընելուն էն է: (Գիշոյին:) Դե՛, մի՛ ուշացնի, Գիքո, է՛, առուտվան դեսն է քիղ իմ ստըռտում. ավտաս շլրա հասնինք էլ:

ՇՈՒՇԱՆ

Փուղը նա՛ է պարտ ու էլի նա է գանգատ անո՞ւմ: Ա՛յ, հախմիան տերն անե քու դադաստանը, Ա՛րութին: (Գիշոյին:) Վի՛կաց, էլի՛, ա՛ մարթ, շիս իմանո՞ւմ: (Մուրհակը վերցնելով և տալով Գիշոյին:) Տա՛ր, տա՛ր էս բարաթը, սի՛վցրու նրա էրեսը:

Գիշոն առնում է մուրհակը և դնում գրպանը:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Ի՞նչ բարաթ:

ՇՈՒՇԱՆ

Էն սի՛վերես ու սիլսրտով Արութինի բարաթը:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ուրախ:

Ղո՞ւրթ... Գթա՞ր... (Վեր քոշելով:) Վա՛, ՚ես ձիր Հոքո՛ւն մեռնիմ... Ա՛յ հրաշկի... Իժում էտ վո՞ւնց էլավ, վո՞ւնց գթնըլիցավ:

ՇՈՒՇԱՆ

Ա՛յ, ճամփին կ'ոսե:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Սա գթա՞վ, սա՞...

ՇՈՒՇԱՆ

Հա՛, հա՛...

ԿԱԿՈՒԼԻ, փարաբվելով Գիբոյին:

Զա՛րդ տանիմ 'ես, Գիքո շան, աբա լոթին գուն իս հիմի, ա՛յր հոքումս կու նստեցնիմ քիզ հորեսի դենը, իմ հերն իս գուն հիմի...

Գիքն

Իմ տարսը դառնաս, վուրթի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, շտապով և ցածր:

Սաղ ըլիս, Գիքո շան... (Բարձր.) Դե՛, զի՛կաց, էլ մի՛ ուշաց-նի... Հը՛մ, Արութին, (կրծքին խվելով:) տեսնինք հիմի՝ ի՞նչ իս ա-սում, ի՞նչ իս էլի մոգոնում... (Գիբոյի թեփք բռնելով:) Արա՛, Գիքո շան, հը՛ա...

ՇՈՒՇԱՆ

Ա՛յս, ա՛ստուծ, ա՛ստուծ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Շուշանին:

Դարդ մի՛ անի, դեղի շան, աստուծ օղորմած է:

ՇՈՒՇԱՆ

Դնա՛ցեք, շտա՛պեցեք, վունչիշ շանին Պեղոյիս:

ԿԱԿՈՒԼԻ, վեր ժաշելով Գիբոյին:

Վա՛, հե՛ր օխնած, մի՛խած իս էտի՛:

Գիքն, վեր կենալով:

Ա՛յ, գնա՛նք, գնա՛նք... (Պատրաստվում է քրախոտ ժաշելու:) Տեսնիմ թե լո՞ւնց է հաշա ուտում հիմի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ձեռից խելով քրախոտի տուփի:

Տո՛, արի ճա՛մփին քաշե, է՛լի, վա՛,

Թեփք բռնած շտապով տանում է:

Գիքն, գնալով:

Ուհ, ուհ, ուհ...

ԿԱԿՈՒԼԻ, փարաբվելով:

Էլ զահրուղթի շիմ ասի, քի մատադ, Գիքո շան:

Գուրս են գնում դիմացի դռնից:

ՇՈՒՇԱՆ, մետու ԿԵԿԵԼ

ՇՈՒՇԱՆ, մենակ, կանգնած:

Յա՞րաք ի՞նչ իս ուզում միղմեն, ա'ռտուձ. ի՞նչ դեթ ունիմ քի մոդ: Զեր աճկա հանեցիր, մարթուռ խլեցիր, իժում ախշկաս բախտը քար ու քանդ արիր, Հիմի էլ ի՞նչ իս պատրաստում իմ սիլ ու մութ օրի համա: Խղճա', ա'ստուձ, խղճա'. վունչիչ շիմ ուզում քիմեն՝ վո՛նց փառք, վո՛նց դովլաթ, վո՛նց պատիվ, օղոնդ էս դա՛ռն օրվան վրա ուփրո դառն օր շշանց տաս միդ: Դո՛ւն փրկի ու աղատե իմ Պեպոյին: (Նահալու տակից շատապով հանաւմ է դարիքան և բաց անելով, գնում է ու կանչում:) Կե՛կել... (Կեկելը կարը ձեռքին վշտարեկ դրւու է գալիս աջ դռնից:) Մե՛ արի, հենց աղրիս, էստի դռնիրը կոխաղի: Համբուրելու իմ գնում էստի դեմուդիմը, շուստ գու քամ:

ԿԵԿԵԼ,

Է՛ս սահաթիս, գեղի շան:

Շուշանը շտապով դրւու է գնում ձախ դռնից:

ԿԵԿԵԼ, մենակ:

Խի՛ղճ դեղա... (Շտապով առաջ զալով դեպի տախտը:) Էլ մունց խելն է միզ օտկում, վունց աստուձ... (Հալախում, վերցնում է կարի բոխշան:) Տանջվիլ ու տանջվիլ, էն գլխեն էս գլուխը էս է գրած միր ճակտին...

Կարը և բոխշան ձեռին դրւու է գնում ձախ դռնից:

ՊԵՊՈ, մենակ: Ներս է մտնում դիմացի դռնից գլխարկով ու զարդի հագուստով:

Է՛սենց էլ աշխա՛րք... (Վերցնում է գլխարկը, աջ ձեռքի ցուցամատով նակասի քրափնմը սրբում և գլխարկը կրկին ծածկում:) Մարթ գլխեմեն ինչըու վուտը դուդթ ըլի ու էլի ի՛նքը սուտ դուս դա՛... Պատժելու մագիեր ի՛նքը պատժովի՛... Գնա', գնա' Հիմի, Պեպո, նստի՛ բիրթումն ու լավ բաբաթ փի՛քը արա աշխրքի բանիրը... Դուն հալաշութենի էդնեն մա՛ն արի, տեսնիմ՝ ի՞նչ է տալի

քիզ քու հալալութինը... Մտիկ իս անում՝ սա՛ղ քաղաքը զիլաներով
լքցվիլ է, ո՞վ է ասում քիզ, վուր օխչրի ՚երիշով ման գաս... Զիս
գիղի՛, վուր բո՛ւրթդ կու գգի՛ն... Քիզ ո՞վ էր ասում ձենդ բացրաց-
նիս. ում վրա իս ձենդ բացրացնում, ինչո՞վ... Ինչ կա ձեռիտ...
Փո՛ւղ ունիս ջիբումը՛դ, խի՛լք ունիս գլխումը՛դ, ղա՛լամ ունիս
ձեռումը՛դ. ի՞նչ ունիս, ի՞նչ, տո՛, օ՛զրմելի, վուր գառնի պես բը-
որնչում իս... Զիս գիղի՛, վուր գառնի վիրշը ղա՛սաբիանեն է...
է՛ն է քու բինեն, Պեպո, է՛ն... Գնա՛ պառկի, վուր բողազդ դուր
կտրին... Մի՛ վախենա, մե դանկի մագիեր տա՛սը դանակ կու լուս
ննջնի քիզ համատ:

Նստում է սեղանի մոտ արոռի վրա և ընկդմվելով մտածմունքի
մեջ՝ գլուխը շարժում:

ՏԵՍԻԼ Թ

ՆԱ, ԿԵԿԵԼ

ԿԵԿԵԼ, ներս գալով ձախ դռնից:

ԷԿԱՌ, ՊԵՊՈ:

ՊԵՊՈ

Էկա ու գնում իմ. մե քանի վուխտ մնա՛ս բարով:

ԿԵԿԵԼ

Ո՞ւր իս գնում, ի՞նչս ասում:

ՊԵՊՈ, նեգնորեն և ժպիտն երեսին:

Տաք տիղ, մայինց մինք փետ չունինք ո՞ւ...

ԿԵԿԵԼ

Զիմ իմանում՝ ի՞նչս ասում:

ՊԵՊՈ, վեր կենալով:

Բիրթն ին տանում ինձ, ԿԵԿԵԼ:

ԿԵԿԵԼ, վախեցած:

ԻՆՉԻ՛:

ՊԵՊՈ, սենյակի մեջտեղը մեացած արոռը դնելով իր տեղը
էնհնց, խաթրիչուն:

ԿԵԿԵԼ

Վա՛, ՊԵՊՈ շան, ի՞նչ իս ասում:

ՊԵՊՈ

Հանաք շիմ անում, ԿԵԿԵԼ, մի՛ վախենա, վունցոր ըլի յուա
կ'եհաք: Ո՞ւր է գեղեն, տանը շէ՛:

ԿԵԿԵԼ

Հս սահաթիս գու քա. համբուրելու գնաց էստի մողիկ:

ՊԵՊՈ

Խի՛ղճ դեղա...

ԿԵԿԵԼ

Ախար, մե դրուստ խոսի, Պեպո, Է՛. բիրթումն ի՞նչ բան ունիս:
ՊԵՊՈ

Վունչիշ... (Թառը ծպիտով:) Շատ դամբ զցելեն կուռդ դաթ-
քեցավ, կ'ոսե. գնա՛ հիմի մե քիշ դնջացի, կ'ոսե:

ԿԵԿԵԼ

Ա՛խ, ՊԵ՛պո ջան, ջիգարս մի՛ պատուի, թավաթ էրած իմ ու
ժորիլած:

ՊԵՊՈ

Հինգ հազար էլ էրլիս ու խորվվիս, ո՞վ է հարցնում: Վճռած
բան է, ալիտի գնամ բիրթը:

ԿԵԿԵԼ

Ինչի՞ , ո՞ւմ խաթիր. ի՞նչ իս արի:

ՊԵՊՈ, դառնորեն:

Գո՛ւզութին:

ԿԵԿԵԼ

Դո՛ւն՝ գուզութի՞ն, Զէ՛, չէ՛, Պեպո, ասա՞՝ ի՞նչ բան է, խո
հոքիս դուս էկավ:

ՊԵՊՈ

Թո՛ղ գուս գա, իմն էլ հիգը, ումն ի՞նչ կու պակսի. շա՛տ հարկա-
վուր է խալսին քու հոքին, յա իմը:

ԿԵԿԵԼ, աշբերը սրբելով ու լացի ձայնով:

Ա՛խ, Պեպո ջան, խո սպանեցիր ինձ:

ՊԵՊՈ

Սպանողը սպանից, ՚ես ի՞նչ անիմ:

ԿԵԿԵԼ

Ո՞վ, ախար:

ՊԵՊՈ

Ո՞վ... Ա՛ղա Արութինը... (Թառը ծիծաղում է:) Հը՛, Զը՛, Տը՛...

ԿԵԿԵԼ

Ինչի՞ :

ՊԵՊՈ

Աստուծ վուշ գիտե նրա դլուխիք... Իմ տանն ինձ անպատճիվ արագ, կ'ոսե. փուղ բախչեցի ու էրեսիս խփից, կ'ոսե... Պստի բան շգիդենա՛ս, Կեկել, մինձ մարթու զեհին դիբշիլը: Ինձ պես խիզճ օղորմելին համարցակվի էն հանգի ա՛ղա մարթու ճակտին իմքին խփե՛... Հա՛նաք բան է՛... (Դառը ծիծաղով:) Հը՛, հը՛, հը՛... (Զեռժերը բարձրացնելով:) Ա՛ստուծ, ա՛ստուծ...

ԿԵԿԵԼ, մոտենալով և փարարվելով Պեպոյին:

Էս խո ի՛մ խաթիր, ի՛մ խաթիր, Պեպո ջան. սիլցիլ էր իմ օրն ու ինձ պես բայիղուշ քուր շէիր ունեցի: Ի՞նչ էիր ուզում ինձմեն. քեզ ո՞վ էր ասում, վուր էնենց մինձ մարթուն բեղամադ անիս: Մայինց էսինց էր ու էսինց իմ բանը, էլ ցավիս վրա ցավ ո՞ւր էիր ավելցնում: Ի՞նչ անինք հիմի... Պեղեն վուր իմանա, ի՞նչ կոնե. դաբմլա կու ննդինի խոմ:

Լաց է լինում:

ՊԵՊՈ

Դեղեն շատ ցավի է դիմցի, էստուրն էլ կու դիմնա:

ԿԵԿԵԼ, լալով:

Ա՛խ, աստուծ, ինչի՞ բան-Հոքի շիս անում ինձ էստի էլետու:

Գնում է ընկնում է տախտի վրա ու լաց լինում:

ՊԵՊՈ, մոտենալով ԿԵԿԵԼին:

Հե՛րիք է, թե քու ա՛ստուծ կու սիրիս: Խո տե՛սար, վուր լացն էլ վունշիշ շօտկից... (Պեպի երկինք աղաղակելով:) Է՛ս է քու դադաստանն, էլի՞, ա՛ստուծ... Արութինը թալնե, Արութինը դրնե, Արութինը հաշա ուտե ու մի՛նք տանցվի՛նք... նա խրխնչա ու մինք ա՛խ քաշի՛նք... նա քեփ անե ու զող անե ու մինք դա՛ռը-դառը լաց ըլի՛նք...

Դուրս է գնում աջ դռնից:

ԿԵԿԵԼ, լաց լինելով:

ՊԵ՛պո ջան, ՊԵ՛պո ջան...

Դուրս է գնում Պեպոյի ետեից:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, ԳԻՔՈ, Երկուսն էլ զիխարկով:

ԳԻՔՈ, ներս գալով դիմացի դռնից:
Ա՛յ, թե սուտ իմ ասում:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, հետեւով:
Աբա՛, աբա՛:

ԳԻՔՈ, առաջ գալով:
Մո՛ւլափ, հա՛մկցեք նստի, մե տերն էլ գա:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Դիփ մեկ է, Գիքո, մե տեսնիմ թե էտ ի՞նչ թուխտ է:
Գիքո

Ա՛յ, ի՞նչ թուխտ է, ա՛ղա Արութին: (Զեռքը գրպանն է տանում
և հանում քրախոտի տուփը:) Զէ՛, էս չեր. ամա դիփ մեկ է... (Քաշում
է:) Հըմ... Ա՛յ, (Պահում է քրախոտի տուփը և մուրհակը հանում:)
դուն մե քիչ հի՛ռու կանգնի, ա՛ղա Արութին:

Ինքը հեռանում է դեպի տախտը:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Վա՛, վա՛խենում իս, վուր շիլի՛մ. աշխարքն ալան թալան
իս չէ՛:

ԳԻՔՈ

Զէ՛, չէ՛, ա՛ղա Արութին, էտ վո՞ւնց կ'ոնիս, գա՞նա դուն է՛տ հան-
գի մարթ ի՞ս. ամա էս թուխտը խիստ փաթերակավուր իմքին է:
Ասում իմ ձեռդ շղիբշի: (Բաց անելով մուրհակը:) Ա՛յ, տի՛ս: (Զեռ-
վից ցույց տալով:) էս է:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, զլովսր մոտեցնելով մուրհակին:
Աբա՛, աբա՛:

ԳԻՔՈ, մատնացուց անելով:
Վա՛, ա՛յ. «Հեմի վալիա*, Արութին Զիմզիմովի»

Զարմանք: Տեսարան:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, շփոքվելով և կակագելով:
Է՛տ... է՛տ... (Զեռքը մեկնելով:) ի՞մ... ի՞մ... ձեռքն է՛:

* Վեացեան է. — Իմ պարագն է:

ԳԻՔՈ, մոտեցնելով մուրհակը:

Բաս ի՞մն է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, նաճաշելով մուրհակը, առանձին:

Էս ի՞նչ ՚երգնուց պատիժ էր... (Զեռքերը առաջ տանելով:) ՄԵ լավ տեսնիմ...

ԳԻՔՈ, մուրհակը հեռացնելով:

Մո՛ւլափ, աղա զան, լ՛: Ախար, էնդադա վուր ասում էի թի ՚ես վկա իմ, վուր պարտ իս, ոռ՛ւտ էի ասո՞ւմ. ամա վուր քու օխտեմն շեկա, ՚ես ի՞նչ անիմ: (Աղադակելով:) Գոհանա՛մ քու դադաստանին, ա՛սում է:

ԱՐՈՒԹԻՆ, կամենալով մուրհակը խլել:

ՄԵ տեսնիմ, ասում իմ...

ԳԻՔՈ, զրպանիր դնելով մուրհակը:

Է՛, ա՛ղա Արութին, ձե՛ռը վիկալ, քու Հորն օղորմի: Ասում իմ վուր փաթերակի թուրիս է, է՛: էս սահաթիս գու քա Պեպոն, Կակովին մե նմուտումը կու դթնի նրան: Գուն էստի մո՛ւլափ տու, մե գնամ Շուշանին իմաց անիմ:

Ճանապարհից ետ նայելով Սառւրինին, դուրս է գնում ծախ դռնից:

ՏԵ՛ՌԻ, ԺԱ.

ԱՐՈՒԹԻՆ, մենակ, երկար ժամանակ սառած կանգնած է, հետո ուշի գալով:

Է՛ս հանգի էլ օյի՛ն... Շատ բան է էկի գլուխու, ամա էս թահարը չէ էլի... վո՞ւրդանց լուս ննգավ էս անիծած բարաթը... վո՞ւնց լուս ննգավ... է՛րազ լ՛... Զէ՛, վո՞ւրդանցի էրազ է... Թե էրազ է, (Շուշը նայելով:) էստի ի՞նչ իմ շինում... էս... Փևոյշի տունը ու ՚ես... (Շոշափում է իրան:) Արութին Զի՞մպիմովս էստի՛... Զէ՛, զրուստ աստծու պատիժ է... Զելավ, էլի՛... է՛նդադա բանիրը մարսեցի ու կուժը էս մեկի վրա է կոտրվում, էլի՛. Է՛ս էր վիրշն, էլի՛... խալիքը վուր իմանս, ի՞նչ կ'ոտին... Էլ ո՞վ կու ավտա ինձ... Ագահութինը աճկիրս կապից, էլ սիվ ու սիպտակ շշողեցի... Հենց էս սահաթիս էլ էնդադա խալխումն ասի... վուր ՚ես վունչիշ պարտ շիմ, ասի... Հիմի գնա՛, սիվցավ էրեսդ... Ա՛մութ քիդ, Արութին, ա՛մութ քիդ. Էս վո՞ւնց բերիր բանդ, վո՞ւնց... (Երկար լոռւրյուն:) Զէ՛, ուրիշ շարա շեկա, վունցոր ըլի պիսի էստի էլետ ակատիմ բա-

բաթս... թեգուզ տաս թուման էլ գլուխ զնամ... թեգուզ քամն, թեգուզ յարսուն, թեգուզ մհկն էրկու... իմ Հային է, թո'ղ ջանո դու զա:

Ընկերում է աչ կադմի արորի վրա:

ՏԵՍԻԼ ԺԲ

ՆԱ, ՊԵՊՈ

ՊԵՊՈ, ներս է զալիս աջ դռնից, առաջին արարվածի հասարակ հագուստով և զիխարեկի ծածկած: Տեսնելով Սառութինին, ապշում է:
Վա՛, դուն էստի՛:

ԱՐԱԿԻԹԻՆ, զլխարեկը վերցնելով, դնում է սեղանի վրա:
Հա՛, հենց 'հս, ի՞նչ իս արմբնում:

ՊԵՊՈ

Դանա դուն ինքդ չիս արմբնո՞ւմ, վաւր է՛ստի ի՛ս, 'Ես վո՞ւնց շարմբնամ... Մե ասա՛, ի՞նչ քամին է բերի քիզ էսթենը, յա ի՞նչ բարի հրիշտակ է մտի սրտումդ, յա ի՞նչ շար սատանա բոթի քիզ դեսը:

ԱՐԱԿԻԹԻՆ

Դոնադի մոհքաթ չիս դիդացի, Պեպո:
ՊԵՊՈ

Դո՞ւն՝ իմ կոնա՛զ, էրեսդ խե՛չը հանեւ Քիզ վրա մինձ գուշ-
ման շունիմ 'Հս աշխարքումը, ու դո՞ւն իմ կոնա՛զ:

ԱՐԱԿԻԹԻՆ

Նստի՛, հալա հենց ապրիս:
ՊԵՊՈ

Դուն նստած իս, էլի՛. 'Հս էսենց էլ լալ իմ: Մե ասա՛՝ ի՞նչ
իս ուզում...՝ թի ձաւդն առնելու իս էլի, յանդիշ իս, (Դառը ժափ-
տով և նեզնորեն:) կա՛դադա է:

ԱՐԱԿԻԹԻՆ

ՊԵպա՛ն... ա՛րի, ախողեր, բարիշինք:

ՊԵՊՈ, ծաղրելով:

Օմքին իսո չէ՝ աղոյի քիզ, ա՛զա Արութին:

ԱՐԱԿԻԹԻՆ

Աղոթիւ ին թե շին աղոթի, 'Հս քիզ առո չ իմ, ա՛րի բարի-
շինք:

ՊԵՊՈ

Իմ բարիշիլը ի՞նչի՞ւ է հարկավուր, ա՛ղա Արութին. դուն մինձ մարթ, 'ես մի խիղճ օզորմելի, դուն հարուստ, 'ես ախատ... (Հեգ-նորեն:) Վա՛խենում իս, վուր իմ մագիկը քիզ չպրգին բիրթը՝, թե՛ Ցոնիրդ դոզում է ինձմեն:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, 'ես ուզում իմ քիզ լավութին անի:

ՊԵՊՈ

Ի՞նչ ձեռնեմետ էկավ, իսո ա՛րիր. փուղ եիր պարտ՝ հաշա կերար, էկա տունդ՝ խնդրելու, տանետ դուս արիր, վիրշը բիրթն էլ իս զրգիլ տալի, ուրիշ ի՞նչ լավութին պիտի դուս գա ձեռնեմետ, ա՛ղա Արութին: Էկիլ իս վուր մա՛սիարա գցիս ի՞նձ: Հե՛րիք է, հե՛րիք, պարուն... Գնա՛, գնա՛, աստծուն փա՛ռք տու, վուր իմ տանն իս ու իմ օձըոքի տակն իս գթնըվում, թե չէ էրած սրտիս վրա էլ սաղ չէիր պրծնի իմ ձեռնեմեն: Միտու է... իսո մի՛տու է՝ ինչ հանգի դուս արիր ինձ քու տանեմեն... էն արարմունքը քի՛զ կու սաղ գեր, քի՛զ, ա՛ղա Արութին: 'Ես քիզ խնդրում իմ, համեցեք գնա՛, ջա՛փա քաշե մի՛կաց, հորես կու տանին ինձ, էլ վուխու չկա, ուզում իմ մորս ու քիլիս բարովիմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, էտ բանը իմ ձե՛սին չէ՛. էլ չպրգիլ տամ քիզ բիրթը, ուշիշ ի՞նչ իս ուզում:

ՊԵՊՈՆ զարմացած նայում է, իսկ դրսից լսվում է ԿԱԿԱԽԼՈՒ ձայնը՝ էկա՛վ:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Պ

ՆՐԱՆՔ, ԳԻՔՈ, ԿԱԿԱԽԼԻ

ԳԻՔՈ, դիմացի դռանք, Կակուլուն:

Կորիլ ին, կորիլ, օշով շկան:

ԿԱԿԱԽԼԻ, ներս զալով, Գիբոյին:

Տո՛, ա՛յ Պեպոն, ի՞նչ տառւմ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, տեսնելով Կակուլուն, առանձին:

Է՛լի էս պաժարնին:

Գիքն, ներս զալով:

Էս վո՞ւնց էկար, Պեղան, վուր շահամ: (Սրուրինին:) Ա՛յ,
ա՛զա Արութին, Հիմի կու տա՞մ, (Մատնացույց անելով Պեպոյին:) թէ կ'ոսի է՛տ դուն, է՛ս սա:

ՊԵՊՈ

Էս ի՞նչ խաբար է, չիմ իմանում:

ԿԱԿՈՒԼԻ

Վա՛, աղա Արութինի մոգ դուն իս խոսում ու մի՛դ իս հարց-
նո՞ւմ:

Գիքոն անցնում է բեմի ձախ կողմը:

ՊԵՊՈ

Արա ասածը էս ուփրո չիմ իմանում: (Հեզուրեն:) եկիլ է՝
բա՛րիշինք կ'ոսի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ծաղրելով:

Հա՞... (Հեզուրեն զրուխ տալով Սրուրինին:) Բառ մեջ լավ շնոր-
սակալութին անինք:

ԱԲՈՒԹԻՆ, առանձին, շփորված:

Մարի՛կ էս լրփին:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Պեպոյին:

Տո՛, թէ՛ ասում էիր, թէ լավ մարթ չէ, կ'ոսի, աղա 'Արու-
թինը:

ԱԲՈՒԹԻՆ, առանձին:

Անսկա՞մ:

ՊԵՊՈ, ժպտալով:

Ի՞նչ դիպիմ, խճպահնքը զարթիլ է:

Գիքոն շարժում է զլուխը:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Պեպոյին:

Իժուն վո՞ւնց է բարիշում, կհոր առիս է: (Սոսենարվ Արու-
թինին:) 'Ես քու մարթ ասողին... (Բոռւնցքը բարձրացնելով:) Թէ՛,
հոքիտ պա՛հ տու ու սհ՛րթուկդ հանե:

ՊԵՊՈ

Կա՛կուլի, Կա՛կուլի:

Գիքն, Պեպոյին:

Տո՛, բան-հոքի շանե:

ԿՈՆՅԱԿԻ, Արուրինին, ձախ ձեռքով բռնելով նրա օձիքից:

Է՛, քու... (Աջու բոռանցքը ցուց տալով:) Դե՛, գնա՛ Հիմի՛
գա՛նդատ արա...»

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Տո՛, գժվիլ ի՞ս, է՞յ:

ՊԵՊՈ, հեռացնելով Կակուլուն Արուրինից:
Մո՛ւլափ, Կակուլի, էտ մարթութին չէ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, շուերը ուղղելով:
Արի՛ ու ձիդ պիսներուն լա՛վութին արա:

ԿԱԿՈՒԼԻ, Պեպոյի ձախ կողմբ կանգնած, Արուրինին:
Լավութի՞ն... (Պեպոյին:) Ի՞նչ ոտուղ է՞... Դիփ Հոքու էդնեն
է ման գալի, ա՛յ. գա՞նու չիմ զիգի... (Նայելով Արուրինին, զլովար
շարժում է, հետ կրկին դառնալով Պեպոյին:) Աբա բարաթը չէր
լուս ննգի, տեսնիմ թե վո՞նց էր լավութին անում:

ԳԻՊՈ

Ի՞նչ բարաթ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, նույն գրուրյամբ:

Վա՛, բաս չեր չիս զիգի՛. ա՛յ, էս աղա պարնի բարաթը: (Գնա-
լով դեպի Գիմոն:) Տո՛, բի՛, է՛, (Պեպոյին:) էս սհաթիս ճամփին
վուր իմացավ, ունգ ու ոսնգը գնաց խղճինը... Ուզում էի էն-
դի էլետ զրա ժամբ դուս բերի, ամա վսկատը չէր. քու կուռն էի
շտապում... (Գիմոյին:) Դե՛, չո՞ւտա արա, Գիքո զան, է՛:

Գիքն, գրանից նանելով մուռնակը:

Մո՛ւլափ, մո՛ւլափ, տիրուշը տամ:

Մուռնակը մուեցնում է Պեպոյին:

ԿԱԿՈՒԼԻ, մուրնակը խլելով Գիմոյի ձեռքից և տալով Պեպոյին:

Վո՞ւնց է, վո՞ւնց, լոթին:

ՊԵՊՈ, զննելով մուրնակը, հետզինաւ զարմանում է: Տեսարան:
Էս է՛րազ է՛...

ԿԱԿՈՒԼԻ

Էրազ ու կիս է:

ԳԻՊՈ

Ղո՞ւրթ վուր էրազ, Պեպո զան: Զիս զիգի թհ...

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, առանձին:

Է՛ս սղադա էլ խայտառակութի՞ն:

ԿԱԿՈՒԼԻ, մատնացույց անելով Գիբոյին:

Սրան թե խոսեցրիր, Պեղո, օխտը դիվի հերիաթի վրա էրգար
է Էտ բարաթի առակը:

ՊԵՊԱ

Ախար, էս վո՞ւրդանց լուս ննդավի:

ԳիքՌ, նստելով տախտի վրա և պատրաստվելով պատմելու:
Ա՛յ, Պեղան ջան, վունց էր...

ԿԱԿՈՒԼԻ, Գիբոյի բերանը ձեռքով ծածկում է:

Սո՞ւ, սո՞ւ, դուն սո՞ւս, Գիքո ջան... (Պեղոյին:) Էտ վունցոք
լուս ննդավի, իժում կ'ոսինք. ամա դուն էտ անաստուն թա՛մաշա
պրատ:

Արուրինը սարսափելի դրուրյան մեջ է:

ՊԵՊԱ, թերե նայում է Արուրինին և խսկույն դարձնելով նայաց-
քը մուրհակի վրա, վերցնում է զյխարկը և դեպի երկինք աղաղակում:

Դոհանա՞մ քի, տե՞ր, դիկունի զաղաստանի վրա քու զաղաս-
տանն է էլի զուրթ... (Պլխարկը ծածկելով, Գիբոյին:) Սի՛րոս իմա-
նում էր ախար, է՛...

ԳԻՔՌ

Գիդե աստուծ, վուր ՚ևս միդ շունիմ, Պեղո ջան...

Կակուլին ձեռքով իր բերանը ծածկելով, նորդորում է Գիբո-
յին լոել:

ՊԵՊԱ

Իմ բարի հրիշտաքն իս դուն էս սահաթիս, Գիքո ջան, ի՞նչս
ասում:

Լուս և անշարժ նայում է Արուրինին երկար ժամանակ:

ԳիքՌ, նույն միջոցին, ցածր ձայնով:

Բարի հրիշտաքն ըլի քու քումագը, վուրթի:

Երկար լուրդյուն: Պատկեր:

ՊԵՊԱ, ծանր մոտենում է Արուրինին և մուրհակը ցույց տալիս:

Էս կու ճանչա՞ս, ա՛ղա Արութին... (Երկար և լուս նայելով
երեսին, գլուխը ջարծում է:) Հի՛մի իմ իմանում քու էստի գալը...
Լա՛յիդ արիր, հա՞... թե՛ կ'ոսե վունչիշ պարտ չիմ, թե՛ վուր օր-
թում հավատ արիր, թե՛ վուր վուրթկերանցով օրթում կերար...
Էտ է քու օրթումն, էլի՛. Էտենց իս ամեն օր օրթում ուսում, էլի՛.

Է՞առով իս աշխարքին խափում, էլի՛. Է՞ա օրթումներով իս մոդ արի էտղագա փուզն, էլի՛... Ա՛յ, խոռվ կենա քիզ քու օրթումնիրը. Ամեն մե քու օրթումը օ'րթունք կտրվի շանումտ ու շանդ ծակծկվի, վուր հոքիտ էգեբա ՚երգնքի լուս տեսնե... (Ավելի մատենալով:) Զի՛, չիս ամանշո՞ւմ... Խճպտանքը խո դարդակ քամի է քիզ համա. (Մուրհակը նորից ցույց տարով:) Է՛ս ի՞նչ է, ի՞նչ, էստուրն ի՞նչ ի՞սկիս է՛ստումեն էլ չիս ամանշո՞ւմ, էս քու կո՞տրած ձեռով չիս. զրի՛... Ասա՞ չէ, էլի՛, ասա՞. քիզ համա խո հաշա ուտիլը հիշտ է.. Ա՛յ, դե՛ղինը մտնիս էտ քու սպատվական շուրեկով:

Արուրինը սասակի շվարվում է:

ԿԱԿՈՒԼԻ, որ գտնվում է թեմի ձախ կողմբ, գիխարկը վեր առնելով բացականշում է:

Հա՛-ջան, Հա՛-ջան, ազա Սրութին... (Գիխարկը նորից ծածկելով և ձայնը փոխելով:) Թորա՛, թե ՚ևս ուղինամ քու տիզն ըլիմ:

Գիքն, վեր կենալով:

Էս Շուշանն ի՞նչ էլավ:

Գլուխը շարժելով դուրս է գնում ձախ դռնից:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Գ

ՆԲԱՆՔ, առանց ԳիքնՅի

ԱՐՈՒԹԻՆ, ուզի գալով, Պեպոյին:

Տո՛, ի՞նչ իս սարսաղ-սարսաղ դուս տալի, վուր միտս էր էլի, իսո՛ կու տեի, էլի՛...

ԿԱԿՈՒԼԻ, ձեռքեր բարձրացնելով:

Հը՛մ...

Զեռքեր վայր բողնելով խփում է միմյանց և նետո բրամատները խամարին հագցնում:

ՊԵՊՈ, Արուրինին:

Միտդ, չէ՛ր... իի՛ դճ օղորմելի. յարաբ վո՞ւց իս մե թիքա հաց ճարում ուտելու... Ա՞ւմն իս խափում, ո՞ւմը... Էս սահաթիս դատամերի մոդ հաշա կերաբ, վուր քու օրումն էլ ինձ վունչիչ չիս պարտեցի, վուր սուտ շառիր իմ մոգոնում ՚ես քիզ վրա. Էս սահաթիս ձեռք քաշեցիր էստու թխտիրը ու հի՞մի միտդ չէ՛ր... ու հի՞մի բարիշի՞նք... Էսկագա վուխտ շարշըրեցիր, էսդագա գլուխտ անիծիլ տպիր ու հի՞մի լալ մարթացար միբա՛շ... Վախենում իս, Հա՛. վա-

խենում իս զուր աշխարքը շիմանա քու ղալթաբանդութինը, հա՛մ. վախենում իս, վուր դատամերի մող էրեսդ չսիվնա, հա՛մ... Քու մըտկումը, թո՛ղ միղ մող սիվնա մենակ, ի՞նչ հաջաթ, մինք անմիղ օմքնիր ինք, ո՞վ ինչ կու իմանա. օղոնդ խալխը շիմանա, օղոնդ քու ննդրտիքը շիմանան... (Զայնը փոխելով:) Գնա՛, գնա՛, ասում իմ:

Կակուկին ազատեով ձեռքերը, սպառնալի կերպով շարժում է գլուխը և բունցքը կրծքին խփում:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ

Խո պրծա՞ր, ախալեր. ինչ ասկու ունեիր, խո ա՞սիր, սիրտգ իմ՞դ էկավ: Հիմի մե ի՞նձ լսե. Ես քիզ ասում իմ՝ փո՛ւղիստ առ, բարաթս ի՛ս տու ու քու բիրթը մոշլա անիմ էս սհաթիս:

ՊԵՊՈ

Կ'եհամ բիրթը, կ'եհամ, ՚իս քու օղորմութինը շիմ ուղի ու (Մուտիակը ցույց տալով:) էս փուղիրը առանց քու ասելու էլ կու առնիմ:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ

Գժութին մի՛ անի, Պե՛պան: (Զերքը ծոցը տանելով:) Ա՛ռ էս փուղիրտ, ասում իմ: (Պեպոն գլուխը շարժում է:) Ա՛ռ, մե իմքին էլ ավելցնիմ. հը՛, ի՞նչ ղաղտ... մե հինդ թուման ավելցնի՞մ... տա՞ս... քսա՞ն...

ՊԵՊՈ, որ արհամարհաննով եայում է Արուրինին, դիմում է Կակուլուն:

Մտի՛կ իս անո՞ւմ, Կակուլի, մտի՛կ իս անում սրա՞ն, ինչու հիմի գլուխկն էլ չէր տալի ու հիմի ավելցնում էլ է... է՛սենց ին, ա՛յ, դի՛փ էսենց ին. քանի օշով չի գիղի, հախն էլ ին կտրում ու ՚եփոր վախենում ին՝ բանն աշբարանա, է՛սենց ին ժաժ գալի, ա՛յ, է՛սենց, լուր անումներուն շկոտըլի միթամ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ՊԵպոյին, ցածր:

Տո՛, ա՛ռ, ա՛ճկը հանե, ու դրա չիզիր (Բռունցքը ցույց տալով:) ՚ես գիղիմ, էտ ղա՛լրի ղուլարինը:

ՊԵՊՈ, շարունակելով, Արուրինին:

՚ես քու բախշիչը շիմ ուղում, ա՛ղա Արութին, տար ա՛ճկդ դի. ամա ա՛ճկդ կու հանիմ ու գլուխկը, վուրդիոր ինձ էս սահաթիս ստեցիր, է՛նդի կու ասնիմ, է՛նդի. թո՛ղ գիփունքը ճանչնենան՝

ի՞նչ մարթ էլ իս, թո՛ դ գիվունքըն իմանան քու արարմունքը էստու
համար բիբթը կի չէ, թեգուց հո՛ւրումը կու նստիմ, հո՛ւրումը:

ԿԱԿՈՒԼԻ, ՊԵՊՈՅԻՆ:

ՀՇ, ՚ես քու խիլքին ի՞նչ ասիմ:

ԱՐՈՒԹԻՆ

Բահե՛, իսուն թուման ավելցնիմ:

ԿԱԿՈՒԼԻ, մոահենալով Արուրինին:

Բի՛, ՚ես բարիշեցնիմ:

ՊԵՊՈ, Կակուզուն նետ մղելով:

Քու բանը չէ, Կակուլի:

ԿԱԿՈՒԼԻ, նետ գնալով:

Ա՛յ սարսա՞ղ:

Խրկին անցնում է բեմի ձախ կողմք:

ՏԵՍԻ ՃԵ

ՆԲԱՆՔ, ՇՈՒՇԱՆ, ԳԻՔԱ

ՇՈՒՇԱՆ, դարիքայով դիմացի դռան շնմում, Գիտյին, որ հետեւում
է նրան:

Վո՛ւ, քուանամ ՚ես, զուրթ իս ասո՞ւմ, Գիքո՞... (Առաջ գալով
և դարիքան վերցնելով:) Վո՞ւրդի է, վո՞ւրդի, միր հոքեհանց... Սա
է... Կարիքան գցում է տախտի մաս դրած արոսի վրա, իսկ Գիտն
գնում կանգնում է տախտի մաս:

ՊԵՊՈ

Մա՛, սա՛, զեգի. ա՛յ միր բախտ ավուրոզը:

ՇՈՒՇԱՆ, Արուրինին, շտապով:

Ա՛յ, գեղինը պատովի ու քիզ գեղեր տանե: Ի՞նչ իս ուզում
միզմին, ի՞նչ... Փուղեներուս հաշա կերար, ախշկաս բողազը գուս
կարեցիր ու հիմի Պեղոյիս էլ բի՛րթն իս զրպիլ տալի՛. չի՛կը իս
մտի միզ հի՛զ... ո՛ւզում իս վի՛ր ջնջի մի՛զ...

ԱՐՈՒԹԻՆ, առանձին:

Կարկուտ է՛ անիծածը:

ՇՈՒՇԱՆ, շարունակելով:

Ա՛յ, վի՛ր ջնջվի քու անումը, քանզվի ու բրիշակ ըլի տում ու
տիզդ, քու անամութ ինդա սրտումը ննդնի էն կրակը, ի՞նչ կրակ
միր սիրտը գցեցիր:

ԱԱԿԱԽԵՐ, առանձին և կիսանձայն:

ԱՃԻՇԽ:

ՊԵՊՈ

ԴԵՇԻ, դԵՇԻ...

ԿԵԿԵԼՔ հերս մտնելով աշ դանից, դամբի մոտ, անկյունումը, լուս
լաց է լինում:

Տ Ե Ս Ի Լ Ժ Զ

ՆԲԱՆՔ, ԿԵԿԵԼ

ԱՐՈՒԹԻՒՆ, ՇՈՒՉԱՆԻՆ:

ԽԵՇԵՔԻ արի, ԽԵՇԵՔԻ, ԽՆՀԻՇԻ իս ասում, գԵղի:

ՇՈՒՇԱՆ, շարուճակում է, դառնալով մյուսներին:

Ո՞ւր է, սիզցրիք էրեսը՝ ո՞ւր է էն սիզ ու մութ բարաթը: (Առու-
րինին:) Հի՞մի էլ կ'ոսիս, վուր վունչիչ պարտ չիս մի՞զ:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Պա՛րտ իմ, պա՛րտ իմ ու տալիս իմ, ուրիշ ի՞նչ իք ուզում:

ՇՈՒՇԱՆ

Բաս բիրթն էլ ո՞ւր իս դրգիլ տալի:

ԱՐՈՒԹԻՒՆ

Բի՞րթն էլ չըրգիլ տամ, փո՛ւզն էլ տամ, մե ի՞մքին էլ ավելց-
նիմ. ամա վուր չէ բարիշում, 'ես ի՞նչ անիմ:

ՇՈՒՉԱՆՔ զարմացած նայում է:

ՊԵՊՈ, ԱՐՈՒՐԻՆԻՆ:

Հի՞մի բարիշե՞նք, հիմի... (Սոտենալով ԿԵԿԵԼԻՆ:) Իժում սը-
րան ի՞նչ իս ասում... (Զախ ձեռնով բնում է ԿԵԿԵԼԻ աջ ձեռքը և
առաջ բերում:) սրա մոդ վո՞ւց իս բարիշում: Սաղ-սաղ գերեզմանը
դրիր, օրն ու ումբրը խալիքցրիր, կինքը հառամ արիր. վո՞ւց իս
բարիշում սրա հիդ, վո՞ւց... Վո՞ւց իս հիդ տալի սրան, ինչոր խլե-
ցիր սրամնն, վո՞ւց: Քու վուխ հարստութինն էլ չի կանա լավցնի
է՛ն յարեն, ի՞նչ յարա բաց արիր գուն սրա սրտումը... Գնա՛, գնա՛.
Էլ մինք բարիշելու վունչիչ շունինք: Գնա՛, քանի սաղ իս աշխըր-
քումը, սրա արտըսունքնիրը մի՛տդ բի, վուր էգիքա էլ մեկելներուն
շանիս, ի՞նչ սրան արիր:

ԿԵԿԵԼ, աշխատելով ազատել ձեռքի:

Թո՛ղ, Պե՛պո շան, թո՛ղ... (Պեպոն բաղնում է նրա ձեռքը:) ի՛րան
սիկցու իր բարաթը:

Անցնում է Պեպոյի աշ կողմը:

Գիքն, Պեպոյին:

Տո՛, Հա՛պիր բարիշին:

ԿՈԿՈՒԼԻԻ, Շուշանին:

Ասա՛, գեղի, վուր բարիշի, Հաղիր ավել է տալի:

ՇՈՒՇԱՆ

Իր ա՛ջիլ դնե ավելին, թաք Պեպոյիս ձեռը՝ շտա:

ԿԵԿԵԼ

Բա՛րիշի, Պեպո շան, բա՛րիշի:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Ա՛րի կոտրմի, Պեպան, բա՛րիշինք:

ՊԵՊՈ

Ա՛րի բարիշինք, ա՛րի... Ա՛րի գնանք, վուրզիոր ինձ էս սահա-
թիս ստեցիր, ա՛րի մեկ էնդի էս բարաթը շանց տամ, մե էրեա վուր
սուտը ՚ես չիմ, թիգուզ դլրիկիմեն էլ մե իմքին քիզ փիշքաշ...
Ա՛րի, է՛լի, ա՛րի:

ՇՈՒՇԱՆ, Արութինին:

Գնա՛, գնա՛, վունցոր միր էրեսը սիկցրիլ իս, թո՛ղ չիմի քու
էրեսը սիկնա:

ՊԵՊՈ

Ա՛րի, է՛լի:

Ա.ՐՈՒԹԻՒՆ

Էտ վուր ուղենամ, խո էսկազա էլ աղանշաք չիմ անի:

ՊԵՊՈ

Ք՛ը, գո՛ւղ, ավագա՞կ...

ԿՈԿՈՒԼԻԻ, առանձին, կիսաձայն և կրծքին խփելով:

Վո՛ւ մե՛... (Պիմացի դուռը դրսից բախում են: Խորյուն:) Մոտենալով դռանը և փոքր ինչ բաց անելով, որպես թ մեկի նետ
խոսում է:) Հա՛, էստի է: (Առաջ վագելով, Պեպոյին:) Տո՛, գժվիլ ի՛ս,
քո՛ւթա՞ արա, պրիստալն է:

ԿԵԿԵԼ, ՊԵՊԱ, ՇՈՒՇԱՆ, ՄԻԱՍԻՆ:

ՊՐԻՍՏԱՎՈՐ՝

ԳԻՉՈՒ

ՊՐԻՍՏԱՎՈՐ՝

ՊԱՏԻԵՐ

Ա.ԲԱԿԻԹԻՆ,

Ի՞ս տու բարաթո, Պեպան, թե չէ բիրթն ին տանում:

ՊԵՊՈՒ

Հաջաթ չէ, կ'եհամ բիրթը, կու նստիմ. Էնդի խոր ձիմ մեռնի...

Մե օր կու աղատվիմ ախար, էլի՛. վագեն հիռու չէ... Շա՛տին իս խափի էսենց, շա՛տի զլիխին իս օյին էկի էսենց, շա՛տի բողազն իս գուս կտրի էսենց, ու 'նս Պեպոն չիմ ըլի, թե զիփունանց չիզրը չիմ հանի... Սա՛զ աշխարքումը էրեսդ մուր կու շինխմ... Մնա՛ս բարով, գեղի... Մի՛ լաց բլի, Կեկել, աստուծ օզորմած է, խղճի ճակտին էսենց է պասծ:

Ինակույին կամաց-կամաց զնում կանգնում է դամբի մոտ և հետզին-տե սպառնալի դիրք ընդունում:

Ա.ԲՈՒԹԻՆ, սաստիկ շփորված և առանձին:

Ի՞նչ անի՛մ հիմի:

ԿԵԿԵԼ, փարարվելով Պեպոյին:

Մի՛ գնա՛, Պե՛պո շան, մի՛ զնա:

ՇՈՒՇԱՆ, Պեպոյին, մյուս կողմից:

Ի՞նչ իս անում, Պե՛պո. ի՛րան սիկցու էտ սիկ ու մութ բարաթը:

ՊԵՊՈՒ

Իրան տամ, վուր սրա մա՛սխարին դառնա՛մ... վուր խալխի աճկումը սուշար ՚եռ էրեամ, դուրթը սա՛... բիրթի ահու գլու՛ւխս ծախի՛մ... Չէ՛, գեղի, էս բարաթը աստուծ թուր է գեղիր զրգի ինձ համար... Է՛ստով պիտի կտրիմ ՚եռ սրա զլուխը... Քա՛նի քի պիսոնիրն ին էրվում սրա ձեռնեմն, քա՛նի (Մանացույց անելով Կեկելին:) սրա պիսոնիրն ին լաց ըլում, քա՛նի ինձ սիսնիրն ին տանջվում... Մեկն էլ է շվմաց անե աշխարին սրա արարմունքը՝, մեկն էլ է հատայի շկանենա տա՞՛, վուր էռ մարթը, վուրին գիփունքը գլուխ ին տալի, գիփունքը հարդում ին ու սպատվում ին, գիփունքը մի՛նձացնում, փա՛ռավուրում ու 'երգի՛նք բացրացնում... սա է՛ն մարթն է, վուրի համա վունշիլ բան սուրփի շկա աշխարքումը... Հիմի լաց պլեք, ինչղաղա գ'ուզիք... Խղճի լացը հալբաթ է՛նդուր է ստիղծի

աստուծ, վուր հարուստի արարմանքը լվացվի: (Քուալ կրկին քախում են:) Մնա՞ք բարով...

Դուքս է զնում դիմացի դռնից:

ՏԵՍԻ ԸՆ, մեջ մասն միշոցին:

ՆԲԱՆՔ, առանց Փևայի
ՇՈՒՇԱՆ, լաց լինելով Պեղոյի ետեփց:
ՊԵ՛պո, ՊԵ՛պո...

ԿԵԿԵԼ, նույնափես և նույն միշոցին:
ՊԵ՛պո չան, ՊԵ՛պո չա՞ն...

Նետվելով դեպի տախտը, բերանեսիվայր ընկնում է մութամիքա և բարձրաձայն հեկեկալով լաց լինում մինչև վերը:

ԱՐԱՒԹԻՆ, սեղանի մոտ կանգնած. Նեկու ձեռքով գլխին խփելով և առանձին:

Էս ի՞նչ բան էկավ դիմիս:

Մնում է անշարժ:

ՇՈՒՇԱՆ, Արուրինին, ծառանալով իր ամրող բարձրությամբ:
'Ե՛րդիային թաքավուրն անե քու գաղաւառանք...

Դուքս է վագում Փևայի ետեից:

ՏԵՍԻ ԸՆ, մասն մաշանածին:

ԳԻՔԱ, Արուրինին:

Էս էիր ուզում, էի՞ր, չկ'ը օխինած: (Մատենալով Կեկելին:) Մի՛
լաց ըլի, Կեկել չան, մի՛ լաց ըլի, աստուծ օղորմած է:

Գլուխը հարշ զցած դեպի Կեկելը, նույնափես մնում է անշարժ: ԿԱԿՈՒԼԻ, մոտենարով Արուրինին, ձախ ձեռքի կանք արած, իսկ
աջը վայր բրդած:

Հիմի, ա՛զա Արութին, մնացինք ։ Էս ու դո՞ւն...

Մնում են անշարժ: ՊԱՏԿԵՐ: Վարագույրն իշնում է կամաց-
կամաց:

